

Traumaattinen minä uusliberalistisessa narratiivissa Hanya Yanagiharan

romaanissa *A Little Life*

Pro gradu -tutkielma

Yleinen kirjallisuustiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2020

Sara Koiranen

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

KOIRANEN, SARA: Traumaattinen minä uusliberalistisessa narratiivissa Hanya Yanagiharán teoksessa *A Little Life*

Pro gradu -tutkielma,

78 s.

Yleinen kirjallisuustiede

Toukokuu 2020

Yhdysvaltalaisen kirjailijan Hanya Yanagiharán (s. 1974—) vuonna 2015 ilmestynyt teos *A Little Life* käsittelee traumaa, mielenterveyttä ja empatiaa uusliberalistisen Yhdysvaltain kontekstissa. Romaani on traumafiktioelementtejä hyödyntävä, melodramaattinen ja yhteiskuntakriittinen kertomus neljästä nuoresta miehestä, jossa heidän elämäänsä seurataan yliopistosta valmistumisesta alkaen kolmen vuosikymmenen verran keski-ikäisyyteen saakka.

Teos herätti suurta kohua ilmestyessään, ja herättää edelleen keskustelua. Palkittu romaani sisältää runsaasti väkivaltaa, josta sitä on myös kritisoitu. Väkivaltaisen sisällön vastapainona romaanissa kuvataan lähes yli-inhimillistä solidaarisuutta, rakkautta ja yhteisöllisyyttä. *A Little Life* on ilmestynyt suomeksi käännettynä vuonna 2018 nimellä *Pieni elämä* (suomentanut Arto Schroderus).

Romaanin päähenkilö Jude on vakavasti traumatisoitunut väkivaltaisen menneisyytensä vuoksi. Trauma ilmenee itsetuhoisena käytöksenä ja lopulta itsemurhana. Teos haastaa uusliberalistisen menestysnarratiivin ehdottamalla, etteivät menestys ja vauraus takaa merkityksellistä elämää. Juden hahmon dramaturgia noudattelee amerikkalaista unelmaa, jossa yksilö nousee kovalla työllä ryysyistä rikkauksiin heikoista lähtökohdistaan huolimatta. Romaani täydentää yhdysvaltalaisen kirjallisuuden yhteiskuntakriittistä traditiota osoittamalla eksplisiittisesti uusliberalistisen ja amerikkalaisen unelman narratiivien ongelmallisuuden.

Opinnäytetyöni täydentää romaanista tehtyä tutkimusta yhdistämällä traumateoreettisia ja yhteiskuntakriittisiä näkökulmia. Tutkimukseni osoittaa, ettei teosta voi tarkastella mielekkäästi tarkastelematta myös romaanin traumafiktiivisiä ulottuvuuksia. Romaanissa traumaattinen minä ja uusliberalistinen narratiivi ovat kietoutuneet toisiinsa ja ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Romaani kyseenalaistaa uusliberalismin mahdollisuudet tarjota toivoa yksilölle, ja osoittaa, kuinka suuri merkitys empatialla, solidaarisuudella ja rakkaudella on traumasta selviytyjälle.

Asiasanat: Hanya Yanagihara, yhdysvaltalainen kirjallisuus, nykykirjallisuus, Yhdysvallat, traumakirjallisuus, traumafiktio, yhteiskuntakriittinen kirjallisuus, uusliberalismi, kapitalismi, kuluttajasubjekti, amerikkalainen unelma, trauma, masennus, mielenterveys, itsetuhoisuus, itsemurha, väkivalta, empatia, solidaarisuus, melodraama

SISÄLLYS

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskysymyksestä ja teoksesta.....	3
1.2. Traumafiktio ja amerikkalainen unelma osana Yhdysvaltain kirjallisuus- traditiota.....	8
1.3. Teoreettisia lähtökohtia.....	13

2. TRAUMA JA MINÄ

2.1. Trauman merkitys minäkäsitykselle.....	20
2.2. Trauman suhde uusliberalismiin. Kuluttajasubjekti ja trauma.....	30

3. UUSLIBERALISTINEN NARRATIIVI

3.1. Työ = minä. Uusliberalistinen yhteisö ja työn kuvaus.....	40
3.2. Poliittinen ruumis ja itsemurha.....	49

4. MIKSI ELÄÄ?

4.1. Amerikkalainen unelma särkyä. Unelmointi uusliberalismin aikakaudella.....	57
4.2. Kuka kärsii eniten? Melodraama ja radikaali empatia.....	66

5. LOPUKSI.....

74

LÄHTEET.....

76

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuskysymyksestä ja teoksesta

Pro gradu -työssäni käsittelen traumaattista minää uusliberalistisessa narratiivissa yhdysvaltalaisen Hanya Yanagiharán romaanissa *A Little Life* (2015). Keskityn tutkimuksessani tarkastelemaan romaanin päähenkilön Juden hahmoa, jonka tarinaa trauma ja uusliberalistinen narratiivi määrittelevät monin eri tavoin. Tutkimuskysymyksessäni pohdin, millainen on traumatisoituneen minän tarina uusliberalistisessa narratiivissa. Tutkimuskysymystä lähestytään teoksen pohjalta näiden kysymyksien kautta:

- Millainen on trauman ja uusliberalismin läpäisemä minä?
- Mikä ja mitä on uusliberalistinen narratiivi?
- Miten trauma ja uusliberalismi kohtaavat?
- Miten empatia ja melodraama risteävät suhteessa tutkimuskysymykseen?

Tutkin teosta useammasta teoreettisesta lähtökohdasta käsin. Romaanin minäkäsityksen tarkasteleminen vaatii teoksen lähestymistä uusliberalististen subjektikäsitteiden valossa, mutta romaanin traumafiktiivisyyttä ei voi tarkastella ilman trauma- ja muistiteorioita. Käytän traumateoreettisia näkökulmia, joiden keskiössä ovat yksilö ja yhteiskunta, ja vältän kulttuuristen ja kollektiivisten traumojen käsitteitä. Luen romaania yhteiskuntakriittisenä ja uusliberalistisena vastakertomuksena. Luennassani romaanissa toteutuu uusliberalistinen narratiivi, joka ohjaa tarinaa ja sen hahmoja yhtä paljon kuin yksilöiden henkilökohtaiset traumat. Keskeiseksi termiksi olen tässä tutkimuksessa valinnut ”narratiivin”, sillä koen, että se tavoittaa paremmin uusliberalismin yhteiskunnalliset ja poliittiset ulottuvuudet kuin esimerkiksi ”kertomus”. Narratiivi tässä tutkimuksessa viittaa siis kertomusta laajempaan ilmiöön.

Tarkastelen teosta näiden tutkimussuuntausten leikkauspisteessä, ja osoitan miten trauma ja uusliberalismi ovat tässä teoksessa toisistaan riippuvaisia. Väitän, että romaanissa uusliberalismi olosuhteena muodostaa trauman paranemiselle mahdottoman kehyksen. Uusliberalismi ei tarjoa oman utopiansa rinnalle vaihtoehtoja tai keinoja kuvitella toisenlaisia maailmoja ja tarinoita. Traumasta toipuminen ja sen käsittely ovat monimutkaisia prosesseja, joissa olennaista on kyky kuvitella uutta ja uudelleen sekä kyky toivoa.

Romaanin päähenkilössä uusliberalistinen narratiivi ja trauma elävät limittäin. Uusliberalistinen narratiivi ja yksilökäsitys kannustavat yksilöitä keskittymään omien etujensa saavuttamiseen yhteisöllisyyden ja yhteistyön sijaan.

Hanya Yanagihara (s. 1974–) on amerikkalainen kirjailija ja toimittaja. Yanagihara on kasvanut Hawaijilla ja valmistunut Smith Collegesta 1995, jonka jälkeen hän on työskennellyt kustannustoimittajana ja kirjailijana. Hänen ensimmäinen romaaninsa *The People in the Trees* (2013) keräsi paljon kiitettäviä arvioita, mutta vuonna 2015 ilmestynyt *A Little Life*¹ nosti Yanagiharana viimeistään kansainvälisesti tunnettujen kirjailijoiden joukkoon. Romaani saavutti heti ilmestymisensä jälkeen suuren suosion niin lukijoiden kuin kriitikoiden keskuudessa huolimatta sen pituudesta ja vaikeista aiheista. (Maloney 2015, www-dokumentti). Romaani sai useita kirja-alan palkintoehdokkuuksia ja se palkittiin *Kirkus*-palkinnolla 2015. (Kirkus Reviews 2015, www-dokumentti). *A Little Life* kuvaa neljän nuoren ystävyksen kasvua keski-ikäisiksi miehiksi New Yorkissa. Tarina käsittelee muistia, traumaa ja itsetuhoisuutta, ja kerronta sisältää paljon väkivaltaa ja inhorealistisuuden saakka venyvää kuvailua. Kirjaa on myös kritisoitu sen sisältämästä väkivallan määrästä (ks. Brown 2018; Rushton 2019).

A Little Life kertoo Juden, Willemin, JB:n ja Malcolmin ystävydestä, menneisyydestä ja elämästä. Hahmot ovat olleet samassa collegessa Bostonissa kämppiksinä, ja tarina alkaa heidän valmistumisensa jälkeisestä ajasta New Yorkissa. Romaani seuraa heidän elämäänsä noin kolmenkymmenen vuoden verran. Romaanin polyfonisen kerronnan keskipisteeksi muodostuu Jude, jonka traumaattisen menneisyyden kuvauksesta syntyy lopulta romaanin suurin tarinallinen jännite. Jude on orpona kasvanut lapsiprostituoitu, jonka elämän varrelta löytyy seksuaalista hyväksikäyttöä sekä vaikea vammautuminen, jotka ovat johtaneet hänen traumatisoitumiseensa sekä itsetuhoisuuteensa. Judea tarkastellaan muiden hahmojen läpi. Heidän ystävyttään leimaa hiljaisuus Juden menneisyydestä, ikään kuin sitä ei olisi olemassa (Meretoja 2020, 12). Juden menneisyys esitetään romaanin alussa mystisenä, ja yksi muiden hahmojen yhteisistä puheaiheista onkin Juden menneisyyden arvuuttelu.

Keskeistä teoksessa on ajatus, että trauma muokkaa identiteettiä ja minäkuvaa. Trauma muokkaa fundamentaalisesti tapaa, jolla Jude hahmottaa itsensä. Häntä ei ole ilman traumaa, eikä hän pysty kuvittelemaan elämää ilman sitä. Trauma on luonut hä-

¹ Käännetty suomeksi *Pieni elämä*, kääntäjä Arto Schoderus.

nelle tuhoisan minäkuvan, josta ei ole ulospääsyä. Trauma elää muistoissa, ja muistoja kuvataan nälkäisenä ja aggressiivisena hyeenalaumana. Trauma kielellistyy teoksessa eläimeksi, jolla on oma tahto ja joka vaanii trauman kantajaa. Romaanissa trauma laajenee kuitenkin myös tämän väitteen ulkopuolelle. Trauma on esimerkiksi Willemin hahmolle toimijuuden lähde, eikä trauma ole vahingoittanut hänen minäkuvaansa tai kykyään sitoa uusia uusia ihmissuhteita (Meretoja 2020, 16). Kaikille hahmoille trauma on kuitenkin asia, joka on muokannut heidän identiteettiään ja toimijuuttaan. Traumasta hiljeneminen ja aktiivinen kertominen luovat romaaniin rytmistä vaihtelua. Romaanin kerronnallinen jännite muodostuu trauman piilottamisen ja paljastamisen välille. Trauma on itsestään kertomisen ja oman kertomuksen lähtöpiste: minä olen tällainen, koska minä olen käynyt läpi nämä traumat. Se, mitä tästä omasta kertomuksesta jaetaan muille ja mitä jätetään itselle, on keskeinen tapa hallita omaa tarinaa.

Traumat nousevat kaikilla romaanin hahmoilla pintaan muistamisen kautta. Voisi sanoa, että trauma ja muisti ovat romaanissa käytännössä sama asia — muisti on traumojen valtaama. Vaikka romaanissa kuvataan traumaattisia kokemuksia myös reaalielämässä, lähestytään traumoja ennen kaikkea muistamisen kautta. Muistaminen on romaanissa yksityinen akti. Puhuminen ja kokemusten sanoittaminen ääneen on kaikille hahmoille hankalaa, minkä kautta hahmojen välille syntyykin kommunikatiivisia ongelmia ja jännitteitä. Traumojen vaikutus hahmojen käyttäytymiseen, ja sitä kautta heidän ihmissuhteisiinsa, on ilmeistä. Tämä piirtyy erityisesti esiin Juden ja Willemin parisuhteessa sekä Juden suhteessa adoptiovanhempiinsa.

Keskeisiksi trauman hallinnan keinoiksi romaanissa muodostuvat itsensä vahingoittaminen sekä traumasta vaikeneminen. Kantava kerronnan rakenne on Juden salattu ja traumaattinen menneisyys, jota hän aktiivisesti piilottaa. Traumoja ei haluta kohdata, ja usein niiden olemassaolo tai niiden mukanaan tuomat ongelmat kielletään. Traumat muuttuvat hallitsemattomiksi. Masokistinen itsetuhoisuus ilmenee kivun tavoitteluna ja lopulta itsemurhana.

Romaanin miljöö ja maailma on uusliberalistisen kuvaston lävistämä. Teosta voi kuvata fiktiiviseksi ylemmän keskiluokan kuvaukseksi. Romaani sijoittuu New Yorkiin, Yhdysvaltain liike- ja kulttuurielämän keskukseen. Teoksen luvuissa viitataan kaupungin katuihin, ja tarinan edetessä hahmot etenevät kaupungin laidoilta kohti keskustaa, kohti kalliimpia asuntoja ja elintasoja. Romaanin hahmoista tulee korkeasti koulutettuja akateemikkoja: juristeja, tutkijoita ja taiteilijoita, jotka ovat kaikki taloudellisesti

menestyneitä taustoistaan riippumatta. Lukija tunnistaa kertomuksen ”amerikkalaisesta unelmasta”, jossa uutteralla työnteolla yksilö voi vaurastua lähtökohdistaan huolimatta. Hahmot toimivat aloilla, joilla menestyminen on epävarmaa tai vaikeasti saavutettavaa. Tästä huolimatta jokainen hahmo onnistuu uratavoitteissaan, ja he nousevat ylempään keskiluokkaan ahkeruutensa ja lahjakkuutensa ansiosta. Hahmot kylpevät yltäkylläisyydessä: he omistavat ja rakennuttavat useita asuntoja kotimaassaan ja ulkomailla, matkustelevat ympäri maailmaa ja elävät runsauden keskellä. Lähestyn amerikkalaista unelmaa myös dramaturgiana, joka vaikuttaa yksilön toimintaan sekä tapoihin ja kykyihin haaveilla ja kuvitella tulevaa.

Materiaalisen runsauden lisäksi kaikilla hahmoilla on valtavasti henkistä pääomaa. Hahmojen koulutustaustaa, luovuutta ja lahjakkuutta korostetaan läpi kirjan. Tämä runsaus tuntuu merkittävältä vastavoimalta suhteessa hahmojen taustoihin. Huomattava piirre hahmoissa on myös heidän suosionsa. Kaikilla hahmoilla on laaja ystäväpiiri ja heitä kuvataan suosittuina. Vaikka hahmojen voidaan tulkita elävän yltäkylläisyydessä, siitä ei puhuta elämänlaatua määrittelevänä tekijänä. Romaani tarjoaa päinvastoin mahdollisuuden luentaan, jossa vauraudestaan huolimatta ihmiset ovat onnettomia ja henkisen pahoinvointinsa vankeja. Raha muuttuu hahmoille merkityksettömäksi. Sitä kuvaillaan elämää helpottavana tekijänä, mutta se ei paranna muistoja, traumoja tai ihmissuhteita.

Uusliberaali maailma on romaanissa ambivalentti olosuhde, ei aktiivinen tai subjektin kaltainen tekijä. Juden työpaikkaa ja kollegoita kuvataan usein myös inhimillisesti ja työn vaikutus on häneen positiivinen. Uusliberaali maailma ja sen luoma narratiivi on romaanissa olosuhde, johon heidän elämänsä suhteutuvat. Mutta koska uusliberaali maailma korostaa kiistatta kilpailun ja menestymisen logiikkaa yli muiden elämän osa-alueiden, kysyn romaanin analyysissäni, millaisiin menestymisen logiikan ulkopuolisiin narratiiveihin yksilö voi nojata uusliberaalissa maailmassa?

Materiaali ja menestyminen toimivat vastapainona traumaattisille menneisyyksille ja tarinoille, mutta luovat samalla myös miljöön romaanin hahmoille. Juden traumaattinen menneisyys ja yltäkylläinen nykyisyys peilaavat toisiaan. Uusliberalistinen New York luo miljöönä hahmoille yksilökeskeisen, kuluttamista vaalivan maailman. Hahmot on haluttu kuvata ylemmän keskiluokan edustajina. Teoksessa yhteiskuntaluokan ja trauman ristiriita on ilmeinen, ja tarjoilee monta mahdollista luentaa. Romaanin kuvaus uusliberalistisesta maailmasta on tarkastelun arvoista. Samaan aikaan en ole ha-

lunnut sivuuttaa romaanin esittämää kuvausta solidaarisuudesta ja empatiasta. Juden lähipiiri muodostaa traumaattista minää tukevan solidaarisen verkoston. Romaani laajentaa mielenterveyteen liittyviä narratiiveja ja painottaa empatian merkitystä itsetuhoisuutta hoitaessa. Teoksen melodramaattiset piirteet painottavat ja korostavat romaanin vastakkaisia voimia. Juden elämässä vaikuttavat raju ja epäinhimillinen väkivalta sekä ylitsevuotavan rakkauden ja solidaarisuuden erilaiset muodot. Melodraaman keinoja käyttäen teos mahdollistaa näiden molempien elementtien ilmenemisen romaanissa samanaikaisesti. Opinnäytetyöni hyödyntää teoksesta jo löydettyjä näkökulmia. Saattamalla romaanista tehtyä tutkimusta yhteen, tuon uusia näkökulmia käsiteltävään teokseen ja siitä käytyyn keskusteluun. Tulkinnassani yhdistyvät traumateoreettiset ja yhteiskuntakriittiset näkökulmat, jolloin romaanin tarkastelu on aikaisempaa tutkimusta kokonaisvaltaisempaa.

Tätä opinnäytetyötä tehdessä romaanista on ilmestynyt vielä verrattain vähän akateemista tutkimusta. Käytän ja kartoitan opinnäytetyössä tähänastista romaanista tehtyä tutkimusta. Amy Rushtonin artikkelissa ”A Bubble in the Vein: Suicide, Community, and the Rejection of Neoliberalism in Hanya Yanagihara’s *A Little Life* and Miriam Toew’s *All My Puny Sorrows*” (2019) Rushton tutkii romaanin mielenterveyskuvauksen, yhteisön ja uusliberalismin kuvauksien suhdetta toisiinsa. Käyn tässä opinnäytetyössä dialogia Rushtonin artikkelin kanssa, ja täydennän Rushtonin luentaa omilla huomioilani teoksen traumafiktiivisistä ulottuvuuksista. Holly Brownin väitöskirjatutkimus *Sick Men of Late Capitalism: Immunity and Precarity in Recent American Fiction and Performance Art* (2018) tarkastelee romaanin kuvausta sairaasta mielestä ja ruumiista myöhäiskapitalistisesta näkökulmasta. Brownin väitöskirjatutkimus täydentää huomioita teoksen uusliberalistisista motiiveista ja allegorioista. Brownin luennassa tutkitaan romaanin masokistisia, nostalgisia ja melodramaattisia piirteitä. Koen Brownin analyysin teoksesta melodramaana antoisena suhteessa omaan analyysiini, jossa tutkin teoksen suhdetta empatiaan. Lisäksi käytän Sean McCannin artikkelin ”I’m So Sorry: *A Little Life* and the Socialism of the Rich” ajatuksia teoksen luokkakuvauksen analyysissä. Romaanin traumafiktiivisiä ulottuvuuksia on tutkinut Hanna Meretoja artikkelissaan ”Philosophies of trauma” (2020). Hyödynnän Meretojan huomioita tarkastellessani teosta traumafiktiona.

1.2. Traumafiktio ja amerikkalainen unelma osana Yhdysvaltain kirjallisuustraditiota

Millaiseen kirjalliseen traditioon *A Little Life* pitäisi sijoittaa? Yhtäältä sen kerronta ja aihe noudattelee traumafiktio kaavaa. Samalla se on myös yhteiskuntakriittinen kuvaus uusliberalistisesta ajasta, Yhdysvalloista ja ennen kaikkea amerikkalaisesta unelmasta. Tutkimuksessani *A Little Life* sijoittuu osaksi yhdysvaltalaisista yhteiskuntakriittisen kirjallisuuden jatkumoa, jonka kritiikin keskiössä on perinteisesti ollut kapitalistisen logiikan lävistämä yhteiskunta. Yhdysvalloissa yhteiskuntakriittinen kirjallisuus on kytkeytynyt myös Yhdysvaltain kansallismyytiin, amerikkalaisen unelman, kriittiseen tarkasteluun. Romaanin teemat ja kerronta eivät kuitenkaan johdattele ensisijaisesti yhteiskuntakriittiseen luentaan, eikä romaania voi tutkia ilman trauma- ja muistitutkimuksen tai traumafiktio käsitteitä. Tässä aluvussa täsmennän, miten sijoitan *A Little Lifen* suhteessa yhdysvaltalaiseen kirjallisuustraditioon. Esittelen, mitä tarkoitetaan traumafiktioilla ja millaiseen traumakirjallisuuden traditioon *A Little Life* sijoittuu. Syvennän, mitä tai mikä on amerikkalainen unelma (sekä sitä käsittelevä kirjallisuus) ja miten *A Little Life* suhteutuu siihen.

Kapitalismi on vaikuttanut Yhdysvaltain kirjallisuustraditioon. 1900-luvun alussa eurooppalaisen modernismin ja yhdysvaltalaisen realismin eroihin on olennaisesti vaikuttanut kapitalismi. (Bilton 2002, 5.) Kapitalistinen talousjärjestelmä vaikuttaa kaikkiin sen piirissä eläviin, jolloin myöskään kulttuuri ei voi välttyä kapitalismin vaikutteilta (Bilton 2002, 13). Kapitalismi ja uusliberalismi ovat olennaisella tavalla yhdysvaltalaisen kulttuurin olosuhde. Näin ollen yhdysvaltalainen yhteiskuntakriittinen kirjallisuus on usein kytköksissä kapitalistikriittisiin näkökulmiin. Yhdysvaltain nykykirjallisuuden kentällä Hanya Yanagihara ja *A Little Life* jatkavat yhteiskuntakriittisen kirjallisuuden traditiota, jonka edustajaksi lasketaan esimerkiksi Don De Lillo (s. 1936). De Lillon tuotannon keskiössä on pirstaloitunut, postmoderni ja uusliberalistinen maailma. Esimerkiksi teoksessaan *Cosmopolis* (2003) De Lillo kritisoi kansainvälistä finanssimaailmaa ja digitaalista pääomaa. *A Little Life* ei kuitenkaan ole ensisijaisesti tai pelkästään yhteiskuntakriittinen teos, vaan sen kerronta ja teemat avautuvat parhaiten traumateorioiden avulla. Yhdysvaltalaisessa traumakirjallisuuden kentällä *A Little Life* jatkaa esimerkiksi Donna Tarttin *Goldfinch* (2013) viitoittamalla tiellä. Molempien romaanien keskushenkilönä on mies, joiden traumaattinen menneisyys palaa vainoamaan

heitä uudelleen ja uudelleen, määritellen heidän nykyistä elämäänsä.²

Traumafiktiolla viitataan kirjallisuuteen, joka sanallistaa ja käsittelee traumoja. Termi itsessään sisältää ristiriidan: miten fiktio voi kerronnallistaa tapahtumia, joihin viitataan arkikielessä niin murskaavina ja valtavina kokemuksina, että ihmisen kieli ja mieli pakenevat niitä? Traumatutkimuksen myötä on voitu löytää useita tapoja tarkastella trauman ja fiktion suhdetta. Kirjoittajat ovat alkaneet käyttää trauman oireita ja muotoa myös itse kirjallisuudessa sellaisenaan. Traumafiktio lainaa ja risteää postkoloniaalisen ja postmodernin kirjallisuuden kanssa. (Whitehead 2004, 3).

Traumatutkija Cathy Caruthin mukaan trauma on traaginen ja katastrofaalinen kokemus, joka toistuu sen kokeneissa ihmisissä. Traumaa ei välttämättä tunnusteta tai tunnisteta, varsinkaan ilman terapiaa tai siitä puhumista. Traumaan johtavia tapahtumia yhdistää niiden äkillinen luonne, vaikka se voi syntyä myös pitkällä ajanjaksolla tapahtuneista asioista. Traumaa pidetään ennen kaikkea psyykkisenä haavana, mutta se saattaa olla myös fyysisesti ulospäin näkyvä (esimerkiksi onnettomuuksien uhrin ja sotainvalidin). Kaiken kaikkiaan trauma on siis psykofyysissosiaalinen, eikä sen osia voi erottaa toisistaan. (Caruth 1996, 4.) *A Little Life* kuvastaa trauman kolmiulotteisuutta. Junden trauma on psyykkinen, fyysinen sekä sosiaalinen. Traumaattinen menneisyys näkyy invalidisoitumisena, henkisenä pahoinvointina sekä hänen suhteessaan muihin hahmoihin. Trauma on esimerkiksi saanut hänet hylkäämään seksin ja seksuaalisen kanssakäymisen kokonaan.

Caruth problematisoi tekstissään kysymyksen kuolemasta ja traumasta: onko traumassa kyse kohtaamisesta kuoleman kanssa vai sittenkin jatkuvasta selviämisestä tästä kohtaamisesta? Tarinaa kuolemasta ja edelleen jatkuvasta elämästä on mahdotonta erottaa toisistaan, vaikka arkikielessä ne mielletäänkin toistensa vastakohtiksi. (Caruth 1996, 9.) Romaanissa *A Little Life* kuvataan trauman kanssa elämistä. Caruthin kuvaus, jossa traumalla ei viitata ainoastaan traumatisoivaan tapahtumaan, vaan siitä selviämiseen ja elämään trauman jälkeisessä ajassa, kuvaa hyvin romaanin kerrontaa ja juonta.

Michelle Balaev analysoi teoksessaan *The Nature of Trauma in American Novel* (2012), kuinka yhdysvaltalainen nykykirjallisuus on lähestynyt traumaa. Balaevin mukaan teokset ilmaisevat trauman emotionaalista diversiteettiä eri narratiivisten keinojen kautta. Näitä keinoja ovat miljöön kuvailu, ajan halkeamat, hiljaisuus tai vihjaileva

² *Goldfinch* voitti Pulitzer-palkinnon vuonna 2014, ja sitä on kuvailtu merkittävänä lisänä traumaa ja muistia käsittelevän kirjallisuuden kaanoniin. (Britannica Academic, www-dokumentti).

kerronta, joka tarkoittaa myös graafisten ja veristen yksityiskohtien poisjättöä. (Balaev 2012, 22). Vaikka *A Little Life* käyttää monia Balaevin mainitsemia keinoja, tekee se myös poikkeuksen. Teokselle nimenomaan graafinen väkivalta on retorinen keino sekä tapa korostaa traumaa.

Balaevin mukaan teksteissä käytetään ei-lineaarista juonta tai ajallisesti hajovia jaksoja painottamaan mentaalista sekavuutta, kaaosta ja pohdintaa. Hiljaisuudella pyritään luomaan ”aukkoja” aikaan, jolloin lukija pystyy kuvittelemaan mitä hahmolle on jo käynyt tai mitä hänelle tulee käymään, ja näin monimutkaistetaan trauman kokemuksen arvoa ja efektiä. (Balaev 2012, 22). Kerronnallisella hiljaisuudella on myös pyritty todistamaan väitettä trauman kielettömyydestä, mutta Balaev huomauttaa, että hiljaisuus on myös kirjailijan käyttämä retorinen keino. Se on myös keino, jolla pyritään havainnollistamaan muistin ja trauman ”psykologinen” toiminta. (Balaev 2012, 22.) Hiljaisuus on romaanissa *A Little Life* paljon käytetty keino. Väitän, että se on samanaikaisesti Balaevin esittämä kirjailijan valitsema retorinen keino sekä pyrkimys tehdä todeksi traumaattisen muistin psykologinen toiminta.

Ensimmäisellä lukukerralla kiinnitin romaanin traumafiktiivisen kerronnan lisäksi huomiota romaanin tapaan lähestyä amerikkalaista unelmaa. Trauman ja amerikkalaisen unelman ristiriita on eksplisiittinen. Amerikkalaisesta unelmasta tai sen tavoittelusta ei puhuta ääneen, mutta se vaikuttaa unelmointiin, määrittelee hahmojen tavoitteita ja haaveita. Amerikkalainen unelma toimii romaanin eräänlaisena taustadramaturgiana, joka kytkeytyy vahvasti Juden kohtaloon. Tärkeänä huomiona pidän myös tapaa, jolla se vaikuttaa hahmojen kykyyn unelmoida ja kuvitella tulevaisuutta. Seuraavaksi tarkastelen amerikkalaisen unelman määritelmää, alkuperää ja vaikutusta narratiiveihimme.

Amerikkalaista unelmaa voi tarkastella monesta näkökulmasta. Se on samanaikaisesti Yhdysvaltain kansalliseetos, myytti, ideologia sekä utopia. Amerikkalainen unelma perustuu ajatukseen, jossa jokaisen yksilön on mahdollista menestyä kovalla työllä lähtökohdistaan huolimatta. Yhdysvaltalainen kirjoittaja ja historioitsija James Adams (1878-1949) määrittelee kirjassaan *The Epic of America* vuonna 1931 amerikkalaisen unelman seuraavasti:

It is not a dream of motor cars and high wages merely, but a dream of social order in which each man and each woman shall be able to attain to the fullest stature of which they are innately capable, and be recognized by others for

what they are, regardless of the fortuitous circumstances of birth or position. (Library of Congress, www-dokumentti.)

Amerikkalainen unelma liitetään myös Yhdysvaltain perustuslakiin, jolloin amerikkalaisen unelman tulkitaan ilmentävän amerikkalaisia ideaaleja: sananvapautta, demokratiaa, vapautta ja tasa-arvoa. Toisaalta se nähdään narratiivina, joka toistuu läpi Yhdysvaltain historian, kuten uudisasukkaiden tarinoissa. Toisaalta se liitetään myös nykyaikaiseen konsumerismiin ja kulutuksen kasvuun, jossa tavoitellaan yhä enemmän materiaa. (Library of Congress, www-dokumentti.)

Yhtä lailla amerikkalainen on myös omaksuttu osaksi poliittista puhetta. Amerikkalainen unelma on venyvä fraasi ja utopia, jota poliitikot käyttävät ja johon he vetoavat Yhdysvalloissa riippumatta puoluepoliittisesta taustastaan. Kuten edellä on mainittu, amerikkalaisen unelman määritelmä ei ole stabiili tai yksiulotteinen, vaan se voidaan omia edistämään omia tarkoitusperiä. Esimerkiksi Ronald Reagan piti vuonna 1984 kongressille puheen, jossa hän totesi seuraavaa: ”For a time we forgot the American dream isn't one of making government bigger; it's keeping faith with the mighty spirit of free people under God.” (Ronald Reagan Foundation, www-dokumentti). Reaganin määritelmä amerikkalaisesta unelmasta jatkoi traditiota, jossa amerikkalainen unelma nähdään ennen kaikkea yksilönvapautta korostavana ideana.

Yhtenä amerikkalaisen unelman luoja pidetään yhdysvaltalaisesta Benjamin Franklinia (1706-1790), joka tunnetaan keksijänä, poliitikkona ja kirjailijana (Reinert 2015, 61). Hänen ajatuksensa ovat luoneet pohjaa modernille kapitalismille sekä *self-help* hengelle, jonka voisi rinnastaa itseohjautuvaan kannustavaan ajatteluun. ”Time is money”, Franklin kirjoitti jo vuonna 1748 teoksessaan *Advice to a Young Tradesman*. Tähän sitaattiin tiivistyy kapitalismin emotionaalinen ranka: kaiken ajankulun voi valjastaa rahantekoon, menetetty aika on menetettyä rahaa. (Reinert 2015, 61).

Franklin kirjoittaa esseessään *The Way to Wealth* (1758) seuraavasti: ”Be ashamed to catch yourself idle, when there is so much to be done for yourself, your family, your country, and your king.” Sitaatissa tiivistyy ajatus itsestä ja itsensä työstämisestä, mikä on tuttu ajatusmalli myös yksilöä korostavassa uusliberalistisessa maailmassa. Esseestä *The Way to Wealth* löytyvät myös seuraavat nykyaikanakin tutut sanonnat: ”Never leave that till tomorrow, which you can do today”, ”there are no gains, without pains” sekä ”early to bed, and early to rise, makes a man healthy, wealthy and wise”. 1700-luvulla ilmestyneestä esseestä voimme löytää kaikuja uusliberalistisen minästä,

kuten myös amerikkalaisesta unelmasta.

Amerikkalainen unelma on ennen kaikkea narratiivi, joka on muokannut populaarikulttuuria ja kulttuurihistoriaa. Tätä narratiivia on käytetty, tarkasteltu ja kritisoitu läpi amerikkalaisen kirjallisuushistorian. Sen voi tunnistaa muun muassa Mark Twainin teoksesta *The Adventure of Huckleberry Finn* (1884) ja F. Scott Fitzgeraldin teoksesta *The Great Gatsby* (1925). Amerikkalaista unelmaa tavalla tai toisella kommentoivien kulttuuriteosten lista on loputon. Erityisen kriittisesti amerikkalaiseen unelmaan suhtaudutaan Arthur Millerin kirjoittamassa näytelmäklassikossa *The Death of a Salesman* (1949). Näytelmä kulminoituu tilanteeseen, jossa päähenkilö Willy Loman tajuaa olevansa arvokkaampi kuolleena kuin elävänä. Kauppiaana elämäntyönsä tehnyt Willy ei koskaan saavuta kaipaamaansa vaurastumista ja menestymistä, amerikkalaista unelmaa, vaan päätyy itsemurhaan saadakseen henkivakuutusrahat. Willyn tahto on taata perheelleen ja lapsilleen tulevaisuus tällä teollaan, sillä työtä tehden hän ei ole siinä onnistunut.

Myös romaanissa *A Little Life* itsemurha on tarinan loppuratkaisu. Vaikka näiden kahden teosten ilmestymisen välillä on 66 vuotta, ne ammentavat samankaltaisen maailman logiikasta ja narratiivista. Kapitalistisen logiikan läpäisemä yhteiskunta ei tarjoa yksilölle syitä elää, jos sen ulkopuolelle tippuu. Mutta *A Little Life* ei suoraan ehdota itsemurhan syyksi kapitalistista maailmaa. Sen sijaan, että romaanissa kapitalistinen maailma kannustaisi itsemurhaan, väitän, ettei se tarjoa Judelle enää syitä elää.

Olenneisimmat erot näytelmän *Death of Salesman* ja romaanin *A Little Life* piirtyvät molempien teosten päähenkilöissä. Kun Willy ei onnistu saavuttamaan kumpaakaan, kokee hän itsensä arvottomaksi ja epäonnistuneeksi päätyen lopulta itsemurhaan. Näytelmässä ihmisen arvoa määrittelee vauraus ja sen ansaitseminen. Romaanissa itsemurha pohjautuu trauman ja uusliberalistisen narratiivin yhteenkietoutumaan.

Romaanissa on useita viittauksia erilaisiin narratiiveihin ja suuriin kertomuksiin, jotka kaikki pettävät Juden. Ideat perheestä, ihmisen hyvydestä ja rakkaudesta särkyvät yksi kerrallaan. Hänet pettää länsimaisesta kristinuskosta kumpuava kertomus siitä, ettei yhdelle ihmiselle anneta niin suurta taakkaa, ettei hän jaksaisi sitä kantaa. Sen sijaan häntä kasvattava kristillinen yhteisö on epäeettinen ja väkivaltainen. Pettäväksi muuttuu myös maailmanlaajuisesti eri kulttuureissa tunnistettu eettinen ohje ”älä tee toiselle sitä, mitä et itsellesi haluaisi tehtävän”. Ainut narratiivi, joka ei lopulta petä häntä, on uusliberaalin maailman logiikka. Hän on juurikin amerikkalaisen unelman

suosima lahjakas poikkeusyksilö, joka huomataan kaukaa, jota tuetaan, ja joka kipuaa menestyksen portaita aina huipulle saakka.

Ihmisen kokemus itsestään on menestymistä vahvempi elämänlaadun mittari. Koska uusliberaali narratiivi ei kannusta yhteistyöhön, sairauden tai heikkouden näytämiseen, empatiaan yleisesti, Judelle trauman parantaminen jää mahdottomaksi ja kaukaiseksi haaveeksi. Vaikka empatia ja rakkaus romaanissa on ylitsevuotavaa ja Juden kohdistuvaa, hän ei osaa eikä koskaan opi ottamaan sitä vastaan oikein. Juden minä on kehittynyt itseinhoiseksi, ja hylkii muunlaisia minäkäsityksiä. Juden paranemisen estymisen kannalta yhtä merkittävää on myös hänen kykenemättömyytensä toivoa tai haaveilla elämäänsä sisältöä oman kokemusmaailmansa ulkopuolelta.

Näiden huomioiden pohjalta lähestyn teosta traumatutkimuksen ja yhteiskuntakriittisten teorioiden pohjalta. Seuraavassa alaluvussa kerron, millaisia teoreettisia lähtökohtia tässä pro gradu -työssä hyödynnän.

1.3. Teoreettisia lähtökohtia

Alaluvussa 1.2. selvensin, millaisiin kirjallisuustraditioihin ja konteksteihin *A Little Life* voidaan sijoittaa. Tässä alaluvussa avaan tarkemmin tutkimuskysymykseeni liittyviä teorioita ja termejä. Selvennän, mitä traumafiktio määritelmiä käytän tutkimuksessani. Avaan uusliberalismin, uusliberalistisen narratiivin sekä subjektin käsitettä ja miten niitä voidaan hyödyntää kirjallisuustieteellisessä tutkimuksessa. Perustelen, miksi ja miten trauma, minäkäsitys ja uusliberalismi risteävät romaanissa *A Little Life*.

”Me elämme trauman aikaa”, kirjoittaa kirjallisuudentutkija J. Roger Krutz toimittamassaan teoksessaan *Trauma & Literature*. (Krutz 2018, 1). Tietoisuus traumaperäisestä stressihäiriöstä on levinnyt laajalle yhteiskunnassa ja traumaa tarkastellaan yhä enemmän yleisenä terveysongelmana. Traumateoriat ovat levinneet myös kirjallisuuden kentälle, ja synnyttäneet oman kriittisen ja merkittävän lähestymistapansa, joka vaatii uudenlaista kuuntelua sekä lukemista. (Krutz 2018, 1.) Alunperin traumalla (*kreik. traumata*) on tarkoitettu haavaa, fyysistä vauriota. Nykykielessä ymmärrämme trauman henkisenä ja psyykkisenä oireena ja vauriona. Traumatisoitunut on kokenut jotain pelottavaa tai shokeeraavaa, joka on vaurioittanut ennen kaikkea psyykettä. (Krutz 2018, 2).

Nykymuotoisen humanistisen traumatutkimuksen katsotaan syntyneen 1990-luvun puolessa välissä, mutta traumatutkimuksen juuret ovat pidemmällä. Traumatutki-

muksen syntyyn ovat vaikuttaneet esimerkiksi psykoanalyysi, modernismi, dekonstruointi, traumaperäisen stressihäiriön tunnustaminen sekä holokausti. Kaikki edellä mainitut tekijät ovat muovanneet käsitystämme traumasta kirjallisuudessa (Krutz 2018, 2). Trauman ja kertomuksien suhteen historia on lähes yhtä pitkä kuin trauman historia. On yleisesti hyväksytty fakta, että tarinoilla on vaikutusta yksilöiden ja yhteisöjen toimimiseen. Varhaisten psykoanalyttikkojen mukaan kielestä tulee toiminnan korvike, kielen avulla voidaan ”eliminoida” tehokkaasti trauman vaikutukset. Trauman ja kirjallisten narratiivien yhteyttä on tutkittu esimerkiksi holokaustiselviytyjien ja Vietnamin sodan veteraanien hoidon yhteydessä. (Pederson 2018, 97.)

Traumafiktio hyödyntää kirjallisuuden tapoja hahmottaa muistia. Birgit Neumannin kirjoittaman artikkelin ”Literary Representation of Memory” (2008) mukaan kirjallisuuden merkitys muistin tutkimuksessa ja kirjallisuuden esittämät representaatiot muistista ja muistojen logiikasta ovat tärkeitä kulmakiviä länsimaisen modernin mielen ja identiteetin muodostumiselle (Neumann 2008, 333). Kirjallisuus ja kirjallisuudentutkimus lähestyvät muistia narratologisesta näkökulmasta, jolloin ollaan kiinnostuneita esteettis-formaaleista keinoista, sekä esimerkiksi kerronnan logiikan eroavaisuuksista fiktion ja historiankirjoituksen välillä.

Kirjallisuuden ja muistin yhteydessä on puhuttava ajasta ja kerronnasta. Usein kerronnan keinona käytetään kertojaa, joka muistelee nykyhetkestä käsin mennyttä. Tekstissä saattaa olla samanaikaisesti useita toisiaan läpäiseviä aikatasoja, jolloin aikatasot ja kokemukset sekoittuvat. Kronologian rikkominen ja menneen ja nykyisen sekoittuminen korostavat kertomusten muistinkaltaista luonnetta, ja menneestä kertominen toimii tekstien hahmoilla identiteetin rakentamisen välineenä, kuten todellisuudessaakin. (Neumann 2008, 335–336.) Myös traumafiktio hyödyntää muistin logiikkaa kerronnassaan. Samalla se kuitenkin hyödyntää ennen kaikkea trauman oireita ja logiikkaa (Whitehead 2004, 3). Trauman kerronnallistaminen eli kokemuksen ja siitä kertomisen suhde on usein epäsuora. Traumaa ei suoraan paljasteta tai sen olemassaolosta ei tiedetä. Traumaa käsitellään taiteessa epäsuorasti ja implikoiden, ei suoraan traumaa nimeten. Psykoanalyttisen perinteen mukaan traumaa hoidetaan käymällä sitä läpi ja palaamalla siihen. Myös humanistinen traumatutkimus pohjaa psykologiaan ja psykoanalyysiin. Sillä on freudilainen pohja: trauma on psyykkeen haava, joka kertoo todellisuudesta, mutta jota ei pystytä kerronnallistamaan. (Caruth 1996, 8–9.)

A Little Life rakentuu muistoista vaikenemisen, nykyhetken ja lopulta muisto-

jen paljastumisen väliseen suhteeseen. Hiljaisuus väistyy traumojen päältä vähitellen, ajan kuluessa. Romaani tarjoaa oman muistamisen logiikan mallinsa, jossa yksilö ei voi hallita traumaattisten kokemusten toisintoa. Muistot saavat vertauskuvan hyeenalauhana, jotka vaanivat ja jahtaavat häntä loputtomiin. Jude lopulta väsyä muistojen pakenemiseen ja antaa hyeenaille periksi.

A Little Life on traumafiktio, joka sijoittuu uusliberaaliin maailmaan. Uusliberalismilla tarkoitetaan poliittista doktriinia, joka on 1990-luvulta lähtien ymmärretty enemmän tai vähemmän yhtenäiseksi ideologiaksi tai opiksi. Sen määritelmät ovat kuitenkin vaihdelleet, ja kaikkein karkeimmillaan sitä on käytetty globalisaation synonyymina. (Löppönen 2017, 11.) Uusliberalismi pyrkii perustelemaan kapitalistisia³ käytäntöjä ja politiikkaa. Se on sekä puhe- että ajattelutapa, joka alkoi saada kannatusta kansainvälisesti erityisesti 1970-luvulla talouskriisin myötä. Poliittisen läpimurron se teki thatcherismillä ja reaganismilla⁴ myötä. Uusliberalistiselle politiikalle ominaisia piirteitä ovat pyrkimys markkinoiden vapauttamiseen ja yksityistämiseen, työnantajapuolen vahvistaminen ja pääoman vallan korostaminen. Käsitettä uusliberalismi ovat käyttäneet ennen kaikkea monet tämän ideologian kriitikot, yrittäessään sanallistaa tapahtunutta yhteiskunnallista muutosta.

Uusliberalismia kritisoidaan esimerkiksi sen epätasa-arvoa lisäävästä talouspolitiikasta sekä epäkestävistä tuotantomalleista. Myös humanistisilla tieteenaloilla syntyy uusliberalismia ja kapitalismia kritisoivia teoksia, joissa pohditaan uusliberalismin tarjoamia malleja ja vaikutuksia kulttuuriin (ks. esim. Steinby 2019). Useat uusliberalismin kriitikot profiloituvat poliittisella kentällä vasemmistoon, ja puolustajat puolestaan oikeistoon. Yhdysvalloissa toteutuu selkeästi kapitalistinen politiikka, jota nykyään kutsutaan myös termeillä ”kolmannen aallon kapitalismi” tai ”myöhäiskapitalismi”. (Ehrenreich 2015, 5). Käytän termiä uusliberalismi kapitalismin yläkäsitteenä korostaakseni ja huomioidakseni liikkeen ideologiset ulottuvuudet.

³ Tuotantovälineiden yksityisomistuksen, markkinoiden tuottaman kysynnän, tarjonnan ja kilpailun saneleminen normistoihin, pääomien rajoittamattomaan omistukseen, vapaaseen liikkuvuuteen ja kasaantumiseen sekä voiton maksimointiin perustava talousjärjestelmä.

⁴ Reaganismi (engl. *reaganomics*) viittaa talouspolitiikkaan, jota Yhdysvaltain presidentti Ronald Reagan ajoi 1980-luvulla. Reaganin talouspolitiikan keskiössä oli esimerkiksi valtion kulujen vähentäminen. Thatcherismi eli thatcherilaisuus on Yhdistyneen kuningaskunnan pääministerin Margaret Thatcherin mukaan nimensä saanut talouspoliittinen ja yhteiskuntapoliittinen ajattelutapa. Thatcher toimi pääministerinä 1979-1990. Myös Thatcher kannatti Reaganin tapaan valtion roolin vähentämistä taloudessa ja kannatti vahvaa yksityistämistä.

Uusliberalistisen liikkeen juuret löytyvät 1930-luvulta. Sen keskushenkilöinä pidetään kolmea wieniläistä akateemikkoa, jotka kaikki muuttivat Yhdysvaltoihin: Friedrich von Hayek, Ludwig von Mises sekä Karl Popper. (Löppönen 2017, 26). Kolmikon teksteistä tuli pian suosittuja yhteiskunnallisten ajattelijoiden keskuudessa, ja niitä hyödynnettiin myös politiikassa.⁵

Löppösen mukaan uusliberalismin sanoma voidaan esittää kertomuksena. Siinä on utopistisia piirteitä sekä vastakertomuksen elementtejä. Uusliberalismi määrittelee, millainen maailman tulisi olla sekä mitkä ideologiat ovat sen vastustajia. (Löppönen 2017, 19.) Tulkitsen Löppösen viittaavaan tässä ennen kaikkea varhaisen uusliberalismin piirteisiin, sillä ideologian nykyisten kriitikoiden mukaan myöhäiskapitalismi ja uusliberalismi pyrkivät peittelemään uusliberalismin utooppisen ja ideologisen luonteen. Uusliberalismin utooppinen luonne jää usein taka-alalle, koska sille on olennaista taistelu ”sosialismin kaltaisia vaarallisia utopioita” vastaan. (Löppönen 2017, 19). On esitetty, että elämme ”ideologiatonta” aikaa, vaikka noudatamme uusliberalismin määrittelemää dogmaattista järjestelmää. (Löppönen 2017, 193). Tämä ei kuitenkaan poista uusliberalismin pohjimmiltaan utooppista luonnetta.

Uusliberalismin ydinsanomana ja ydinkertomuksena on ajatus ihmisten yksilöllisyydestä ja siitä, että ihmisten välinen kilpailuasetelma on luonnollinen. Suomalaisen kirjallisuudentutkijoiden Liisa Steinbyn ja Jussi Ojajärven toimittamassa artikkelikokoelmassa *Minä ja markkinavoimat* (2008) argumentoidaan, kuinka uusliberaali politiikka on alkanut vaikuttaa maailmanlaajuisesti 2000-luvulla. Tämä on vaikuttanut myös ihmisten minäkäsityksen muuttumiseen itsekeskeisemmäksi (ks. Ehrenreich 2016). (Uus)liberalistinen ihminen asettuu luonnostaan kilpailemaan toista vastaan tai pyrkii vähintäänkin saavuttamaan toisesta maksimaalisen hyödyn (Steinby 2008, 44). Moni asia, jota on pidetty markkinavoimista riippumattomana, on valunut voitontavoittelun logiikan alle. Jokainen kamppailee yksin, eikä saavutettuja etuja ja hyötyä jaeta. Toiset ihmiset ovat menestymisen keinoja tai esteitä. Markkinoiden logiikan valuminen ihmisten välisiin suhteisiin välineellistää ihmistä. (Steinby 2008, 53.) Tällaisessa käsityksessä ihmisen itseisarvo unohtuu: vain tuottava ihminen on arvokas yhteiskunnalle. Yksilökeskeinen kulttuuri kannustaa haalimaan mahdollisimman suuren osuuden saatavilla

⁵ Englannin parlamenttivaaleissa 1945 konservatiivit tekivät Hayekin teoksen pohjalta pamfletin *The Road to Serfdom* (Tie orjuuteen), ja vaalisloganina oli ”vapaus tai sosialismi”. (Löppönen 2017, 26-27). Näin yksilön vapautta korostavasta uusliberalismista tuli lyömäase totalitaarisia järjestelmiä vastaan toisen maailmansodan jälkeisessä maailmassa.

olevasta hyvästä itselleen. Liberaali markkinatalouden luoma abstrakti yksilökäsitys on vienyt pohjaa yhteisöllisyydeltä — ihmiset näkevät toisensa kilpailijoina tai hyödynnettävinä. Koska onnistumisen ja tyydytyksen tuovia asioita on rajoitetusti, kaikki eivät voi saavuttaa menestystä. Kilpailuasetelmaan kannustava järjestelmä johtaa väistämättä siihen, että osa ihmisistä häviää kisan. Menestyksen puute luo pahoinvointia. (Steinby 2008, 48.) Artikkelissaan ”Ryöstelijät ammutaan — moderni minä ja mitä sille sitten tapahtui” (2008) Steinby kirjoittaa seuraavasti seuraavasti:

Mutta entä jos menestyy kilpailussa ja kamppailussa hyvin, onko voittaja onnellinen? Idealistisesta ja marxilaisestakin modernin minän käsitystavasta käsin voi arvella, että abstraktiksi yksilöksi ja kilpailijaksi redusoitu ihminen ei voi olla onnellinen, koska hän elää kauttaaltaan toisista ihmisistä vieraantumisen ja itsevieraantumisen tilassa. Kun ihminen välineellistää itsensä ja toiset ihmiset pohjiaan myöten kilpailijoiksi, kilpailuvalteiksi ja hedonistisen nautinnon kohteiksi, vain pahoinvointi voi olla lopputuloksena. (Steinby 2008, 48.)

Uusliberaali narratiivi ehdottaa onnellisen ihmisen malliksi menestyvää ihmistä, mutta ei kerro, mikä on niiden ihmisten osa, jotka eivät tämän logiikan mukaisesti menesty. Toisaalta se ei myöskään kerro, koska ihminen on menestynyt tarpeeksi, jotta tämä olisi onnellinen. *A Little Life* ei ole kertomus ihmisistä, jotka eivät menesty, mutta se on kertomus pettymyksestä ja tyhjyydestä uusliberalistisen narratiivin sisällä.

Uusliberalismia on kritisoitu erityisesti 2000-luvulla, mutta kirjallisuudentutkijoiden Sharae Deckardin ja Stephen Shapiroin mukaan kritisoijat ovat samalla epäonnistuneet tarkastelemaan, miten olennainen rooli kulttuurilla on ollut uusliberalismin hegemonian syntymisessä. Heidän toimittamassa kirjassa *World Literature, Neoliberalism, and the Culture of Discontent* (2019) tutkitaan, miten kulttuurimme ei ole onnistunut kyseenalaistamaan uusliberalismin haitallisia narratiiveja vaan pikemminkin toiminut niiden tukena. Kulttuuri on synnyttänyt ja vakiinnuttanut sosioekonomisia suhteita, joiden varassa uusliberalismi toimii. (Deckard & Shapiro 2019, 3.) Termin uusliberalismin levitessä yhä useampaan suuntaan akateemisessa maailmassa ja mediassa, on vaarana että sen historiallisuus ja sitä pohtiva analyttinen kulma katoavat. (Deckard & Shapiro 2019, 2.)

Uusliberalismi on todistettavasti yhteiskunnallinen ilmiö, joka on muodostunut hegemoniseksi diskurssiksi. Koska se heijastuu kulttuurissa monin eri tavoin, on selvää, että niin kirjallisuus kuin kirjallisuudentutkimus ovat yhä etenevissä määrin kiinnostunut uusliberalismista ja yhteiskuntakriittisistä luennan tavoista. Taiteiden tutkimuksen

sekä historiallisen humanistisen tutkimuksen vahvuuksia ovat ihmisen kokemuksen tutkiminen ja sanallistaminen. (Ojajärvi & Steinby 2008, 7.) Myös tämän tutkimuksen keskiössä on ihminen ja hänen kokemusmaailmansa hahmottaminen yhteiskunnallisessa kontekstissa. *A Little Life* on kuvaus traumatisoituneen yksilön kamppailusta yhteiskunnassa, jota kehystää uusliberalistinen narratiivi. Lähtökohdistaan huolimatta päähenkilö Jude menestyy, jolloin amerikkalaisen unelman kertomus konkretisoituu hänessä. Menestys ei kuitenkaan takaa onnellista loppua, vastoin uusliberaalin narratiivin logiikkaa.

Romaanissa kuvattujen neljän ystävyksen välillä on kunnioittavan ja lojaalin ystävyuden lisäksi myös kilpailuasetelma, mikä näkyy erityisesti heidän suhteessaan omaan työhönsä ja muiden töihin. Hahmot vertailevat vanhetessaan etenemistään uralaan toisiin, ja pohtivat myös mitä toisten menestyminen merkitsee heille. Ura ja menestyminen ovat heille tapoja toteuttaa ja rakentaa itseään. Uusliberalistinen narratiivi ei tarjoa menestymisen lisäksi hahmoille muuta tavoiteltavaa. Menestyminen ei paranna traumaattista minää.

Väkivallan ja hyväksikäytön rinnalla teoksesta löytyy runsaasti solidaarisuutta ja rakkautta. Teos pohtii mielenterveyden, empatian ja yhteisön risteymiä uusliberaalisessa kontekstissa. Tulkitsen teoksen kannustavan empatiaan ja yhteisöllisyyteen, sillä ne ovat avainasemassa pyrkiessämme kohti traumoja hoivaavaan toivoon. Juden tarinat ovat ennalta-arvaamattomia ja hahmojen mielikuvituksen ulkopuolella. Jude ei jaa muiden hahmojen kanssa samaa kokemuspohjaa tai käsitystä siitä, mikä mahdollista. Tätä pidetään usein empatian kokemisen ehtona: kykyä kuvitella toisen ominaisuudet ja tarina, jonka avulla asetumme toisen asemaan. Empatiolla on monta määritelmää nykytutkimuksessa. (Aaltola 2014, 243). Filosofin Elisa Aaltolan mukaan mielikuvitus on avainasemassa kohti empatiaa, sillä sen avulla voimme liikkua oman itsemme ulkopuolelle. (Aaltola 2014, 245).

Tässä opinnäytetyössä käytän empatian ja radikaalin empatian määrittelyyn filosofian professori Matthew Ratcliffen määritelmiä. Empatiolla tarkoitetaan kykyä eläytyä toisen kokemuksiin osaten samalla suhteuttaa se toisen ominaisuuksiin. Empatian filosofiassa oletetaan, että kokijalla ja kohteella tuntevat samoja narratiiveja, jotta empatian kokemus voi syntyä. Radikaali empatia ei oleta, että empatian kohde ja kokija jakavat samoja mahdollisuuksia tai narratiiveja. (Ratcliffe 2014, 249.) Radikaalissa empatiassa on siis kyse empatiasta, joka kykenee laajenemaan empatian kokijan omien kokemusten ulkopuolelle. Ehdotan, että romaani kannustaa kokemaan Juden tarinaa koh-

taan radikaalia empatiaa, hyödyntäen tässä melodraaman keinoja. Romaanista voi tunnistaa useita melodraaman piirteitä, kuten liioittelevat juonen tapahtumat ja paatoksellisuus.

Olen tässä alaluvussa eritellyt opinnäytetyön teoreettisia lähtökohtia. Tutkimukseni lähestyy Hanya Yanagiharán romaania *A Little Life* traumatutkimuksellisista ja yhteiskuntakriittisistä näkökulmista. Tutkimuksessani traumaattinen minä ja uusliberalistinen narratiivi ovat kietoutuneet toisiinsa yhteen. Traumaattisen minä representaatio luo romaanille traumafiktiivisen rakenteen. Tarkastelen romaanin subjektikäsitystä myös uusliberalistisesta näkökulmasta käsin. Tutkin, miten traumaattinen minä ja uusliberalistinen narratiivi kommunikoivat, ja millaisia tarinoita nämä kaksi tuottavat yhdessä. Solidaarisuuden ja empatian kertomukset syntyvät romaanissa trauman ja uusliberalismin vuorovaikutuksen pohjalta.

Romaania käsittelevän tutkimuksen lisäksi hyödynnän tässä opinnäytetyössä erilaista traumakirjallisuutta ja yhteiskuntakriittistä tutkimusta. Tärkeimpinä näistä mainitsen John Ehrenreichin kirjan *Third Wave Capitalism: How Money, Power, and the Pursuit of Self-Interest Have Imperiled the American Dream* (2016), joka kartoittaa Yhdysvaltojen poliittista ilmapiiriä sekä uusliberalistisen politiikan vaikutusta Yhdysvaltoihin, Andrew Bennetin *Suicide Century: Literature and Suicide from James Joyce to David Foster Wallace* (2017), joka tutkii länsimaisen kirjallisuuden suhdetta itsemurhaan, sekä seksuaalista traumaa ja trauman paranemista tutkivat artikkelit Emma Millerin ”Trauma and Sexual Violence” (2018) ja Suzanne LaLonden ”Healing and Post-Traumatic Growth” (2018).

Opinnäytetyöni jakautuu kolmeen käsittelylukuun. Ensimmäisessä käsittelyluvussa pohdin trauman roolia päähenkilön minäkäsityksessä ja romaanin kerronnassa, sekä kuinka päähenkilön traumaattinen minä ja työssäkäyvä uusliberaali kuluttajasubjekti eroavat toisistaan. Toisessa käsittelyluvussa määrittelen, kuinka romaanissa kuvataan uusliberaalia yhteisöä ja narratiivia työn kautta, sekä miten päähenkilön mielenterveys suhteutuu uusliberalismiin. Kolmannessa ja viimeisessä käsittelyluvussa argumentoin, kuinka pettävänä romaani esittää amerikkalaisen unelman, ja kuinka empatia ja melodraama näyttäytyvät uusliberalismin kritiikin välineinä. Primäärilähteenäni käytän Hanya Yanagiharán teosta *A Little Life*.⁶

⁶ Viitataan teokseen myös lyhenteellä ALL. Käytän sitaateissa kahta tavuviivaa (- -) merkitsemään katkosta sitaateissa. Kaikki sitaateissa esiintyvät kursivoinnit ovat alkuperäisiä.

2. TRAUMA JA MINÄ

2.1. Trauman merkitys minäkäsitykselle

Tässä luvussa analysoin, miten trauma näkyy Juden minäkäsityksen pohjana. Alaluvussa 2.1. avaatan romaanin kerronnan keinoja sekä rakennetta suhteessa traumafiktion määritelmiin. Alaluvussa 2.2. tarkastelen, miten Juden traumaattinen, yksityinen minä eroaa hänen uusliberaalin kuluttajasubjektinsa roolista.

A Little Life jakaantuu seitsemään alalukuun. Juoni ja kerronta kuljettavat meidät neljän nuoren aikuisen elämän läpi kohti keski-ikää. Romaanin alussa hahmoja kuvataan tasaisesti, jolloin kerronnassa kulkee jokaisen hahmon näkökulma. Romaanin tapahtumia ei voi sijoittaa tietyille vuosille. Teoksesta ei löydy viittauksia esimerkiksi 9/11 terrori-iskuun, Bushin tai Obaman presidenttikausiin tai hurrikaani Katrinaan. (McCann 2016). Erilaiset tunnetut kulttuuriset ja poliittiset muutokset eivät vaikuta miljööseen. (Brown 2018, 48). Romaania on myös kritisoitu sen historiallisen kontekstin puutteesta (Rushton 2019, 197). Itse yhdyin muiden tutkijoiden väitteeseen siitä, että romaani sijoittuu uusliberaaliin aikaan, ja toimii ajattomana kuvauksena ajasta, jossa nyt elämme. Perustelen omaa näkemystäni romaanin historiallisesta sijoittumisesta luvussa 3.1.

Ensimmäiset luvut keskittyvät käsittelemään sekä enteilemään Juden läheisten ystävien tulevaisuuksia ja työuria: Juden tulevaisuutta asianajajana, Willemin näyttelijänä, Malcolmin arkkitehtina sekä JB:n kuvataiteilijana. Tarinan edetessä Juden näkökulma valtaa kerronnan. Lukijalle selviää kerrallaan pieniä palasia Juden menneisyydestä. Jo romaanin alussa lukijalle selviää muiden hahmojen kautta, että Jude eroaa muista esimerkiksi fyysisen vammansa vuoksi. Willem muistaa Judella aina olleen ongelmia jalkojensa kanssa: ”The pain in his legs, for example: as long as they had known him, they had known he had problems with his legs.” (ALL, 18). Romaanin alussa paljastetaan myös, että Juden suhde Willemiin on syvempi kuin muihin hahmoihin. Tämän tunnistaa myös Willem itse: ”They all loved Jude, and admired him, but he often felt that Jude had let him see a little more of him — just a little — than he had shown the others.” (ALL, 18). Myös Juden itsetuhoista käytöstä enteillään. Jude herättää Willemin yöllä koska on ”vahingossa” viiltänyt itseään käteen: ”’There’s been an accident, Willem; I’m sorry. I need you to take me to Andy’s.’ Finally he woke. ’What kind of accident?’ ’I cut

myself. It was an accident.” (ALL, 68.) Willem on tiennyt Juden viiltelevän itseään, mutta siitä ei keskustella: ”Much of his friendship with Jude, it often seemed, was not letting himself ask the questions he knew he ought to, because he was afraid of the answers.” (ALL, 71). Kaikki ihmiset Juden ympärillä suhtautuvat häneen varovasti. Vaikeneminen on kuin yhteinen päätös:

But this was part of the deal when you were friends with Jude: he knew, Andy knew it, they all knew it. You let things slide that your instincts told you not to, you scooted around the edges of your suspicions. (ALL, 71.)

Koska kukaan ei juuri puhu tai kerro traumaistaan romaanin alussa, trauman teema esitellään romaanissa aluksi implikoiden ja oireiden kautta. Romaanin tapa esittää trauma muistuttaa Anne Whiteheadin määritelmää traumafiktiosta. Whiteheadin mukaan on selvää, että fiktio itsessään on muuttunut, kun se on ollut kanssakäymisessä trauman kanssa. Kirjailijat ovat huomanneet, että traumaa voi esittää asianmukaisesti vain imitoimalla sen muotoa ja oireita, jolloin traumanarratiiveja hallitsee kronologisuuden ja trauman väliaikaisuuden sijaan toisteisuus ja epäsuora muoto (Whitehead 2004, 3.) Myös Juden näkökulma väistelee trauman suoraa sanallistamista: menneisyydestä on vaikea puhua. Kun yksilö ei ole sisäistänyt traumaattista kokemusta, trauma ei saa kertomuksen tai muiston muotoa. Traumasta muodostuu vainoava, aina palaava ja itsestään muistuttava. (Whitehead 2004, 12.) Samanlaisesta vainoavasta muodosta on kyse myös romaanissa *A Little Life*. Juden traumaattiset muistikuvat elävät ikään kuin omaa elämänsä, vaikka traumat ovat samalla kiinteä osa häntä (Meretoja 2020, 31). Itsetuhoisuus esitetään romaanissa yhtenä trauman oireena, mutta itse traumaa ei vielä kuvata tai näytetä. Koko romaanin kerronta on viipyilevää ja epäsuoraa.

Traumaattisista kokemuksista selviytyjiä yhdistää paradoksi: eläminen hiljaisuuden ja nykyisyyden kanssa, jossa vaikuttaa kontrolloimaton muistin voima sekä samanaikainen tarve puhua siitä, mistä on mahdotonta puhua. (Culbertson 1995, 169). Ilmiö kielellistyy ja konkretisoituu erityisesti Juden hahmossa. Hiljaisuus ja kertomisen tarve, toisaalta sen vaikeus, vuorottelevat jatkuvasti Juden kerronnassa.

Tematiikka toistuu kaikkien hahmojen omissa tarinoissa, mutta erityisesti Juden. Romaanin alussa Juden menneisyydestä esitellään sosiaalityöntekijä Ana, jonka Jude kertoo olevan ainut ihminen, joka tietää, mitä hänelle on tapahtunut. Ana kannustaa Judea puhumaan menneisyydestään ja kokemastaan: ”One thing I’ve learned,” she

said, ”you have to talk about these things while they are fresh. Or you’ll never talk about them.” (ALL 105). Ana kuitenkin sairastuu syöpään ja kuolee, eikä Jude koskaan ehdi kertoa hänelle kokemastaan kunnolla tai opi käsittelemään traumaansa. Juden traumaa leimaa kyvyttömyys sanallistaa koettuja kauhuja.

Hanna Meretojan luennan mukaan romaanissa tarjoillaan tähän kaksi syytä: toinen on halu unohtaa, toinen taas tarkoituksenmukaisen kielen puute (Meretoja 2020, 32). Kokemuksista puhuminen tarkoittaisi muistojen äärelle palaamista ja siten niiden uudelleen elämistä, toisaalta Judella ei ole työkaluja puhua kokemuksistaan (Meretoja 2020, 32). Myös itse koen tärkeänä huomiona Juden kyvyttömyyden käsitellä traumojaan. Kirjallisuus on auttanut meitä hahmottamaan uudella tavalla traumaa. Traumaa ei hahmoteta enää pelkästään vaan puheen, vaan rituaalien ja toimintojen kautta. Kirjallisuus esittää, kuinka erilaisia traumoja meillä on ja kuinka monin tavoin trauma voidaan muistaa. (Balaev 2012, 26.) Vaikka Jude ei puhu traumastaan, se ilmenee esimerkiksi hänen käytöksensä kautta.

Kyvyttömyyden teemaan palataan toistuvasti romaanissa. Omassa luennassani kyvyttömyys puhua yhdistyy myös suoraan itsetuhoisuuteen ja lopulta itsemurhaan. Jude ajattelee itse olevansa yhtä kuin hänen menneisyytensä — kauhean menneisyyden ääneen käsittely vain vahvistaisi hänen vääristynyttä minäkuvaansa: ”I don’t see why I have to talk about it all,” he muttered. He knew she [Ana] had read his records from Montana; he knew she knew what he was.” (ALL, 104.) Läpi romaanin Juden minuu rakentuu vahvasti traumaattisen menneisyyden kanssa elämiseen. Se muokkaa hänen tapansa hahmottaa itseään, suhdettaan muihin sekä hänen toimintaansa. Analyysissäni traumafiktio ominaisuudet eivät sanele ainoastaan teoksen kerronnan rakennetta, vaan trauma läpäisee romaanin jokaisen tason: kerronnan, tematiikan, estetiikan ja etiikan.

Tarinan edetessä lukija oppii vähitellen osia Juden menneisyydestä. Hänet on hylätty syntymässä, minkä myötä Juden syntyperä jää arvoitukselliseksi. Hänet on kasvatettu katolisessa luostarissa brutaalissa ja väkivaltaisessa ympäristössä, josta hän karkaa yhden munkin, veli Luken kanssa. Pakomatkan myötä paljastuu, että veli Luke on pedofiili. Hän sekä käyttää Judea itse seksuaalisesti hyväkseen että myy Judea lapsiprostituoituna muille miehille. Kun viranomaiset pääsevät toiminnan jäljille, veli Luke tekee itsemurhan ja Jude päätyy lastenkotiin, joka paljastuu jälleen väkivaltaiseksi ympäristöksi. Jude pakenee lastenkodista ja päätyy tohtori Traylorin kidnappaamaksi. Yritäessään pakoa tämän kellarista, jossa Jude on ollut käytännössä seksiorjana, tohtori

Traylor ajaa hänen ylitseen autolla, aiheuttaen hänelle elinikäiset vammat muun muassa jalkoihin. Juden menneisyys on ylitsevuotavan ja liioitellun väkivaltainen, mikä paljastuu lukijalle pala palalta.

Juden itseinhoinen käsitys on siis muodostunut hänen nuoruudessaan hänen kokemansa seksuaalisen hyväksikäytön ja väkivallan myötä, jota hyväksikäyttäjät ovat omilla sanoillaan vahvistaneet (Meretoja 2020, 32). Lisäksi hän edustaa useampaa vähemmistöä (ei-valkoinen, invalidi, ei-hetero), minkä vuoksi hän joutuu kuulemaan kommentteja esimerkiksi etnisyydestään ja kokee myös ableistista⁷ vihapuhetta. Juden itsetuhoinen minäkäsitys on niin pinttynyt häneen, ettei hän koskaan pääse siitä eroon. Jude kokee itsensä luonnostaan pahaksi, jonka kohtalona on tulla kaltoinkohdelluksi. Traumaattinen menneisyys on muokannut Juden kokemusta itsestään niin haitalliseksi, että se kaventaa hänen toimijuuttaan ja hukuttaa hänet häpeään. (Meretoja 2020, 33). Häpeä ja vääristynyt minäkuva ilmenevät ja konkretisoituvat itsetuhoisuuden kautta. Itsetuhoisuus taas ilmenee romaanissa viiltelynä ja masokistisina suhteina.

Traumaattinen tapahtuma on enemmän kokemisen spektri, kuin yksittäinen, yksilöä hajottava tapahtuma (Meretoja 2020, 33). Samaa ehdottaa myös romaani. Juden trauma on välillä kauempana, välillä lähempänä. Menneisyys vaanii häntä hyeenalauhana, joka kiertää häntä savannilla: ”They are always there, and after he and Willem began having sex, they multiplied, and on bad days, or on days when he was particularly dreading it, they multiply further.” (ALL, 505). Seksi ja seksin harrastaminen pakottaa hänet kasvokkain trauman kanssa, ja saa metaforisen hyeenalauman lisääntymään. Juden on esimerkiksi muistutettava itseään siitä, että on Willemin eikä veli Luken kanssa: ”He had been scared, and panicky, and once again he thought of Brother Luke, and he had opened his eyes to remind himself that this was Willem after all, not someone to fear.” (ALL, 452). Trauma elää kaikissa Juden läheisissä suhteissa ja saa hänet pelkäämään aina pahinta. Jude ei koskaan opi nauttimaan seksistä, eikä intiimi läheisyys ole hänelle helppoa. Kehollinen läheisyys ei ole miellyttävää, ja ystävällisetkin kehot tuovat mieleen häntä aiemmin hyväksikäyttäneet kehot.

Seksuaalinen väkivalta on romaanissa suurin trauman aiheuttaja. Sitä kuvataan romaanissa runsaasti sekä graafisesti. Emma Miller väittää, että seksuaalisen väkivallan ja kirjallisuuden suhde on vähintään tuhatvuotinen. Samalla suhde on monimutkainen:

⁷ Ableismilla tarkoitetaan vammaisiin kohdistuvaa syrjintää, joka ilmenee esimerkiksi alentavana tai vihamielisenä käytöksenä vammaista kohtaan.

seksuaalisen väkivallan kuvaukset ovat aina olleet kytköksissä yhteiskunnan asenteisiin sekä esimerkiksi kysymyksiin siitä, tuleeko taiteen olla viihdettä vai poliittista. (Miller 2018, 229.) Sensuuri ja kritiikki on ulottunut useisiin kirjallisuuden klassikoihin, jossa käsitellään seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Esimerkiksi pedofiliaa käsittelevä, Vladimir Nabokovin vuonna 1955 ilmestynyt romaani *Lolita* kiellettiin ilmestymisensä jälkeen ainakin Ranskassa, Argentiinassa ja Uudessa-Seelannissa.

Seksuaalinen hyväksikäyttö alettiin nähdä traumana Vietnamin sodan veteraanien traumatutkimusten yhteydessä, kun sodan ja raiskauksen uhrien oireilun huomattiin olevan samankaltaista. Samoihin aikoihin tutkijat kiinnostuivat lapsuuden ajan muistojen yhteyksistä seksuaalisiin traumoihin (Miller 2018, 232.) Tutkimukset uhrien kyvystä sanoittaa ja muistaa seksuaalisen väkivallan kokemuksiin koskettivat myös kirjallisuuden kenttää. Huomattiin, että terapeutit kykenevät istuttamaan vääriä muistoja potilaidensa mieleen, minkä myötä käsitys muistista epäluotettavana kasvoi. (Miller 2018, 233.) *A Little Life* ei implikoi, että Jude olisi epäluotettava kertoja. Kaikki Juden kokemukset esitetään totena, ja Juden läheiset suhtautuvat myös kertomuksiin väkivaltaisesta menneisyydestä todellisina menneisyyden tapahtumina.

Keskustelua seksuaalisen väkivallan ja muistamisen suhteesta herättivät myös tutkimukset siitä, kykenevätkö seksuaalisen hyväksikäytön uhrin lähtökohtaisesti sanoittamaan tai ilmaisemaan kokemuksiaan tarinoiden muodossa. Näkemystä kritisoi, sillä vieläkään ei ole varmuutta siitä, kuinka seksuaalinen trauma vaikuttaa uhrinsa kykyyn muistaa ja sanallistaa se. (Miller 2018, 232-234.) Tuore kirjallisuuden traumatutkimus ehdottaakin, että sen sijaan, että traumaa pidettäisiin ”sanoinkuvaamattomana tyhjiönä”, tulisi kirjallisuudentutkimuksen aina tunnustaa trauman varioivat kontekstit ja yksilölliset olosuhteet. Meidän tulee tunnistaa ne monet kielen ja muistamisen keinot, joilla traumaa voidaan lähestyä sekä tunnistaa seksuaalisen trauman muistamisen prosessit. (Miller 2018, 234.) Myös *A Little Life* tunnustaa, että seksuaalisen trauman voi muistaa ja kerronnallistaa. Samalla se painottaa, että prosessi on hyvin yksityinen ja henkilökohtainen. Seksuaalisen trauman olosuhteet romaanissa ovat korostetun poikkeukselliset ja yksilölliset. Tämä on mielestäni myös romaanin väite: seksuaalisen hyväksikäytön uhrin kokemuksia tulee aina tarkastella yksilöllisinä ja ainutlaatuisina.

Seksuaalisen hyväksikäytön uhrien traumaperäisen stressihäiriön oirehdintaan saattaa kuulua intiimien (erityisesti seksuaalisten) suhteiden pelko. Lääketieteellisessä tutkimuksessa huomattiin, ettei uhrien seksuaalinen käyttäytyminen ollut palannut en-

nalleen , vaikka hyväksikäytöstä oli kulunut useita vuosia. (Miller 2018, 235.) Mielestäni Jude on malliesimerkki tällaisesta oirehdinnasta. Lisäksi Juden näkökulma tuo esiin miesuhrin näkökulman. *A Little Life* on yksi harvoista kirjallisuuden esimerkeistä, joissa käsitellään miehen raiskausta. Fokus seksuaalista väkivaltaa käsittelevässä kirjallisuudessa onkin yleensä naisten näkökulmissa. Kirjallisten representaatioiden sukupuolijakauma heijastelee todellisuutta, sillä naiset joutuvat seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi useammin kuin miehet. (Miller 2018, 235.) Millerin mukaan seksuaalisen hyväksikäytön kuvaukset ovat kirjallisuudessa tarpeellisia, sillä ne heijastavat ja vaikuttavat käsityksiimme ympäröivästä yhteiskunnasta ja auttavat ymmärtämään yksilöiden motivaatioita, tuskaa ja väkivaltaisuutta. (Miller 2018, 238). Minun on helppo yhtyä Millerin väitteeseen, ja väitänkin, että *A Little Life* tekee oman osansa yhteiskunnan ja yksilöiden tarkastelussa, sekä pyrkimyksissään ymmärtää heitä.

Ennen parisuhdettaan Willemin kanssa, Jude uskaltautuu aikuiselämänsä ensimmäiseen intiimiin suhteeseen muotialalla toimivan Calebin kanssa. Kuten aikaisemmatkin intiimit suhteet, myös tämä suhde muuttuu väkivaltaiseksi. Caleb perustelee väkivaltaansa erityisesti inhollaan Juden fyysisiä ominaisuuksia kohtaan. Hän sanoo, ettei heidän tavatessaan huomannut Juden ontuvan: ”— we were sitting down, so I didn’t know you had a limp” (ALL, 320) ja että Juden apuvälineet, esimerkiksi pyörätuoli, saavat hänet voimaan pahoin. Jude uskoo, että on ansainnut väkivaltaisen poikaystävänsä Calebin kohtelun: “hit and hated him because of who he was, not because of who Caleb was” (ALL 449).

Holly Brown kuvailee väitöskirjatutkimuksessaan Juden suhdetta Calebiin uusliberaaliksi masokismiksi. Kun ihmistä arvioidaan hänen kehonsa kautta (riippumatta siitä, pystyykö hän itse vaikuttamaan kaikkiin kehonsa ominaisuuksiin) ja pohditaan, kuinka arvokas, haluttava ja tuottava se on, voidaan sanoa, että keho on alistettu uusliberaalin voitontavoittelun logiikan alle. Tämän ihannekehon mahdoton tavoittelu ja ihannointi muuttuu romaanissa uusliberaaliksi masokismiksi (Brown 2018, 66). Caleb määrittelee Juden kehon kautta hänen ihmisarvonsa. Jude omaksuu arvetun ja tuottavan kehon logiikan Calebiltä, mikä vahvistaa hänen käsitystään itsestään vajavaisena: ”Caled didn’t like the fact that he was in a wheelchair. Neither did he. He couldn’t resent Caleb for not being able to accept what he himself couldn’t accept.” (ALL, 320.) Hän kokee, että hänen kehonsa ansaitsee vähättelyn ja hyväksikäytön sekä masokistisuuteen saakka menevät suhteet. Calebin jälkeen Juden traumat palaavat entistä vah-

vempina ja itsetuhoisuus lisääntyy huomattavasti. Caleb on uusi, vanhoja traumoja vahvistava trauma, sekä paluu menneisyyden käytösmalleihin.

Muut hahmot uskovat Juden mielenterveyden ja minäkäsityksen parantuvan terapian avulla. Jude ei kuitenkaan kykene vanhempanakaan käsittelemään onnistuneesti ammattilaisen kanssa menneisyyttään. Willem kysyy, miten terapia on sujunut psykiatrin kanssa: ”Jude sighed. ‘Willem,’ he said, ‘how much longer do you want me to go?’” (ALL 569). Jude ei mene terapiaan omasta aloitteestaan, vaan hänen läheistensä painostuksesta. Juden suhde häneen omaan mielenterveyteensä on kompleksinen: sen sijaan, että hän kuvailisi omaa oloaan esimerkiksi masentuneena, hän kuvaa itseään aina menneisyyden tapahtumien muokkaamaksi. Willem kysyy, onko vastentahtoisuudessa kyse psykiatrista, johon Jude toteaa: ”No, it’s not Loehmann,’ Jude said. ‘It’s the process itself.’” (ALL 569). Lopulta Jude lopettaa terapiassa käymisen, salaten sen aluksi kumppaniltaan: ”I’m not proud of this,’ he heard Jude say. ‘But I’ve missed my last four sessions with Dr. Loehmann. - - ‘Well, I go,’ Jude said, ‘but then — then I sit outside in the car and read through the session, and when the session is over, I drive back to the office.’” (ALL 570.) Juden kohdalla voidaan perustellusti siis puhua käsittelemättömästä traumasta, minkä seurauksena hänen itsetuhoisuutensa ja muistonsa ovat käytännössä aina läsnä hänen tarinassaan. Juden trauma ei parane, eikä hän opikoskaan elämään sen kanssa. Ehdotankin, että traumasta ei voi ”parantua”, vaan sen kanssa voi korkeintaan oppia elämään. Tätä havaintoa tukee myös Caruthin käsitystä traumasta, joka painottaa, kuinka traumassa on kyse trauman kanssa elämisestä.

Juden lapsuuselämä on traumaattisten kokemusten sarja, mutta samalla hänen lapsenmielelleen ainut kokemuksensa elämästä. Elämä väkivallan ja pedofilian keskellä on hänelle tavanomaista ja arkista, vaikka Jude jo lapsena aavistaa, ettei kaikki ole hyvin: ”But he knew there was something shameful about it. No one had ever told him there was, but he knew anyway. He knew what he was doing was wrong.” (ALL 398–399.) Trauman merkitys kuitenkin kasvaa suuremmaksi Juden tarinan edessä, ja siitä tulee hänen minäkäsityksensä perusta. Sen läsnäolo ja vaikutus vaihtelee. Trauman jälkeistä aikaa voikin kutsua latenssivaiheeksi, eli vaiheeksi, jossa trauman vaikutukset eivät ole näkyvillä tai pinnalla (Caruth 1995, 7). Päästyään hyväksikäyttäjiensä kynsistä Jude pääsee kouluun ja töihin, kiinni normaaliin elämään. Sitä, voiko tätä ajanjaksoa kutsua Juden kohdalla latenssivaiheeksi, on kuitenkin kyseenalaistettava. Meretoja ehdottaa, että trauma on mahdollista kokea päivittäin ja että on mahdollista, että se on osa

yksilön jokapäiväistä elämää (Meretoja 2020, 34). Luen myös itse Juden tarinan jokapäiväisenä kamppailuna ja trauman jokapäiväisenä läsnäolona.

Käsittelemättömän trauman seurauksena hänen minäkäsityksensä on vääristynyt. Hän näkee ja kokee itsensä inhottavana ja likaisena: ”I’m disgusting.” (ALL 193). Juden traumaattinen menneisyys koostuu kuitenkin ennen kaikkea hänen lapsuutensa ja nuoruutensa kokemuksista. On huomattavaa, että Juden traumaa ei voi erotella yksittäisenä tapahtumana, vaan käytännössä hänen koko lapsuutensa ensimmäiset 15 elinvuottaan ovat traumatisoivia (Meretoja 2020, 32). Traumaattiset kokemukset eivät kuitenkaan pääty hänen 15-vuotiaana pelastumiseensa hyväksikäyttäjiltä, vaan hyväksikäyttö toistuu aikuisiällä esimerkiksi Calebin muodossa.

Itsetuhoisuus on merkittävässä osassa Juden tavassa hahmottaa itseään. Jude jää kiinni viiltelystä adoptioisälleen Haroldille, joka on ollut myös hänen mentorinsa yliopistossa. Hän kuvaa Haroldille viiltelyn moniulotteisia vaikutuksia itseensä: ”Sometimes it’s because I feel so awful, or ashamed, and I need to make physical what I feel - - sometimes it’s because I feel so many things and I need to feel nothing at all - - sometimes it’s because I feel happy, and I need to remind myself that I shouldn’t.” (ALL, 360.) Brown kirjoittaa tutkimuksessaan, että on huomiota herättävää, kuinka Juden viiltely pahenee silloin, kun hän on kykenemätön erottamaan työtään ja kotiaan, ylläpitämään rajoja nykyisyyden ja menneen välillä (Brown 2018, 65). Tämä tukee myös havaintoani siitä, kuinka Juden työminä, kuluttajasubjektius, eroaa kokemuksena traumaattisesta minästä, jota eletään koko ajan menneisyyden kautta uudelleen. Työ tarjoaa Judelle toisenlaisen elämänpiirin, jossa on mahdollista olla erilainen ja jossa on mahdollista tavoitella tulevaa amerikkalaisen unelman kautta.

Viiltely on Judelle ilmeinen keino pyrkiä hallitsemaan itseään ja kehoaan suhteessa väkivaltaiseen parisuhteeseen sekä krooniseen sairauteen (Brown 2018, 76). Laajemmassa kontekstissa luen itsetuhoisuuden selviytymisstrategiana ja yhteiskuntakriittisenä narratiivina. Tutkija Julian Wolfreyn mukaan itsetuhoisuus oli trendi viktoriaanisen ajan naisten kirjoittamassa kirjallisuudessa. Tämä oli Wolfreyn mukaan (kirjallinen) vastarintastrategia, jolla naiset osoittivat mieltään ajan kapeaa naiskuvaa ja holhousta vastaan (Wolfrey 2018, 3). Luennassani Juden itsetuhoisuus rinnastuu samalla tavalla yhteiskuntakriittiseksi toiminnaksi, mutta nyt suhteessa uusliberalistiseen maailmaan. Itsetuhoisuus tuo kontrollin tunteen yksilölle, jonka hän on muuten tässä uusliberalistisessa maailmassa kadottanut.

Juden minäkäsitys rakentuu myös suhteessa muihin hahmoihin. Hän tietää omaavansa erilaisen historian kuin muut, eikä hän koskaan voi tavoittaa ”tavallisen” nuoren taustaa: ”He knew French and German. He knew periodic table. - - But daily he was reminded of how much he didn’t know. - - He had never been to a movie. He had never gone on vacation. He had never been to summer camp.” (ALL 92.) Puutteistaan ja menneisyydestään huolimatta Jude on poikkeuksellisen lahjakas. Häntä on koulutettu hyvin luostarissa sekä veli Luken matkassa. Lahjakkuutensa ansiosta Jude pelastuu hyväksikäytöltä. Kapitalismi mahdollistaa yksilöllisen hyötymisen erityisesti lahjakkaille ja ahkerille yksilöille (Porter 2010, 541). Lahjakkaita yksilöitä suosiva uusliberaali järjestelmä ikään kuin poimii Juden turvaan. Näin uusliberalistinen maailma, amerikkalaisen unelman kertomus toimii jälleen romaanin taustadramaturgiana.

Tämän pohjalta Jude pohtii omaa arvoaan esimerkiksi ystävänä. Jos hänen ystävänsä tuntisivat hänen menneisyytensä, jatkaisivatko he hänen ystävinään vain säälistä, olisiko hänen lääkäriinsä kiinnostunut hänestä ihmisenä ilman hänen tautejaan? Hän pohtii, kuka hän olisi ilman traumojaan:

He sometimes wondered whether Andy thought of him as only a collection of viruses and malfunctions: If you removed them, who was he? - - What would he be to any of them? Would they like him less? More? Or would he discover — as he often feared — that what he understood as a friendship was really motivated by their pity of them? (ALL, 143.)

Jude puhuu läpi romaanin itsestään alempiarvoisena, vaikka muut hahmot näkevätkin hänet hyvänä ja kauniina ihmisenä, josta välitetään. Harold ostaa Judelle uusia vaatteita uuden työpaikan kunniaksi, koska Jude ei omista tarpeeksi siistejä vaatteita. Jude kokee tilanteen vaikeana ja kiusallisena, ja kompensoi sitä jatkuvalla kiittämällä ja avusta kieltäytymisellä. Harold toivoo, että Jude hyväksyisi tilanteen ja saamansa avun:

’You see, Jude, in life, sometimes nice things happen to good people. You don’t need to worry — they don’t happen as often they should. But when they do, it’s up to the good people to just say ’thank you,’ and move on - -’ (ALL, 113.)

Läpi romaanin Judeen muodostuu kerronnallinen prisma. Häntä kuvataan eri hahmojen kautta, ja muut hahmot keskustelevat Judesta myös keskenään. Juden mielenterveys on jaettu huoli ja hahmot jakavat siitä tietoa toisilleen. Jaettu tieto ei kuitenkaan paranna tilannetta, ja Juden läheisiä yhdistääkin ennen kaikkea avuttomuus tilanteen edessä. Judella on omalääkäri nimeltään Andy, joka on Juden saatavilla vuorokauden ympäri. Ha-

rold vaatii Andya puuttumaan Juden viiltelyyn, mutta Andylla ei ole edes keinoja pakottaa Judea mielenterveyshoitoon: ”Harold, I’m not asking sarcastically or rhetorically. I want you to tell me: What should I do?” And of course, I didn’t know what to tell him.” (ALL 362.) Vaikka Juden aikuisiällä saamien läheisten merkitys on ennen kaikkea positiivinen, ei heiltä saadut tuki ja rakkaus riitä muuttamaan hänen minäkuvaansa.

Romaanin läpi kulkee Haroldin näkökulma, joka sijoittuu ajallisesti Juden itsemurhan jälkeisiin tapahtumiin. Tässä näkökulmassa Harold puhuttelee ennen Judea kuollutta Willemiä, joka menehtyy traagisessa auto-onnettomuudessa. Harold kertoo kuolleelle Willemille omasta lapsuudestaan, lapsettomuuden kokemuksestaan sekä ennen kaikkea Judesta sekä Juden voinnista Willemin kuoleman jälkeen. Haroldin näkökulma onkin ennen kaikkea mielenterveysongelmista kärsivän läheisen näkökulma. Harold kantaa syyllisyyttä Juden itsemurhasta: ”Later, when things got bad, I would wonder what I could have said or done. Sometimes I would think that there was nothing I could have said — there was something that might have helped, but none of us saying it could have convinced him.” (ALL, 369.) *A Little Life* ei ole ainoastaan Juden tarina, vaan lisäksi tarina mielenterveysongelmien heijastumisesta ja vaikutuksesta koko sairastavan lähipiiriin. Haroldin ja Juden suhde muuttuu etäisemmäksi, kun Caleb on pahoinpidellyt Juden:

But later, I would recognize how that incident had taken something large from him, how it had changed him: into someone else, or maybe into someone he had once been. (ALL, 368).

Calebin kanssa vietetty aika muodostuu romaanissa ja Juden elämässä vedenjakajaksi. Selviytyminen päivittäisestä elämästä on muuttunut jälleen vaikeammaksi, ja uuden trauman myötä myös vanhat traumat nousevat pintaan:

Things we’re getting worse, he knew it and he didn’t know how to make it better. It was eight months after the incident, and every day he thought about it more, not less. He felt sometimes as if his months with Caleb were a pack of hyenas, and every day they chased him, and every day he spent all his energy from running from them, trying to escape being devoured by their snapping, foaming jaws. (ALL, 384.)

Traumoja aletaan elää uudelleen. Romaanin rakenne alkaa sisällyttää yhä useampia taikauksia Juden menneisyyteen. Muistojen uudelleen eläminen johtaa Juden itsetuhoisuuden lisääntymiseen: ”All the things that had helped in the past — the concentrating, the

cutting — weren't helping now. He cut himself more and more, but the memories wouldn't disappear.” (ALL, 384.) Balaevin artikkelin mukaan traumaa ei tulisi käsittää ”jäätynäänä muistona”, joka ilmestyy sellaisenaan olosuhteista riippumatta. Muisti ja trauma ovat aina riippuvaisia nykyisyydestä, ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa yksilön sosiaalisen kontekstin kanssa. Traumatutkimuksessa on otettava huomioon myös nykyisyys menneisyyden tarkastelun sijaan. (Balaev 2012, 33–35.) Yhdyn Balaevin argumenttiin trauman ja nykyisyyden suhteesta. Juden itsetuhoisuuden lisääntyminen ja trauman aktivoituminen ovat selvää seurausta Calebin kanssa vietetystä ajasta — sosiaalinen konteksti on vaikuttanut Juden muistiin sekä traumaan.

Itsemurhayritys on Juden viimeinen keino ottaa trauma, tässä tapauksessa myös minä, hallintaan: ”Knowing that if he didn't have to keep going was a solace to him, somehow; it reminded that he had options, it reminded him that even though his subconscious wouldn't obey his conscious, it didn't mean he wasn't still in control.” (ALL, 390). Itsemurhayrityksen voi romaanissa tulkita myös uusliberaalin narratiivin vastustamisena, protestina menestymisen logiikalle. Tähän huomioon palaan alaluvussa kolme. Koska Juden minäkäsitys on läpikotaisin traumaattinen, on syytä kysyä, onko Juden hahmon kohdalla edes mielekästä erotella traumaa ja minää toisistaan. Ainoan eron tähän tekee Juden työminä, jota kuvaillaan läpi romaanin erilaisena olemisen kokemuksena. Juden työminä, joka voidaan lukea myös uusliberaalina kuluttajasubjektina, on kykenevä ja vahva sekä tilanteen kontrollissa. Seuraavassa alaluvussa keskityn käsittelemään Juden kuluttajasubjektia ja sen suhdetta hänen traumaattiseen miinäänsä.

2.2. Trauman suhde uusliberalismiin. Kuluttajasubjekti ja trauma

Uusliberalismin myötä on syntynyt määritelmä kuluttajasubjektista. Steinby argumentoi, että ihmiset tekeytyvät ja mukautuvat työmarkkinoiden vaatimuksiin manipuloimalla itsensä haluttaviksi ja vakuuttaviksi työntekijöiksi. Steinbyn mukaan kaikelle, mitä ihmisessä on, löytyy työmarkkinoilla määriteltävä arvo:

Yhä useammin ihmisen on tekeydyttävä ja *oltava* sellainen, millaisena hän tuottaa parhaan taloudellisen tuloksen. - - On hymyiltävä, näytettävä hyvältä, käytäytyttävä itsevarmasti, saatavat toiset vakuuttumaan suorituskyvystämme. Jokaisen meistä on manipuloitava itsemme haluttavaksi työntekijäksi, tuotteistettava minämme työmarkkinoille sopivaksi. (Steinby 2008, 51.)

Uusliberalismissa yksilön toiminnat ja ominaisuudet alistettu markkinavoimien logiikan alle. Romaanissa *A Little Life* Jude tekeytyy töihin erilaiseksi. Syntyy selkeä kontrasti hänen yksityisen ja töissä käyvän minänsä välille.

Uusliberalistinen, yksilöä ja kilpailua korostava ja arvostava narratiivi on muokannut myös käsitystämme minuudesta. Uusliberaali minä on käytännössä yrittäjä, samanaikaisesti oman itsensä tuottaja sekä samalla kuluttaja, joka kuluttaa saadakseen tyydytystä. Lisäksi hän on investoija, joka sijoittaa itseensä ja kehittää itseään — houkuttelevammaksi, kilpailukykyisemmäksi ja paremmaksi. (Löppönen 2017, 153.) Minuus voidaan käsittää yksilön käsityksenä omasta itsestään. Sen kehitys ihmisen elinkaaren aikana on monivaiheinen. Ihminen on monimutkainen kokonaisuus, jonka psyykkiset tarpeet ja voimat vaihtelevat suuresti elämäkokemusten myötä. Minuuden kehittymistä ja tiedostamista varhain ajatellaan stabiilina normina, kun taas epävakautta pidetään merkinä esimerkiksi mielenterveydellisistä häiriöistä. Minuus ja identiteetti ovat toisistaan irrallisia käsitteitä, vaikkakin päällekkäisiä. Identiteetti määritellään sosiaalisten suhteiden kautta, esimerkiksi kuulumalla johonkin sosiaaliseen ryhmään tai kokonaisuuteen. (Löppönen 2017, 153.)

Minuus vakaana ja muuttumattomana sekä identiteetin sosiaalinen määräytyminen ovat muokkaantuneet käsitteinä ja käytännön tasolla uusliberalistisen ideologian alla. Yksilöllä on useita rooleja, joita säädellään, vahvistetaan ja korostetaan sekä toisaalta piilotetaan. Elämäkokemus ja historia saattavat olla painolasteja: niitä voidaan muuttella, hävittää ja parannella olosuhteiden mukaan. (Löppönen 2017, 154.) Tämä heijastaa myös *A Little Lifen* kerronnan logiikkaa — hahmot, erityisesti Jude — jättävät jatkuvasti tahallaan kertomatta, piilottelevat ja salaavat. Jude myös hahmottaa itsensä konkreettisesti eri henkilöinä, joista toinen kuuluu hänen menneisyyteensä:

- - and he had survived another day without divulging any of his secrets, and placed another between the person he once was and the person he was now. It seemed, always, an accomplishment worthy of sleep, and so he did, closing his eyes and readying himself for another day in the world. (ALL, 99.)

Oman julkisuuskuvan säätely ja kontrolli ovat selviytymiskeinoja, joilla uusliberaali minä parantaa asemaansa suhteessa muihin. Juden kohdalla kyse on ennen kaikkea sisäistetystä mallista, jossa ihmisellä on arvo vain suhteessa muihin tai tietynlaisena. Hän ei koe itseään arvokkaaksi ihmiseksi menneisyytensä vuoksi, vaan likaiseksi ja inhottavaksi olennoiksi. Menneisyyden piilottaminen ja väistely on aktiivista ja tietoisista toimin-

taa. Jude kokee menneisyyden, ja ennen kaikkea siellä koetut tapahtumat häntä määritteleviksi: ”Who would he have been, who would he be, without the scars, the cuts, the hurts, the sores, the fractures, the infections, the splints, and the discharges?” (ALL, 143). Tapahtumien piilottaminen on väsyttävää taistelua, mutta siitä pidetään kiinni paljastumisen pelossa. Jude yrittää peitellä traumaansa, ja romaanissa hänellä onkin selkeästi yksityisempi, traumaattinen minä sekä julkinen, työssäkäyvä minä. Käytän tässä alaluvussa myös termiä työminä painottaakseni työn merkitystä Juden subjektille.

Romaanin alussa Harold vie Juden räätälin luo, jossa hänelle teetetään puku uuden työpaikan kunniaksi. Jo pelkkä bisnes-look tuo Judelle turvaa: ”When Marco was finished, he looked himself in his new suit: here was such anonymity, such protection. - - Everything was covered, everything was hidden. If he was standing still, he could be anyone, someone blank and invisible.” (ALL, 112.) Juden kohdalla ei ole kyse ainoastaan halusta muokata itseään sopivaksi töihin, vaan halusta sopia joukkoon ja olla näkymätön. Vastoin menestymisen logiikkaa, jossa on tärkeää erottua edukseen ja muista, Judelle tärkein arvo on sulautua muihin ja piilottaa oma menneisyytensä muilta.

Puku toimii kahteen suuntaan, se on menestyjän rooliasu sekä suoja. Harold sanoo Judelle, ettei tämä voi mennä nykyisissä vaatteissaan töihin: ”’Jude’, said Harold, ’you need something to wear. I’m hardly an expert on this front, but you can’t show up to Sullivan’s chambers wearing what you’re wearing.’” (ALL, 112). Työmarkkinoilla vaatteilla, sillä miltä näytät ja vaikutat, on väliä. Lopuksi Harold toteaa myös, ettei anna Juden nolata häntä uudessa työpaikassaan. Arvottamisen verkko ulottuu myös intiimin suhteen sisälle — toisesta välittäminen on myös siitä huolehtimista, että toinen näyttää hyvältä töissä. Judelle puvun tarjoamat suojaominaisuudet ovat henkisiä ja konkreettisia: ”Even if someone were to accidentally graze his back, he was wearing enough layers so that they’d never be able to feel the ridges of scars beneath.” (ALL, 112). Kun arvet ovat toisten ulottumattomissa, Jude voi hetken kuvitella olevansa kuka vain. Töihin Jude luo uuden minänsä, jonka pohjana toimii uusi puku.

Juden työminä kehittyy yksityisestä minästä irralliseksi. Motiivi ryhtyä opiskelemaan lakia löytyy Juden halusta suojautua:

’ - - why on earth did you end up in law school?’ - - he always changed the answer to suit the audience, for the real answer—that he wanted to have the means to protect himself; that he wanted to make sure no one could ever reach him again—seemed too selfish and shallow. (ALL, 125.)

Yksityisempää ja traumaattisempaa Judea kuvaillaan muiden hahmojen näkökulmasta kohteliaaksi, viisaaksi ja lempeäksi. JB yllättyy, kun hänelle selviää Juden maine sääli-mättömänä asianajajana: ”*His Jude? Someone who literally hadn’t been able to lift his head and look him in the eye until their sophomore year? Vicious? He simply couldn’t imagine it.*” (ALL, 264–265.) Hänelle kerrotaan, että Jude muuttuu toiseksi töissä: ””But he becomes someone else at work, JB; I saw him in court once and he was borderline frightening, just incredibly relentless. If I hadn’t known him, I’d’ve thought he was a giant asshole.”” (ALL, 265.) Juden työminä kehittyi kohti armotonta ja kylmää ihmistä, kuin stereotyyppisen bisnesihmisen prototyyppiä.

Tämä kehityskulku on kuitenkin monen vuosikymmenen lopputulos. Jude on aloittanut uransa tehden töitä valtiolle, puolustaen apua tarvitsevia ja haastaessaan suuria yrityksiä. Asianajajatoimisto nimeltä Rosen Pritchard and Klein kuitenkin vakuuttuu Juden työskentelystä erityisesti oikeussalissa ja pyytää hänet töihin. Jude empii suostumistaan heidän tarjoukseensa, ja lopulta suostuu. Suurimpana tekijänä tässä päätöksessä on raha: ”Money, money: it was all they spoke sometimes. He, too, thought of money — it was impossible not to. Every time he came home from a party at one of JB’s or Malcolm’s friends’ apartments, Lispenard Street seemed a little shabbier, a little tolerable.” (ALL, 237.) Juden terveydentila ei salli asumista hissittömässä ja ei-invaivastävällisessä talossa. Päätöksen uuden ja parempipalkkaisen työn vastaanottamisesta vahvistaa välikohtaus Lispenard Streetin asunnolla. Koska hän ei voi käyttää talon rikkinäistä hissiä, hän pyöryy kivusta portaikkoon, josta Willem ja Andy löytävät hänet lopulta. Juden lääkäri Andy toteaa että Juden on muutettava pois: ””Jude, you’ve got to get fuck out this apartment,’ he said, quietly.” (ALL, 239.) Jude ottaa uuden työn vastaan ja muuttaa pois.

Uuden asunnon tarve ei kuitenkaan ole ainut syy, minkä vuoksi Jude päättää siirtyä julkiselta puolelta yksityiselle. Haroldille hän ei voi myöntää todellisia motiivejaan, sillä tämä on aina povannut Judelle lupaavaa uraa oikeuden tuomarina, mutta Jude tunnustaa lukijalle nauttivansa uudesta työstään:

He would never have admitted it to Harold, but he actually liked directing investigations prompted by whistle-blowers, liked pressing up against the boundaries of the Foreign Corrupt Practices Act, liked being able to stretch the law, like a strip of elastic, just past its natural tension point, just the point where it would snap back at you with a sting. (ALL, 243.)

Työ yritysmailmassa tarjoaa elämän osa-alueen, jolla Jude on ensimmäistä kertaa elämässään kontrollissa ja vallassa. Lakia ”voi venyttää”, ja sillä voi kostaa. Kenelle tosin, ja miksi? Juden urapolku tuntuu johtavan samanlaisen hyväksikäyttäjän asemaan, josta häntä on monta kertaa katsottu alaspäin, ja jossa hänellä on nyt mahdollisuus ja valta vaikuttaa muiden elämään (myös negatiivisesti). Judesta tulee menestynyt huippujuristi, mutta Willemin kuoleman jälkeen vastassa on lopulta tyhjiys. Työ Willemin kuoleman jälkeen elämän ainoana mielekkäänä sisältönä ei riitä pitämään traumaa poissa, eikä halua elää yllä.

Mutta monta vuotta työ on Judelle keino pitää traumaattinen minä kurissa ja hallinnassa. Kun suhde väkivaltaisen Calebin kanssa päättyy, Jude uppoutuu työhön: ”He had a big case coming up, and he was grateful for it; his days were so occupied that he had little time to think of anything else.” (ALL, 381). Judelle työpaikka on turvasatama ja paikka, jonne paeta trauma:

At Rosen Pritchard, there was no room for Brother Luke, or Caleb, or Dr. Traylor, or the monastery, or the home; they were irrelevant, they were extraneous details, they had nothing to do with the person he had created for himself - - (ALL, 501).

Tämän piirteen hänessä tunnistavat myös hänen läheisensä. Harold potee huonoa omatuntoa Juden työpaikan kritisoimisesta:

I felt bad then, for my years of scolding him about Rosen Pritchard, the one place where he felt safe, the one place he felt truly weightless, the one place where his fears and insecurities banished themselves. (ALL, 367).

Työpaikan luoma henkinen ja fyysinen turva toistuu läpi romaanin. Jude käyttää työtä keinona uuvuttaa itsensä, jottei hänellä olisi enää energiaa muistamiseen. Calebin hoinpitelyn jälkeen hän pyytää esimieheltään Lucienilta lisää tunteja, mutta ne eivät riitä: ”He asked Lucien for more work and was given it, but It wasn’t enough. He tried to volunteer for more hours at the artists’ nonprofit, but they didn’t have any additional shifts to give him.” (ALL, 389.) Juden ylenpalttinen työnteko johtaa uupumukseen ja traumaattinen minä valuu työpaikan rajojen yli. Jude saa kipukohtauksen töissä, jonka myötä hänen työnantajansa asettaa hänen työskentelynsä rajoituksia:

Later, he had told them again and again that it was nothing, that this happened all the time, but they had made take the rest of the week off, and the following

Monday, Lucien had told him that they were making him to go home at a reasonable hour: midnight on weekdays, nine p.m. on the weekends. (ALL, 381.)

Kun hänen työhönsä tehdään rajoitteita tai työt vähenevät, Juden olo huononee. Pian tämän jälkeen koittaa Juden itsemurhayritys. Ensimmäistä kertaa sitten traumaattisten nuoruusvuosien, Jude ei pysty pakenemaan traumaansa edes uppoutumalla työhön: ”At night, he prayed to a god he didn’t believe in, and hadn’t for years: *Help me, help me, help me*, he pleaded. He was losing himself; this had to stop.” (ALL, 389.) Itsemurhayrityksen jälkeen Willem muuttaa Juden luokse asumaan, ja he aloittavat seurustelusuhteen. Parisuhde Willemin kanssa saa Juden luopumaan itsemurhan ajattelusta ja voimaan paremmin. Rakkaus ja solidaarisuus parantavat Juden, mutta vain väliaikaisesti. Willemin ja Juden parisuhde päättyy Willemin traagiseen kuolemaan auto-onnettomuudessa. Meretojan mukaan tarinamme ovat riippuvaisia toisista ihmisistä. Muiden kanssa muokkaamme tarinaamme ja itseämme, sekä löydämme keinoja päästä irti trauman otteesta. (Meretoja 2020, 33.) Kun Willem kuolee, traumaattisen minän muokkaaminen toisen ihmisen kanssa muuttuu Judelle jälleen mahdottomaksi. Työ on romaanissa keino turruttaa mieltä, mutta sillä ei ole rakkauden kaltaista parantavaa vaikutusta. Willemin kuoleman jälkeen työ muuttuu merkityksettömäksi:

He needs Rosen Pritchard; he would be lost without his work. But he no longer derives any pleasure from it. That’s all right, he tries to tell himself. Work is not for pleasure, not for most people. But it had been for him, once, and now it no longer is. (ALL, 647.)

Willemin kuoleman jälkeen Juden on yhä vaikeampaa erotella traumaattista minäänsä ja työminäänsä. Hän keskittää kaiken tietotaitonsa kostaakseen Willemin kuoleman:

He sued the car manufacturer, the seat-belt manufacturer, the air-bag manufacturer, the rental-car manufacturer. He sued the truck driver, the company the driver worked for. The driver, he heard through the driver’s lawyer, had a chronically ill child; a lawsuit would ruin the family. But he didn’t care. Once he would have; not now. He felt raw and merciless. Let him be destroyed, he thought. Let him be ruined. Let him feel what I feel. Let him lose everything, the only things, that matter. (ALL, 639.)

Yllä oleva sitaatti näyttää myös yksilöiden välisen kilpailuasetelman ja kuinka uusliberalistinen yhteiskuntajärjestelmä mahdollistaa heikompien yksilöiden riistämisen vahvempien yksilöiden niin halutessaan. (ks. Steinby 2019; Löppönen 2016; Porter 2010). Rangaistusta onnettomuuden aiheuttaneelle rekan kuljettajalle kuvataan kohtuuttomana

ja liioiteltuna. Tämä lain myötä määrätty rangaistus näyttäytyy Judelle lähinnä poeettisena oikeutena. Juden masokistiset piirteet kääntyvätkin sadistisiksi piirteiksi. Työn ulkopuolella Judea on kuvattu empaattiseksi: ”You’re generous. You’re the best listener I know.” (ALL, 608.) Juden yksityisen minän empaattiset piirteet eivät enää ulotu hänen työidentiteettiinsä, vaan hänen erilaiset roolinsa sulavat yhteen. Willemin kuoleman jälkeen empaattisuus katoaa. Jude kokee tulleen jälleen petetyksi ja hylätyksi. On vain Jude, joka haluaa kostaa rakkaansa kuoleman sekä kuolla.

Tämä muuttunut minuus näkyy myös Juden käytöksessä suhteessa muihin hahmoihin. Hänen itsetuhoisuutensa kasvaa jälleen, eikä sitä voi kontrolloida. Jude lopettaa syömisen ja ajautuu konfliktiin läheistensä kanssa. Hänet laitetaan pakkohoitoon, jota vastaan hän taistelee:

My last fight, he thinks, and he fights harder than he ever has, as hard as he had as a child in the monastery, becoming the monster they always told him he was, yowling and spitting in Harold’s and Andy’s faces, ripping the IV from his hand, thrashing his body on the bed, trying to scratch at Richard’s arms, until finally a nurse, cursing, sticks him with a needle and he is sedated. (ALL, 695).

Juden läheiset vaativat hänen paranemistaan ja hengissä pysymistä, samalla Jude itse testaa läheistensä rajoja. Työtä ja sen tuomaa turvaa ei mainita. Sen sijaan parantavaa voimaa tarjoaa jälleen solidaarisuus ja empaattisuus. Jude kieltäytyy syömästä Haroldin ja Julian tarjoamaa ruokaa: ”This is disgusting.” (ALL, 696). Lopulta hän heittää lautasen seinään ja odottaa Haroldin suuttuvan ja lyövän häntä. Traumaattinen minäkäsitys odottaa vahvistusta, mutta saakin sen sijaan hoivaa:

And now Harold raises his hand he waits to be hit so hard - - But instead he finds Harold wrapping him in his arms - - ‘My poor Jude. My poor sweetheart.’ And with that, he starts to cry, for no one has ever called him sweetheart, not since Brother Luke. (ALL, 699.)

Hän palaa kohtauksessa aina lapsuuden traumoihinsa saakka. Jude saa viimein kokemuksen siitä, että häntä rakastetaan hänen kaikkine virheineen ja ominaisuuksineen:

- - cries for the shame and joy of finally getting to be a child, - - , for the privilege of behaving badly and being forgiven, - - of believing that to someone he is special despite all his mistakes and hatefulness, because of all his mistakes and hatefulness. (ALL, 698.)

Tämä kokemus on Judelle Haroldista ja Juliasta rakastavina vanhempina on ratkaiseva. Hän kokee palanneensa ajassa taaksepäin: ” - - it ends with him wondering if maybe

time really is going to loop back upon itself after all, except in this rendering, he will have Julia and Harold as parents from the beginning - -” (ALL, 699). Suzanna LaLonde kirjoittaa artikkelissaan ”Healing and Post-Traumatic Growth” ettei trauman paranemiseen riitä pelkkä trauman uudelleensanallistaminen, vaan paraneminen vaatii tarinan lisäksi sitä tukevaa toimintaa (LaLonde 2018, 199). LaLonden mukaan traumasta selviytyjän on itse analysoitava ja tulkittava traumaansa. Tämä tapahtuu kohtaamalla menneisyyden kauhut ja suremalla sitä minää, joka tuhoutui traumaattisessa tapahtumassa. Syleilemällä menneisyyttä sekä uudelleen rakentamalla kuvastoa traumasta, löydetään uutta voimaa nykyiseen elämään (LaLonde 2018, 199). Jude pyrkii lopulta tekemään kaikkea edellä mainitusta, ja näin *A Little Life* antaa toivoa Juden ja trauman mahdollisesta paranemisesta. Jude palaa traumatisoituneen minänsä eli lapsuutensa ääreen, jossa traumaattiset tapahtumat elävät ja vaikuttavat. Sairaalassa hän sanoo muuttuneensa jälleen ”lapsiksi luostarissa, siksi hirviöksi jonka he sanoivat hänen aina olleen”. Haroldin ja Julian luona tapahtuneen välikohtauksen jälkeen hän haaveilee uudelleen eletystä lapsuudesta:

He has a vision of himself as a fifteen-year-old, running into the house in Cambridge, shouting words—’Mom! Dad!’ - - he understands that he is happy. (ALL, 700).

Uudelleen kuviteltu lapsuus on onnellinen. Jude palaa ensimmäisen traumansa äärelle, elämään ilman perhettä, ja saa tältä kokemuksen rekonstruoituna.

Jude palaa myös terapiaan: ”’Jude,’ says Dr. Loehmann. ’You’ve come back.’ He takes a breath. ’Yes,’ he says. ’I’ve decided to stay.’” (ALL, 701.) Trauman paranemisprosessissa trauman kokijasta tulee trauman kertoja sekä sovittelija. Kertomalla tarinaamme, emme ainoastaan kerro keitä olemme, vaan se auttaa meistä muodostamaan itsemme. (LaLonde 2018, 200). Jude siis palaa vielä kerran terapiaan tekemään tätä työtä ja kertomaan itsestään. LaLonden artikkelin mukaan haasteena ei kuitenkaan ole, etteivät traumaattisten tapahtumien uhrin osaksi sanallistaa kokemaansa. Haasteena on ohjata heidät kertomaan uusia tarinoita toipumisesta ja toivosta. (LaLonde 2018, 207). Juden unessa nähty visio uudelleen eletystä lapsuudesta jää viimeiseksi Juden näkökulmasta kerrotusta tarinaksi. Jude kykenee kuvittelemaan menneisyytensä toisin, muttei tulevaisuuttaan.

Kerronta on rajannut pois Juden näkökulman itsemurhasta. Itsemurhaa lähesty-

tään Haroldin näkökulmasta. Harold muistelee keskustelua, jonka kävi Juden kanssa ennen hänen itsemurhaansa. Jude kertoo, että häntä on pyydetty firman toimitusjohtajaksi. Harold onnittelee, mutta Jude kertoo kieltäytyneensä. Harold hämmästyvä vastauksesta ja ihmettelee tätä sisäisesti päätöstä: Harold uskoo, että Jude löytää (ja että hän on aina löytänyt) elämäänsä merkityksen työstä:

I know how much—how much satisfaction you get from your job. - - 'Why aren't you going to take it?' I asked him. 'You'd be great at it. You were born for it.' And then he winced—I wasn't sure why—and looked away. (ALL, 715.)

Työ ei ole enää keino paeta traumaa, eikä se ole merkityksellinen syy elää. Juden menestyksenkäs ura ja sen myötä syntyvä vauraus ei pidä poissa itsetuhoisia ajatuksia, vasten uusliberaalin menestyksen logiikkaa (Rushton 2019, 203). Tulkitsen, että Jude ei ole koskaan itse uskonut menestykseen ja sen tuomiin merkityksiin yhtä paljon kuin läheiset hänen ympärillään. Tämän kertoo esimerkiksi Haroldin reaktio: ”After all he had given fucking Rosen Pritchard—all those hours, all those years—he wasn't going to take it?” (ALL, 715). Luennassani Jude muuttuu tässä kohdassa epäluotettavaksi kertojaksi. Hän vastaa Haroldille, että aikoo jättää firman pian kokonaan:

'Besides,' he continued, 'I thought I'd leave the firm in a year or so.' He looked at me, as if to see how I was reacting, and then looked up, at the sky. 'I thought maybe I'd travel', he said, but his voice was hollow and joyless, as if he were being conscripted into a faraway life he didn't much want. 'I could go away,' he said, almost to himself. 'There are places I should see.' (ALL, 715.)

Jude ei aio matkustaa, vaan on jo tehnyt päätöksen itsemurhan tekemisestä — ja tekee itsemurhan viisi kuukautta tämän Haroldin kanssa käydyn keskustelun jälkeen.

Tässä luvussa olen esittänyt, kuinka Juden traumaattinen minäkäsitys luo rakenteen romaanille sekä määrittelee sen kerronnan piirteitä, sekä millaisia traumafiktion elementtejä romaanista löytyy. Olen esittänyt, kuinka Juden ainoan erotuksen tähän traumaattiseen minään tekee Juden työminä. Työidentiteetti on verrattavissa uusliberaaliin kuluttajasubjektiin. Juden erilaiset roolit sekoittuvat lopulta, eikä hän onnistu pitämään niitä erossa toisistaan. Olen argumentoinut, kuinka traumaattinen minä hallitsee Judea, eikä uusliberaalin kuluttajasubjektin luoma malli tarjoa hänelle lopulta merkityksellistä sisältöä elämään.

Seuraavassa luvussa keskityn tarkastelemaan, kuinka tulkitsen uusliberalistisen narratiivin olevan läsnä romaanissa. Tarkastelen, miten romaani kuvaa työtä ja menes-

tystä ja argumentoin, miksi uusliberalistinen narratiivi on olennainen osa tämän teoksen tulkintaa sekä tätä opinnäytetyötä. Tutkin, kuinka itsemurhan ja itsetuhoisuuden tematiikka suhteutuu uusliberalistiseen narratiiviin. Argumentoin, miten *A Little Life* laajentaa mielenterveyteen liittyviä narratiiveja, ja miksi itsemurhan voi tulkita romaanin kontekstissa poliittisena tekona.

3. UUSLIBERALISTINEN NARRATIIVI

3.1. Työ = minä. Uusliberalistinen yhteisö ja työn kuvaus

Tässä luvussa tarkastelen, miten uusliberalistinen narratiivi ilmenee romaanissa. Alaluvussa 3.1. tarkastelen uusliberalistisen yhteisön ja työn kuvausta erityisesti suhteessa uusliberalistisiin ihanteisiin. Alaluvussa 3.2. tarkastelen itsemurhaa poliittisessa kontekstissa.

Romaanin taustadramaturgiana toimii uusliberalistinen maailmankatsomus. *A Little Life* sijoittuu uusliberaaliin New Yorkiin ja kuvaa pääosin yläluokkaista elämää. Hahmot ovat poikkeuksetta kyvykkäitä ja lahjakkaita, menestyneitä ja kouluttautuneita. Suuri osa hahmoista on myös taistellut tiensä huipulle ja menestynyt vastoin odotuksia. Juden lähtökohdat kouluttautumiseen ovat epätavalliset (hän ei ole koskaan käynyt peruskoulua), mutta poikkeuksellisen taustansa ansiosta hän on vähintään ikäistensä tasolla tietotaidoissa. Ana kertoo uskovansa hänen pärjäävän mainiosti:

'It's true, you haven't had the most — traditional — of educations' she smiled at him — 'but your tests are terrific, and although you probably don't think so, I promise you know more than most, if not all, kids of your age.' (ALL, 104).

Juden elämä jatkuu poikkeuksellisenä. Hän on lahjakas, opettajien suosima ja onnistuu lopulta kouluttautumaan huippujuristiksi. JB toteaa romaanin loppupuolella Judelle, että tämä taisi lopulta saavuttaa kaiken: "'- - you really ended up with everything, didn't you? The career, the money, the apartment, the man. How'd you get so lucky?'" (ALL, 561.) Jude itsekin toteaa onnensa tuntuvan toisinaan liioiteltulta, jopa absurdilta: "Things had not just corrected themselves, they had reversed themselves, to an almost absurd degree." (ALL, 560). Juden tarina toteuttaa amerikkalaista unelmaa: kaikilla on mahdollisuus saavuttaa unelmansa, kun yrittää ja uskoo tarpeeksi.

Menestyksen absurdit mittasuhteet eivät kosketa ainoastaan Judea. Myös muut hahmot löytävät tiensä menestykseen. Huomioitavaa on, että hahmot menestyvät äärimmäisen kilpailuilla taide- ja taideteollisilla aloilla. Jude tarkkailee tätä taidemaailmaa ulkopuolisen silmin. Hän toimii vapaaehtoisena lakiasiantuntijana taiteilijayhdistyksessä:

He knew it was romantic, but he admired them: he admired anyone who could live for year after year on only their fast-burning hopes, even as they grew older and more obscure with every day. (ALL, 244).

Jude toivoo itsekin kykenevänsä samanlaiseen unelmointiin. Hän kokee, että kunnioittaa vapaaehtoistyöllään taiteilijaystäviään. Heidän valitsemansa tie vaatii uskoa ja unelmointia: ”Unlike him, they had had no clear path to follow, and yet they had plowed stubbornly ahead.” (ALL, 244). Juden omassa ammatissa ei ole sijaa unelmoinnille tai kauniille asioiden luomiselle, kuten hänen ystävillään: ”They spent their days making beautiful things.” (ALL, 244). Unelmoinnin ja utopioinnin kyky erottaa Juden hänen ystävistään. Sen sijaan Juden viehtymystä logiikkaan sekä rationaalisuuteen korostetaan. Lain lisäksi hän opiskelee puhdasta matematiikkaa. Jude sanoo nauttivansa logiikasta sekä yksinkertaisuudesta:

’ - - in law, we talk about a beautiful summation, or a beautiful judgment: and what we mean by that, of course, is the loveliness of not only its logic but its expression. And similarly, in math, when we talk about a beautiful proof, what we’re recognizing is the simplicity of the proof, its ... elementalness, I suppose: its inevitability.’ (ALL, 125.)

Vaikka Judea ei esitetä laskelmoivana tai kylmänä, ovat sekä laki että matematiikka vertauskuvallisia ominaisuuksia, joilla uusliberaalissa yhteiskunnassa pärjätään. Lain pariin hän sanoo todella päätyneensä, koska hän haluaa kyetä suojelemaan itseään ja varmistaa, ettei häntä voi löytää: ”for the real answer — that he wanted to have the means to protect himself; that he wanted to make sure no one could ever reach him again —” (ALL, 125). Juden työllä on romaanissa kaksoismerkitys. Se on tapa, jolla teoksessa voidaan kommentoida yhteiskuntaa vertauskuvallisesti esimerkiksi lakien ja sopimusten kautta. Toisaalta Juden työn avulla romaani sijoitetaan osaksi uusliberalistista yhteiskuntaa, ja jonka avulla tätä yhteiskuntaa kommentoidaan.

Romaania on kritisoitu sen historiallisen kontekstin puutteesta. Itse sijoitan romaanin uusliberalistiseen yhteiskuntaan muun muassa tulkitsemalla Juden kuvauksia hänen työstään. Rosen Pritchard ja julkinen sektori kuvataan hyvin erilaisina työpaikkoina. Hän kaipaa entisiä työkavereitaan:

And indeed, Harold hadn’t been completely wrong, for he missed the U.S. Attorney’s Office. He missed being righteous and surrounded by the passionate, the heated, the crusading. (ALL, 243.)

Nykyisiä kollegoitaan yksityisellä puolella Jude pitää etäisinä. Heidän kanssaan ei käydä intohimoista keskustelua: ”- - he never sat with them late at night arguing about cases and talking about books: it wasn’t that sort of office.” (ALL, 243). Lisäksi huomioitavaa on, kuinka heidät kuvataan onnettomina:

The associates his age had unhappy girlfriends or boyfriends at home (or were themselves unhappy girlfriends or boyfriends); the ones older than he were getting married. In the rare moments they weren’t discussing the work before them, they made small talk about engagements and pregnancies and real estate. (ALL, 244.)

Kollegat ovat sitoutuneita heteronormatiiviseen perhestruktuuriin. Onnettomien kollegoiden puheenaiheet liikkuvat normatiiviselle ja keskiluokkaiselle ydinperheelle tyypillisten kysymysten ympärillä. Assosiaatiota onnettomien yksilöiden ja työnteon välillä on vaikea välttää. Amerikkalainen käsitys ideaalista ja tavoittelemisen arvoisesta elämästä, joka saavutetaan työnteon kautta, näyttäytyy yksilöä masentavana suuntana. Tämä ei kuitenkaan laske työnteon motivaatiota, päinvastoin: työtä tehdään epäinhimillisyyden ääri rajoilla saakka. Työnteko menee usein myös oman terveyden edelle. Jude palaa töihin Calebin pahoinpitelyn jälkeen lääkärin suosituksesta välittämättä: ”He went back to work that Wednesday, despite Andy’s suggestion he stay home through the end of the week.” (ALL, 367). Huomioitavaa on myös, että silminnähden pahoinvoivaa Judea ei lähetetä töistä kotiin. Koko yhteisö on sitoutunut työmoraaliin, joka toisinaan näyttäytyy epäinhimillisenä.

Gayle Porter esittää artikkelissaan ”Work Ethic and Ethical Work: Distortions in the American Dream” (2010), että amerikkalainen unelma ja yhteiskunta asettaa odotuksia, jossa jokainen sukupolvi pärjää edellistä paremmin. Tämä saattaa aiheuttaa täyttymättömiä odotuksia (Porter 2010, 245). Porterin mukaan jokaisella yhteiskunnalla on uniikki historiansa ja uniikit olosuhteensa, minkä myötä jokaisessa yhteiskunnassa painotetaan eri tavoin työn merkitystä. Yhdysvalloissa työn merkitykseen vaikuttaa maan historiassa toistunut menestyksekkäs talouskasvu. Varhaisessa Yhdysvaltain historiassa talouskasvun on mahdollistanut demokratian ja kapitalismin onnistunut liitto. Varhaista kapitalismia taas kuvaavat askeettisuus ja ahneus. (Porter 2010, 535.) Asketismilla viitataan tässä itsekuriin ja ei-materiaalisiin arvoihin, kuten hengellisiin uskomuksiin. Ahneus on vastavoima, joka himoitsee materiaa. (Porter 2010, 535.) Yhdysvaltalaisen työmoraalin juuret ovat myös näissä käsitteissä. Asketismi liittyi vahvasti uudisasukkai-

siin samaistumiseen. Tämä samaistuminen konkretisoitui uskona oletukseen, jossa kova työ takaa kaikille mahdollisuuksia sekä tien parempaan elämään. Kun kapitalismi mahdollisti massatuotannon, poistui tarve samanlaiseen säästämiseen kuin aikaisemmin. Myös ilman säästämistäkin pystyi ostamaan materiaa. (Porter 2010, 536.) Tasapaino asketismin ja ahneuden välillä on järkkynyt, mikä on johtanut esimerkiksi uusien työhön liittyvien eettisten ongelmien syntyyn. Ei-materiaaliset arvot ovat kadonneet samalla kun työntekijöiltä odotetaan edelleen itseuria ja kovaa työmoraalia.

Koko 1900-luvun alun ihmisten vapaa-aika kasvoi. Kehityssuunta kuitenkin muuttui — vuonna 1992 tehdyssä tutkimuksessa todetaan, että yhdysvaltalaiset tekevät jälleen yhtä paljon työtunteja kuin 1920-luvulla. (Porter 2010, 538.) Syy tähän ei löydy ainoastaan yhä enemmän tuottavuutta vaativista globaaleista yrityksistä, vaan myös työntekijöistä. Työ on muuttunut niin olennaiseksi osaksi ihmisten persoonallisuutta, että osa ihmisistä liittää kaikki hyvinvointinsa lähteet työhön liittyviin aktiviteetteihin. (Porter 2010, 538). Porter esittää, että kovan työnteon ihannoiti on johtanut noidankehään. Jos vain kova työ palkitaan, työskentelemme aina vain kovempaa (Porter 2010, 545). Mielestäni *A Little Life* kuvaa Yhdysvaltain yhä koventunutta työmoraalia. Jude kertoo, kuinka yksi hänen assistenteistaan pyörtyy työpäivän päätteeksi, ja kuinka he tämän jälkeen palaavat töihin vain muutaman tunnin yöunien jälkeen:

The previous week, another of the associates on the case, a young woman, had stood up from her desk at three a.m., looked around her, and collapsed. He had called an ambulance and sent everyone home for the night, as long as they returned by nine a.m.; he had stayed an hour longer and then had gone home himself. (ALL, 316.)

Työnteko kuvataan Judelle tärkeänä ja hänen työminänsä selvästi yksityistä kylmempänä. Kuten aikaisemmassa luvussa esitin, Juden työminä eroaa hänen yksityisemmästä, traumaattisemmasta minästänsä. Toisaalta, voidaan pohtia, mitkä ominaisuudet Juden persoonallisuudesta eivät muutu koskaan, sekä mitkä ovat hänen perimmäiset motiivinsa tehdä työtä. Tulkitsen, että Juden työmoraali perustuu enemmän Porterin esittämiin askeettisiin arvoihin kuin ahneuteen. Häntä ei kuvata ahneena, ilkeänä tai materialistina. Hänellä on ääretön itseuri läpi elämän (itsetuhoisuutta lukuunottamatta). Judelle raha ei ole väline ostaa materiaa, vaan huolenpitoa ja turvaa, jonka näen viittauksena Porterin esittämiin ei-materiaalisiin arvoihin työmoraalin taustalla. Judelle työnteko ei tarkoita automaattisesti parempaa tulevaisuutta, vaan pikemminkin halua olla toistamatta men-

neisyyttä. Ylisukupolvinen ajattelu, jossa omalla työllä turvataan esimerkiksi lapsien elintaso, ei kosketa Judea:

How could he tell Harold that he dreamed not of marriage, or children, but that he would someday have enough money to pay someone to take care of him if he needed it, someone who would be kind to him and allow him privacy and dignity? (ALL, 242).

Yllä oleva sitaatti ei ainoastaan kuvaa Juden kovan työmoraalin motivaattoreita, vaan myös Brownin esittämää yhteiskunnan ja yksilön välistä välirikkoa. Yhdysvaltalainen yhteiskunta ei anna yksilön olettaa, että yhteiskunta huolehtisi hänestä vanhana. Yksilön on omalla työnteollaan ja omaisuudellaan turvattava oma vanhuutensa. Voitontavoittelun logiikka koskee uusliberalismissa myös huolenpitoa. Varhaisten ja keskeisten kapitalismiteoreetikoiden Georg Simmelin ja Karl Marxin mukaan persoonallisuuden arvo, ystävät, rakkaus ja huolenpito eivät kuulu vaihdettavuuden piiriin kuten esimerkiksi materia, työvoima ja palkka. Materiaaliset tavarat ovat kuitenkin muuttuneet sisällöltään hämärämmiksi, kun tuotanto on muuttunut irralliseksi tarpeesta. Tuotanto on muuttunut palvelemaan voiton tavoittelua ja pääoman kasvua. Tästä toimii esimerkkinä vaikka merkkivaatteet, joita ostetaan käytännöllisyyden sijaan oman markkina-aseman parantamiseen. (Steinby 2008, 52.) Yhtä lailla esimerkiksi hoivapalveluista on tullut bisnestä, jolloin hoivalle ja huolenpidolle on sittenkin määritelty hinta. Myös Jude haaveilee hoiivan ostamisesta, eikä hän pidä hoivaa itsestäänselvyytenä.

Muiden hahmojen kohdalla samaa erottelua työminän ja yksityisen minän välillä on hankala tehdä. Kaikki hahmot tiivistyvät ammatteihinsa: heidän toimintaansa kuvataan niiden kautta. Romaanin alussa esitetyt haaveet toteutuvat: Willemista tulee näyttelijä, Malcolmista arkkitehti ja JB:stä kuvataiteilija. Uratoiveet ja lopulta itse työnteko ohjaavat heidän toimintaansa, mitä pidemmälle romaanissa edetään. JB työskentelee taidetta käsittelevän aikakauslehdän vastaanottovirkailijana, ja kuvaa työtä väliaikaiseksi, askeleeksi kohti omaa uraa: ”- - his plan, as he’d explained to Willem one night, was that he’d try to befriend one of the editors there and then convince him to feature him in the magazine.” (ALL, 6). Sitaatti on myös havainnollistava esimerkki tavasta, joilla ihmisistä halutaan hyötyä uusliberalismissa. Muut ihmiset ovat oman menestyksen välineitä.

Hahmojen kipuileva ja hapuileva vaihe valmistumisen jälkeen on vain väliaikainen. Sean McCann kirjoittaa analyysissään ”I’m So Sorry: *A Little Life* and the

Socialism of the Rich” (2016), kuinka Yanagihara laittaa kaikkien hahmojensa urat nousukiitoon (McCann, 2010). Jopa Willem saavuttaa menestyksen näyttelijänä New Yorkissa, mikä on yksi kilpailuhenkisimmistä aloista maailmasta. JB ei koskaan uskonut Willemin mahdollisuuksiin, koska tämä ei ole tarpeeksi kilpailuhenkinen: ”- he had never, ever expected Willem to be as successful as he was. - - Willem, with his lack of competitive spirit.” (ALL, 265.) Hahmojen kohtalonomainen onnekkuus korostuu: he menestyvät, vaikka heidän kaikki henkilökohtaiset ominaisuutensa eivät myötäile menestyksekkään yksilön prototyyppiä.⁸

McCannin mukaan kaikki hahmot ovat superlahjakkaita yksilöitä, jotka kaikki hyppäävät oman alansa huipulle ja nauttivat voittajia suosivasta taloudesta. Jude ei ole siis ainoastaan rakkaiden ystäviensä ympäröimä, vaan hyvinvoivien ja menestyvien yksilöiden verkoston ympäröimä, jossa vauraus ja ammatillinen lahjakkuus ovat itsestään selviä. (McCann 2010.) McCann puhuu tekstissään *rikkaiden välisestä sosialismista*. Tällä hän viittaa romaanin kuvaukseen kerrostuneesta yhteiskunnasta: 2000-luvulla yksilön eliittiin kuulumisen ei ole riippuvainen ainoastaan yksilöiden kyvykkyydestä, vaan rikkaiden välisestä solidaarisuudesta ja heidän toisilleen antamasta tuesta, jolla eliittiverkostoa pidetään yllä (McCann 2010). Lisäksi McCann argumentoi, että romaanin hahmojen eettisyys on riippuvainen heidän sosiaaliluokastaan. Petomaiset hahmot, kuten veli Luke, ovat marginaaliin kuuluvia työväenluokan edustajia, samalla kun hyvät ja kiltit ovat rikkaita (McCann 2010). Ainoan poikkeuksen tässä tekee Juden ystävä JB, jota kuvataan usein häikäilemättömänä ja ajoittain myös ilkeänä.

McCannin mukaan Yanagihara argumentoi ja perustelee romaanissaan, kuinka etuoikeutettujen onnekkuus ja onnellisuus ovat riippuvaisia heidän toisilleen yksityisesti välittämästä avusta. Ajoittain romaani vihjaa samalla hahmojen ymmärtävän, etteivät kaikki ole yhtä onnekkaita. (McCann 2010.) McCannin luenta rikkaiden hahmojen solidaarisesta yhteisöstä tukee omaa tulkintaani romaanista uusliberalistisen narratiivin kehystämänä. Koen kuitenkin tärkeäksi täydentää McCannin tulkintaa Juden lähipiiristä. Vaikka romaanin kuvaama verkosto on taloudellisen eriarvoisuuden mahdollistama, on romaanin esittämä solidaarisuuden kuvaus universaali. Argumentoin, että toisin kuin McCann väittää, hahmojen onnellisuus on kytköksissä empatian ja yhteisöllisyyden kokemuksiin, ei vain yksityisesti välitettyyn ja vaurauden mahdollistamaan apuun. Soli-

⁸ Menestyksekkään yksilön ominaisuuksia kuvaavat esim. Steinby 2018; Löppönen 2017

daarisuuden kertomukset ovat romaanissa läsnä myös ilman vaurauden ja menestyksen kontekstia. Romaanin alussa solidaarisuus on selviytymisstrategia, jolla selvittää uusliberaalin maailman luomista haasteista. Solidaarisuus on tulkittavissa romaanissa laajempaan kertomukseen, jolla voi torjua yksilöiden välisiä kilpailuasetelmia.

Näen McCannin tulkinnassa myös yhteyksiä Brownin esittämään ”sopimusten nostalgiaan”. Holly Brown esittää väitöstutkimuksessaan, että *A Little Life* kuvaa elämää, joka ei ole enää hyvinvointivaltion suojaamaa. Tämä yksilön ja yhteiskunnan välisen suhteen hajoaminen konkretisoituu romaanissa erilaisten sopimusten ja sopimisen tematiikan kautta (Brown 2018, 48). Tämä näkyy Brownin mukaan jo romaanin avauskohtauksessa, jossa Willemiä ja Judea pyydetään alentamaan odotuksiaan hakemiensa asuntojen suhteen, sillä kummallakaan ei ole taloudellisesti luotettavaa profiilia (Brown 2018, 48). Yhteiskunta ei enää takaa, että kaikille löytyisi esimerkiksi kohtuuhintainen ja -kuntoinen asunto, vaan sen löytyminen on riippuvainen yksilöiden toimeentulosta.

Sopimuksen ja sopimisen teema nousee esiin myös esimerkiksi Juden adoptiosuhteessa Haroldiin. Aikuisen adoptointi on sopimus, joka molempien osapuolien on allekirjoitettava: ” - - as long as both parties consent.” (ALL, 184). Adoptiojuhla muistuttaa kuvanottohetkineen ja lahjoineen seremoniallista häätjuhlaa, jossa Jude on ikään kuin morsiamen roolissa. (Brown 2018, 51). Haroldin ja Julian sitoutuminen Judeen on laadultaan solidaarista sitoutumista, johon uusliberaali yhteiskunta tai uusliberalistinen narratiivi ei kannusta.

Yksilöiden välille tehdyt sopimukset sitovat yksilöt toisiinsa kilpailun sijaan, ja sitoutuminen tehdään yhteisön ja yksilöiden toimintaa ohjaavan määreen, eli lain, kautta. Harold on itse tutkinut Yhdysvaltain perustuslakia, ja kirjoittanut aiheesta kirjan nimeltään ”The American Handshake: The Promises and Failures of the Declaration of Independence”. Tässä fiktiivisessä kirjassa Harold tutkii, mitä lupauksia perustuslaki on tehnyt, ja onko se onnistunut pitämään niitä nykyaikaisessa yhteiskunnassa. Harold pitää tästä aiheesta luennon, jonka sisällön tulkitsen allegoriseksi suhteessa romaanin suhteesta uusliberalismiin. Harold sanoo muun muassa, että laeissa on eroja: ”” - - but you will also be asked to consider law as a series of contracts. Some are more fair — and this one time, I’ll allow you to say such thing — than others.”” (ALL, 117). Kun Harold sanoo, että kaikki lait eivät ole reiluja, tulkitsen tämän olevan suora viittaus myös impliittisempiin yhteiskunnan sääntöihin, jotka ohjaavat yksilön toimintaa yhteiskunnassa. Näitä ovat esimerkiksi yhteiskunnassa vallitseva individualismin painotus, joka on suo-

tuisa vain osalle yksilöistä.

Jude ja Harold käyvät keskustelua aborttikysymyksestä lain näkökulmasta. Jude sanoo, että pitää aborttia moraalisesti vääränä, mutta sosiaalisista syistä hyväksyttävänä, johon Harold vastaa: ”What is the point at which country, and its people, should start valuing social control over its sense of morality? *Is there such a point?* I’m not convinced there is.” (ALL, 117.) Kommentti on romaanin kontekstissa ironinen ja kommentoi yhdysvaltalaista yhteiskuntaa. Luentonsa lopuksi Harold toteaa: ”You will learn to see your life - - and it will make you rethink not only the law but this country itself, and your place in it.” (ALL, 117). Ennustus enteilee Juden kohtaloa sekä toimii kutsuna lukijalle pohtia edellämainittuja kysymyksiä suhteessa romaaniin.

Romaanissa ei ole sopimuksia yhteiskunnan ja rikkaiden välillä, eikä uusliberaali yhteiskunta ole turvana esimerkiksi surussa tai sairaudessa. Haroldilla on ollut Jacob-niminen lapsi ennen Juden adoptoimista Liesl nimisen lääkärin kanssa. Jacob sairastuu lapsena ja lopulta kuolee. Millään heidän etuoikeuksillaan ei ole väliä surun edessä:

- - at times I would think of how difficult, how impossible it must be for parents who didn’t have the connections we did, who didn’t have Liesl’s scientific literacy and knowledge. But that literacy didn’t make it easier to see Jacob cry - - and all those connections didn’t prevent him from getting sicker and sicker. (ALL, 343–344.)

Suru on luokkarajat ylittävä inhimillinen ja jaettu kokemus. Kuten McCannkin huomauttaa, romaanissa ajoittain tiedostetaan, kuinka erilaisia kokemusmaailmoja epätasaarvoisessa yhteiskunnassamme on (McCann 2016). Kun Willem katsoo Judea, hän ei koe sääliä, vaan ”laajempaa surua”:

- - but it wasn’t a pitying sadness; it was a larger sadness, one that seemed to encompass all the poor striving people, the billions he didn’t know, all living their lives, a sadness that mingled with a wonder and awe at how hard humans everywhere tried to live, - - Life is so sad, he would think in those moments. It’s so sad, and yet we all do it. We all cling to it; we all search for something to give us solace. (ALL, 621.)

Willemille Juden menneisyys hyväksikäytettynä lapsena edustaa laajempaa yhteiskunnallista epätasa-arvoa ja toivottomuutta. McCannin tulkinnan mukaan syynä Willemiin suruun ei ole Juden trauma tai edes sen aiheuttajat, vaan toivon puute siitä, että tämä maailma voisi muuttua (McCann 2010). Uusliberaali yhteiskunta on tehnyt yhteiskun-

nasta merkityksettömän ja lohduttoman menestyksestä haaveileville, mutta myös siitä hyötyneille. Mahdollisuudet kuitenkin elää tällaisessa yhteiskunnassa ovat yksilöille erilaisia riippuen heidän kyvykkyydestään, lahjakkuudestaan ja vauraudestaan. *A Little Life* on uusliberalistisen narratiivin mahdollistaman yhteisön kuvaus, joka kääntää vain ajoittain katseensa oman solidaarisen yhteisönsä ulkopuolelle. Rikkaiden solidaarinen yhteisö ei ratkaise yhteiskunnallisia kysymyksiä tai esitä ratkaisuja maailman lohduttomuuteen.

Tulkitsen, romaani esittävän, ettei uusliberaalilla yhteiskunnalla ole ratkaisuja trauman parantamiseen tai edes sen oikeanlaiseen kohtaamiseen. Traumatisoituneet tarvitsevat toipuakseen ohjausta uusien tarinoiden ja toivon ääreen (LaLonde 2018, 207). McCann esittää, että Juden puutteena on hänen kykenemättömyytensä vastaanottaa toisten huolenpitoa (McCann 2010). Haluan viedä ajatuksen pidemmälle ja kysyä, mitä tämä kykenemättömyys vastaanottaa huolenpitoa merkitsee? Jos Jude kykenisi rakastamaan muita ja itseään sen kehityksen mukaan, jonka me koemme normaalina, paranisiko Jude itsetuhoisuudestaan? Väitän, että edellämainittu on irrelevantti tekijä trauman ja uusliberalismin välisessä suhteessa. Luennassani trauma ei parane, koska romaani sijoittuu toivottomaan uusliberaaliin maailmaan, eikä siksi, että yksilö ei kykene rakastamaan itseään.

Romaanissa Juden ja hänen lähipiirinsä muodostama yhteisö on ikään kuin yhteisö yhteisön sisällä. Kuten jo aikaisemmin argumentoin, romaani tekee selvää erotte-
lua Juden ammatin ja häntä ympäröivien luovien ammattien välillä. Kun Jude ajautuu väkivaltaiseen suhteeseen toisen lakimiehen eli Calebin kanssa, hän on kasvokkain ”rahan, ahneuden ja kateuden” kanssa (McCann 2010). Caleb edustaa kovaa ja raakaa yhteiskuntaa utopioiden ja ”kauniiden asioiden” ulkopuolella. Näin ollen solidaarisuus ei ulotu romaanissa läpi ylemmän yhteiskuntaluokan, vaan on riippuvainen verkoston laadusta ja siitä, kenet yksilö tuntee.

Tässä alaluvussa olen esittänyt, kuinka *A Little Life* kuvaa uusliberalistista yhteisöä ja työtä. Ne ovat voimakkaasti kytköksissä toisiinsa, sillä hahmoja määrittelee pitkälti heidän uratavoitteensa ja työnsä. Yksilöiden urat ja yhteiskuntaluokka jakavat heidät kategorisesti ”hyviin ja pahoihin”. Romaanissa kuvataan rikkaiden muodostamaa solidaarista yhteisöä, jota Sean McCann kuvasi ”rikkaiden sosialismiksi.” Argumentoin, kuinka romaanissa esitetyt solidaarisuuden, empatian ja surun kokemukset ovat luokkarajat ylittäviä kokemuksia. Tulkinnassani romaanissa kuvattu yhteisön huolenpito ei ky-

kene lopulta pelastamaan Judea, koska häntä ja romaania ympäröivä maailma on utopiointiin ja toivoon kykenemätön.

Seuraavassa alaluvussa tutkin Juden itsemurhaa ja ruumista yhteiskuntakriittisestä näkökulmasta. Selvennän, miten itsemurhaa on esitetty länsimaisessa kirjallisuustraditiossa, ja millaisia merkityksiä sillä on tulkittu olleen länsimaisessa sivilisaatiossa. Agumentoin, millaisena strategiana itsemurha näyttäytyy uusliberaalin narratiivin sisällä, ja miksi sen voi tulkita poliittisena tekona.

3.2. Poliittinen ruumis ja itsemurha

A Little Lifen loppuratkaisua on kritisoitu ”äärimmäisyyksiin menemisestä”, liioittelusta ja siitä, ettei se tarjoa ratkaisua Juden mielenterveysongelmiin. Jude ei selviä traumas- taan, vaan valitsee kuoleman. (Rushton 2019, 203; 209.) Amy Rushton argumentoikin artikkelissaan, että *A Little Life*, näyttää erityisesti loppuratkaisussaan uusliberalistisen narratiivin tyhjyyden: Jude kokee menestyksestään ja työstään huolimatta elämänsä lopulta merkityksettömäksi. Rushtonin mukaan uusliberalistinen maailma on kykenemätön tarjoamaan mallia paremmasta tulevaisuudesta ja näin ollen kykenemätön utopioihin. (Rushton 2019, 209.) Rushton ei kuitenkaan huomioi analyysissään, kuinka uusliberalismi on perusluonteeltaan utooppinen (ks. Löppönen 2017, 19).

On siis tärkeää huomioda, mitä utopialla tässä yhteydessä tarkoitetaan. Teppo Eskelisen mukaan yhteiskunnallisella utopioinnilla viitataan toisenlaisten mahdollisten ja vaihtoehtoisten yhteiskuntien kuvitteluun (Eskelinen 2018). Poliitiikan tutkijoiden mukaan poliittinen liikkumatilamme on kaventunut. Tätä ilmiötä on kuvattu ”kurinalaistavaksi uusliberalismiksi”. Eskelisen mukaan tässä yhteydessä olisi tärkeää huomioda myös kaventuva kuvittelukykyämme. (Eskelinen 2018.) Kaventunut kuvittelukyky ei koske ainoastaan kaventunutta kykyä kuvitella vaihtoehtoisia yhteiskuntamuotoja. On vaarana, että utooppinen ajattelu korvautuu menneisyysorientoituneella (nostalgisella) kuvittelulla. Utopiat privatisoituvat yksilöiden omiksi, eivätkä konkretisoidu yhteiskunnassa. (Eskelinen 2018.) Näen, että Eskelisen esittämät ajatukset resonoivat teoksen *A Little Life* kanssa. Koska uusliberalismi on itsessään ideologinen ja utooppinen, jolloin se kaventaa samalla muunlaista kuvittelua ja utopiointiä. Haasteena utopioinnin harjoittamisessa on, kuinka yksityiset utopiat ja privatit pakoprojektit kanavoidaan laajemmin uusliberalismin alla (Eskelinen 2018). Romanissa Juden utopiaksi muodostuu itsemur-

ha, jota voisi kuvailla mielestäni Eskelisen mainitsemaksi privaatiksi pakoprojektiksi.

Itsemurha käsitetään usein uusliberalistisen narratiivin puitteissa epäonnistumisena. Yksilö luovuttaa paranemisensa suhteen ja epäonnistuu toipumisessa, eikä näin ollen voi saavuttaa menestystä. Vasten uusliberaalia menestyksen logiikkaa, edes Juden poikkeuksellinen lahjakkuus ja menestyminen työuralla eivät ole merkityksellisiä syitä elää. (Rushton 2019, 202.) Rushtonin luenta Juden itsemurhasta yhteiskuntrakriittisenä narratiivina kuitenkin sivuuttaa romaanin traumafiktiiviset ulottuvuudet. Kuten olen jo aiemmin argumentoinut, itsemurha romaanissa ei ole seurausta uusliberaalista maailmasta, vaan se kuvataan ennen kaikkea poikkeuksellisen traumaattisen elämän lopputulemana. Koska romaani kuitenkin sijoittuu uusliberaalin miljööseen ja on kanssakäymisessä uusliberalistisen narratiivin kanssa, koen, että Rushtonin luenta itsemurhasta yhteiskuntakriittisenä tekona on mielekäs ja täydentävä näkökulma tämän opinnäytetyön kannalta.

On huomattava ja huomioitava, että itsemurha ja sen yritykset tulee aina lukea ja tulkita äärimmäisenä sairauden oireena ja päätepisteenä — sitä ei tule normalisoida tai tulkita aina keinona vastustaa yhteiskuntajärjestystä. Tässä poikkeuksen tekevät esimerkiksi polttoitsemurhat, jotka voidaan tulkita nimenomaan poliittiseksi protestiksi. Itsemurha on traumaattinen tapahtuma, joka ei vaikuta ainoastaan itsetuhoiseen yksilöön, vaan myös yksilöihin hänen ympärillään. Yhdysvalloissa, johon myös romaani sijoittuu, itsemurhien määrä on kasvanut vuodesta 1999 alkaen 33% (Kier 2019). Samanaikaisesti itsemurhien määrä on kääntynyt laskuun muissa länsimaissa. Kasvun taustalla oleviksi tekijöiksi arvellaan esimerkiksi sosioekonomisia muutoksia. Köyhyys ja työttömyys ovat lisääntyneet, ja maan mielenterveyshuoltoa kuvataan on puutteelliseksi. (Kier 2019). Itsemurhien määrän kasvun ehkäisyssä on epäonnistuttu Yhdysvalloissa. Tämän voidaan tulkita olevan yhteydessä Yhdysvaltain yhteiskunnallisiin muutoksiin ja valintoihin esimerkiksi terveydenhuollon järjestämisen suhteen.

Itsemurhan kuvauksella on pitkät juuret länsimaisessa kirjallisuudessa. Andrew Bennet on kartoittanut itsemurhan merkitystä toistuvana trooppina länsimaisessa kirjallisuudessa. Bennetin mukaan itsemurhan representaatiot ovat olleet merkittävä ja kriittisen tärkeä osa eurooppalaista kirjallisuuskaanonia jo ennen 1900-lukua (Bennet 2017, 5). Merkittävää roolia itsemurha on näytellyt erityisesti englantilaisessa tragediassa 1500- ja 1600-lukujen taitteessa. Esimerkiksi pelkästään Shakespearen tuotannosta on voitu paikantaa 52 itsemurhaa (Bennet 2017, 6.) Myös englantilaisen kirjallisuuden tun-

netuin sitaatti tiivistää lopulta itsemurhan filosofisen kysymyksen: ”To be or not to be?” (Bennet 2017, 6). Itsemurha on ollut pitkään filosofisen ja moraalisen pohdinnan kohde. Erityisesti uskonnollisella etiikalla on oma erityisen painava suhteensa itsemurhaan. Bennet kertoo, että esimerkiksi italialainen katolinen filosofi Tuomas Akvinolainen (1225-1274) kirjoittaa teoksessaan *Summa theologiae* itsemurhan olevan ”synneistä vakavin”. Tätä näkökulmaa perustellaan Jumalan ylivoipaisuudella suhteessa ihmiseen: elämän ja kuoleman voima kuuluu ainoastaan Jumalalle itselleen, eikä ihmisellä ole oikeutta tuomita itse itseään. (Bennet 2017, 12.) Katolisen kirkon suhde itsemurhaan on edelleen kompleksinen, sillä katolinen kirkko tuomitsee kaiken elämää loukkaavan toiminnan. Näihin toimintoihin luetellaan myös itsemurha. Romaanin suhde katoliseen kirkkoon on kompleksinen. Juden ensimmäinen koti on katolilainen luostari, jossa häntä pahoinpidellään ja nöyryytetään. Siellä Jude saa myös sukunimensä St. Francis.

Nimi St. Francis (Franciscus Assisilainen, ”Jumalan pieni köyhä”) viittaa 1200-luvulla eläneeseen katolisen kirkon pyhimykseen, joka perusti fransiskaanisen veljeskunnan. Häntä pidetään yhtenä Yhdysvaltain suosituimmista pyhimyksistä yli uskontorajojen. (Appelbaum 2015, 2-7.) Hänet tunnetaan myös yhtenä stigmaatikoista. (Appelbaum 2015, 9). Stigmaatikolla viitataan katolisen kirkon kontekstissa henkilöön, jossa ruumillistuu Jeesuksen kärsimys. Henkilöllä voi olla esimerkiksi ristinnaulitsemista symboloivia haavoja (stigmoja) käsissään ja jaloissaan, ja väitetysti nämä haavat syntyvät yliluonnollisesti. Ilmiöön on kuitenkin törmätty lähinnä katolilaisten keskuudessa, jota pidetäänkin yhtenä selityksenä ilmiön valheellisyydestä ja ennen kaikkea merkinä psykosomaattisesta oireilusta ja itsensä vahingoittamisesta. Sekä tahallisella itsensä vahingoittamisella ja ”pyhällä stigmalla” on yhteyksiä yksilön voimaantumiseen. (Mullen 2010, 92-94.) Juden nimen voi tulkita hänen kohtalonsa enteeksi. Koska Jude tuntee pyhimyksen tarinan, hän tekee tämän huomion itse:

- - and it wasn't until he was older that he would be ashamed of his name, of how it seemed to announce him to the world, and would wonder if the brothers had intended it as he was certain others saw it: as a mockery; as a diagnosis; as a prediction - - (ALL, 207).

Juden nimessä on myös viittaus toiseen pyhimykseen, Pyhään Tabbeukseen (St. Jude). Pyhä Tabbeus on yksi apostoleista ja yksi Jeesuksen opetuslapsista. Häntä pidetään toivottomuuden ja toivottomien tapausten pyhimyksenä. (Britannica Academic, www-dokumentti). Jude on rukoillut häntä asuessaan luostarissa: ”Pray for us, Saint Jude, helper

and keeper of the hopeless, pray for us—when he was a child, it was his final prayer of the night.” (ALL, 206). Rukoilusta ei ole apua, ja uskonnosta sekä uskonnollisesta yhteisöstä muodostuu Juden elämän petollinen pohja.

Itsemurha on ollut uskonnollisen keskustelun lisäksi poliittisen debatin kohde. Se on käsitetty rikoksena, josta ei voi rangaista (Bennet 2017, 33). Tämä ajatus risteää kiehtovalla tavalla romaanin esittämiin ajatuksiin laista ja sopimuksista. Itsemurhaa on pidetty luonnottomana rikoksena, sillä se rikkoo järjestystä ”jumalaa ja kuningasta vastaan”. Luonnottoman rikoksen siitä tekee myös rangaistavuuden problematiikka: rikoksen tekijää ei ole enää jäljellä, rangaistus rikoksesta voidaan langettaa ainoastaan elottomalle ruumiille. (Bennet 2017, 15.) Tämä rikoksen ja lain problematiikka toistuu myös kiinnostavasti romaanin tematiikassa. Juden intohimo ja elinpiiri on lain parissa, jossa kysymykset lain tulkinnasta ovat keskiössä. Jude nauttii lain venyttämisestä: ”- - like a strip of elastic, just past its natural tension point” (ALL, 243). Itsemurha on viimeinen laki, jota hän päättää elämässään venyttää. Se on teko, jolla kyseenalaistetaan elämän merkityksellisyys ja arvokkuus. Tulkitsen lain yleisesti tässä yhteydessä yleisesti yhteiskuntajärjestyksenä. Tämän romaanin kontekstissa yhteiskuntajärjestyksenä toimii uusliberalismin luoma hegemonia. Kuten Rushton ehdottaa, tulkitsen Juden itsemurhaa suhteessa uusliberalismiin, en ainoastaan traumafiktiivisenä yksilön kertomuksena.

Rushtonin mukaan nykyfiktio on avannut meille uusia tapoja hahmottaa itsetuhoista masennusta. Itsetuhoinen masennus ei ole nykykirjallisuudessa ainoastaan oire kestäättömästä uusliberalistisesta elämäkatsomuksesta, vaan sen voi tulkita myös mahdollisuutena kritisoida ja vastustaa uusliberalistista menestymisen logiikkaa. (Rushton 2019, 195.) *A Little Life* voidaan lukea vastanarratiivina uusliberalismin asettamille, ihmistä tynnyttävälle myyteille, jossa rauha saavutetaan aina henkilökohtaisen menestyksen kautta (Rushton 2019, 195). Artikkelissaan Rushton pohtii myös yleisemmällä tasolla mielenterveyden ja uusliberalistisen ideologian suhdetta toisiinsa. Rushtonin mukaan uusliberalismi painottaa individualismia ja pyrkii tietoisesti häivyttämään itseään irralliseksi valtiollisista ja sosiaalisista instituutioista. Tämän seurauksena yksilön epäonnistuminen (joksi tulkitaan esimerkiksi vakava ahdistus) on uusliberalistisen narratiivin sisällä seurausta yksilön huonosta asenteesta, ei yhteiskunnan rakenteellisista olosuhteista. (Rushton 2019, 199.) Yleinen elementti uusliberalistisissa mielenterveystarinoissa on keinotekoinen yksilön vastuun korostaminen: epäonnistunut toipuminen

mielenterveysongelmista tarkoittaa yksilön henkilökohtaista epäonnistumista (Rushton 2019, 202). Uusliberalistinen narratiivi vyöryttää siis mielenterveydelliset ongelmat yksilön syyksi tunnustamatta itse osallisuuttaan niiden synnyssä.

Uusliberalismi on vaikuttanut masennuksen hoitoon ja määrittelyyn. Euroopassa ja Yhdysvalloissa on alettu painottaa yksilön vastuuta masennuksen hoidossa. Sen sijaan, että pohdittaisiin esimerkiksi potilaiden elinolosuhteita, painotetaan, mitä yksilön pitäisi itse tehdä kompensoidakseen puutteitaan. Tämä muutos on tapahtunut uusliberalistisen politiikan ja ideologian nousun myötä. (Rushton 2019, 200.) Luennassani myös *A Little Life* tunnistaa tämän muuttuneen paradigman. Teoksessa Willem pohtii, kuinka terapia usuttaa kohti omien ongelmien tunnistamista: ”-and yet behind every question was a nudge, one that pushed you gently but inexorably toward a recognition of some flaw, toward solving a problem you hadn’t known existed.” (ALL, 568). Rushtonin artikkeli tarkastelee masennuksen kuvausta myös kulttuurin kontekstissa. Tulkinta masennuksesta ”parantuvana” tautina toistuu usein politiikan ohella myös kulttuurissa, kirjojen, elokuvien ja television kertomuksissa. Masennus esitetään kahdella tavalla: se on hallittavissa oleva sairaus, jonka voi ”havaita, diagnosoida ja parantaa” tai sairaus, joka on ”yksilön biologiasta johtuva”, jolloin yksilöllinen syyllisyys ja vastuu vähenee. (Rushton 2019, 201.) Kun masennuksen väitetään olevan sekä parannettavissa että alkuperältään biologinen, hyötyjinä eivät ole ainoastaan uusliberaali ideologia ja politiikka, jonka haitallisia rakenteita ei edellenkään tunnusteta, vaan myös lääketeollisuus. Ahdistuksesta on tullut bisnes (ks. Ehrenreich 2016, 163; Rushton 2019, 202). Masentunut yksilö ei näe masennuksensa tai ahdistuksensa syitä itsensä ulkopuolella, koska meitä kannustetaan tarkastelemaan ja hakemaan syitä itsestämme (Rushton 2019, 202). Myös romaanissa Jude hakee aina syitä itsestään, eikä koskaan syytä yhteiskuntaa ympärillään.

A Little Life kyseenalaistaa uusliberalistisen masennusnarratiivin. Itsetuhoisuus ei ole romaanissa biologista, eikä se parane itsensä tarkastelulla. Itsetuhoisuus on teoksessa oirehdintaa traumaista, joiden syntyä ympäröivä yhteiskunta on osin edistänyt (esimerkiksi lastensuojelujärjestelmän epäonnistuminen Juden kohdalla). Judea ei romaanissa kuvailla masentuneeksi, eikä sanaa *depression* (masennus) mainita kertaakaan tekstissä.⁹ Romaanissa Willem kysyy Andyilta, pitääkö hän Judea mielisairaana. Andy

⁹ Varmennettu e-kirjan avulla.

toteaa, ettei määrittele Judea niin: ”I don’t think so, Willem. Or rather: I don’t think there’s anything chemically wrong with him. I think his craziness is man-made.” (ALL, 533). Juden itsetuhoista käytöstä ei diagnosoida masennukseksi, eikä sitä hoideta mielialalääkkeillä — sillä ei ole biologisia juuria. Terapiaa yritetään, mutta Jude ei koe saavansa siitä apua. Jude kieltäytyy useasti tarkastelemasta itseään: ”- - Andy—tells me that you’ve always resisted therapy, can you tell me why?’ He said nothing, and neither did the doctor.” (ALL, 407). Kun Jude kieltäytyy hakemasta syytä itsestään, haastaa romaani käsityksen yksilön vastuun ja masennuksen suhteesta. Myös Willem pohtii terapian hyötyjä ja jopa kyseenalaistaa ne:

- - he had begun to see as the sinister pedantry of therapy, its suggestion that life was somehow reparable, that there existed a societal norm and that the patient was being guided toward conforming to it. (ALL, 568).

A Little Life kyseenalaistaa uusliberalistisen narratiivin mielenterveysongelmista yksilön henkilökohtaisena epäonnistumisena. Jude on korkeasti koulutettu ja erityisen menestynyt ja onnekas yksilö. Mielisairaus ei ole romaanissa seurausta henkilökohtaisista valinnoista tai ominaisuuksista. (ks. myös Rushton 2019, 202.) Kuten olen jo aiemmin tässä opinnäytetyössä painottanut, Juden tarinan tekee poikkeukselliseksi hänen menneisyytensä lisäksi hänen menestyksensä aikuisiällä. Hän elää amerikkalaista unelmaa, eikä häntä voi kuvailla epäonnistujana. Hän on poikkeuksellisen lahjakas ja ahkera yksilö, jonka kohdalla voidaan puhua selviytymisestä ja menestymisestä. Myös Rushton tekee saman huomion. Vammoistaan huolimatta Jude kokee olevansa parhaimmillaan juuri töissä (Rushton 2019, 202). Romaani hylkää uusliberalistiset määritelmät mielenterveysongelmista. Koska Juden mielenterveysongelmien taustalla ei ole henkilökohtaisia syytä, kuten uusliberalistinen narratiivi ehdottaa, pakottaa romaani tarkastelemaan muita vaihtoehtoja Juden itsemurhan syyksi.

Itsemurhaa on voidaan tarkastella poliittisena tekona. Itsemurha voidaan tulkita vastauksena yhteiskunnan sosiaaliseen epätasa-arvoon, jolloin itsemurhasta tulee psykopoliittisesti¹⁰ merkityksellinen. Tässä näkökulmassa itsemurha saa rationaalisia piirteitä ja toimii vastarinnan omaisena tekona yhä epäinhimillisemmässä yhteiskunnassamme (Rushton 2019, 205.) *A Little Life* ehdottaa, että masennus ja itsetuhoisuus eivät

¹⁰ Psykopolitiikassa jäsennetään politiikkaa psykologian käsitteiden ja teorioiden avulla.

ole ovat seurausta yksilöiden puutteellisuudesta, vaan pikemminkin yhteiskunnan puutteellisuudesta. (Rushton 2019, 205–206.) Yhdyn Rushtonin tulkintaan yhteiskunnan *puutteellisuudesta*. Artikkelissaan Rushton jättää kuitenkin tarkastelematta syvemmin romaanin traumafiktiivisiä ulottuvuuksia. Vaikka Rushton sanoo, että *A Little Life* esittää itsetuhoisen masennuksen syyksi traumaa ja traumaperäistä stressihäiriötä, Rushton ei yhdistä romaanin tulkinnassaan yhteiskuntakriittisiä ja traumafiktiivisiä näkökulmia. Romaani ei niinkään väitä, että itsemurha olisi tapa protestoida uusliberalismia vastaan. Romaani pikemminkin näyttää, millainen pakkomielle uusliberalismilla on taivuttaa narratiivit kohti uusliberalistista käsitystä menestymisestä ja voittamisesta.

Omassa analyysissäni haluan täydentää Rushtonin tulkintaa, ja ehdottaa, Juden itsemurhan taustalla on traumaattisen minän ja yhteiskunnan luoman toivottomuuden yhdistelmä. Rushtonin mukaan uusliberalismilla on tarve korostaa nykyisyyttä. Se hylkii ajatusta kollektiivisesta vastuusta, ja toimii näin utooppisessa ajattelussa tarvittavaa *tarvetta kuvitella parempi tulevaisuus* vastaan, jota itsetuhoisen mieli tarvitsisi. (Rushton 2019, 207.) Rushtonin mukaan yhteiskunnan ja läheisten odotukset estävät Judea tekemästä itsemurhaa (Rushton 2019, 207), mutta tässä tulkinnassa jää artikuloimatta, mikä *kannustaa* itsemurhaan. Kannustin on vainoava, traumaattinen menneisyys, joka juoksee hyeenalaumana Jude perässä, ei uusliberalismi. Omassa luennassani teos ei siis esimerkiksi ehdota, että Jude päätyy tekemään itsemurhan uusliberaalin yhteiskunnan tai sen tarjoamien olosuhteiden kannustamana tai pakottamana. Judelle on menestynään ja vauraana juristina täydet edellytykset toimia sen täysivaltaisena ja arvostettuna jäsenenä. Tässä opinnäytetyössä argumentoin, kuinka Juden trauma ja sen luoma minäkäsitys kaventaa utooppisen ajattelun mahdollisuuksia yhtä paljon kuin häntä ympäröivä uusliberalismi.

Tulkinnassani Yanagihara kirjoittaa näkyviin voimakkaalla tavalla uusliberalistisen narratiivin suhtautumisen mielenterveyteen — Jude ei parane, vaikka hänen pitäisi. Tulkitsen romaanin vastaanoton osittain tukevan tätä luentaa. Rushton kirjoittaa lukeneensa useita vihaisia lukijareaktioita, joissa kritisoitiin erityisesti romaanin loppua sekä Juden kyvyttömyyttä parantua masennuksesta. (Rushton 2019, 203). Bennetin mukaan itsemurha koettelee kykyämme sekä käsittää että selittää: se on kuolema, joka vaatii aina selitystä mutta jota ei voi koskaan selittää. (Bennet 2017, 20.) Uskon, että uusliberalistinen narratiivi ohjaa myös osaa lukijoista ja vaikuttaa heidän tulkintoihinsa: tarina jossa ei ole ”onnellista loppua” tai selitystä ei tyydytä. Narratiivi toimii vasten uusli-

beralismiin tyynnyttävää myyttiä, josta myös Rushton puhuu. (ks. Ruston 2019, 195–196).

Andrew Bennet esittää, kuinka itsemurhalla on samanaikaisesti uniikki kyky sekä poistaa että luoda merkitys; tarjota sekä poistaa elämän suunta. Itsemurhan representaatioissa, itsemurha antaa muodon sattumanvaraiselle ja kontrolloimattomalle elämälle. (Bennet 2017, 20.) Myös Jude saa elämälleen muodon, kun hän päättää tehdä itsemurhan. Levottomuus väistyy päätöksen myötä: ”He couldn’t remember how he had decided, but after he had, he felt lighter, freer, less tormented.” (ALL, 391). Itsemurha tarjoaa suunnan ja merkityksen traumatisoituneelle mielelle, mitä yhteisö tai yhteiskunta hänen ympärillään eivät tarjoa. Judelle itsemurha on myös kontrollin ottamista omasta elämästään: ”No law said he had to keep on living; his life was his own to do what he pleased. How he had not realized this in all this years?” (ALL, 391). Kun Jude viittaa lakiin, tekee romaani viittauksen jälleen yksilön ja yhteiskunnan välisiin sopimuksiin.

Romaanissa esitetään kapea kuvaus siitä, mitä Jude ymmärtää lailla. Kuten Bennet esittää, itsemurha on aina ollut poliittisen ja uskonnollisen debatin aihe. Vaikka Jude ei rikkoisi yhteiskunnassa määriteltyjä lakeja, on yhteiskunnassamme silti vahva konsensus elämän pyhydestä. Itsemurhayrityksen jälkeen Harold pyytää Judea lupamaan, ettei yritä itsemurhaa uudestaan. Jude lupaa Haroldille näin hänen toiveensa mukaisesti, mutta pettää tämän sopimuksen romaanin lopussa. Jude anelee Haroldilta, että hänen pitäisi päästää hänet kärsimyksestä: ””Release me from my promise to you. Don’t make me do this anymore. Don’t make me go on.”” (ALL, 694). Jude viedään pakkohoitoon, eikä kukaan, vähiten Harold, päästä Judea lupauksestaan Haroldia kohtaan. Eläminen itsessään näyttäytyy itsemurhaa julmempana vaihtoehtona.

Tässä alaluvussa olen selventänyt, kuinka länsimainen kirjallisuus lähestyy itsemurhaa trooppina. Olen argumentoinut, kuinka Amy Rushtonin artikkeli esittää itsemurhan toimivan romaanissa strategiana vastustaa uusliberalistista logiikkaa ja narratiivia. Täydensin tätä tulkintaa pohtimalla romaanin traumafiktiivisiä ulottuvuuksia, sekä pohtimalla kuinka itsemurha itsessään voi näyttäytyä traumaattiselle minälle merkityksellisenä ratkaisuna.

Seuraavassa luvussa pohdin romaanissa esitetyn amerikkalaisen unelman ja unelmoinnin suhdetta uusliberalismiin. Tarkastelen romaanin kuvauksia solidaarisuudesta ja yhteisöllisyydestä ja argumentoin, kuinka *A Little* pyrkii luomaan empatiaa melodraaman keinoin.

4. MIKSI ELÄÄ?

4.1. Amerikkalainen unelma särkyä. Unelmointi uusliberalismin aikakaudella

Tässä luvussa pohdin amerikkalaisen unelman suhdetta romaaniin sekä kuinka radikaali empatia ja melodraama ilmenevät romaanissa. Alaluvussa 4.1 pohdin, miten romaani suhtautuu uusliberaalin ajan kertomukseen amerikkalaisesta unelmasta. Argumentoin, kuinka yksilöiden toimintaa ja unelmointia ohjaavat kertomukset pettävät romaanin hahmot, ja pohdin, millaista unelmointia jää jäljelle. Alaluvussa 4.2. tutkin, kuinka solidaarisuuden ja rakkauden kuvaukset romaanissa ilmentävät radikaalia empatiaa ja melodraamaa, ja miten nämä suhteutuvat traumafiktioon ja uusliberalistiseen narratiiviin.

Kuten olen jo aikaisemmin tässä opinnäytetyössä esittänyt, romaanissa päähenkilö Juden pettää useampi länsimaisessa yhteiskunnassa turvalliseksi ja tavoitteellisen arvoiseksi koettu narratiivi. Jo elämänsä alkutaipaleella Juden pettää ajatus ydinperheestä yksilön ensimmäisenä ja tärkeimpänä turvana. Uskonnollinen yhteisö ei toimi lähimmäisen rakkauden periaatteella, vaan nöyryyttää ja kohtelee kaltoin Judea. Suhde veli Luken kanssa on petollinen ja epätasa-arvoinen. Ja kun lopulta hän saa elää rakastamansa ihmisen kanssa, tämä kuolee. Ainut narratiivi, joka ei petä Judea, on uusliberalismi, mikä ilmenee romaanissa menestyksen ja amerikkalainen unelman kertomuksina.

Nykyinen uusliberalismi käsittää subjektin yksiköksi, jolla on vastuu omasta onnestaan. Uusliberalismi vakuuttaa, että autonominen subjekti saavuttaa onnen omia etujaan koskevilla ponnistuksilla, ei muuttamalla yhteiskuntaa. (Steinby et. al. 2019, 205). Kuten tässä opinnäytetyössä on jo aiemmin todettu, edellä mainittu yksilökäsitys on monella tapaa olennainen osa myös amerikkalaista unelmaa.

Yhteiskuntatieteilijä John Ehrenreich kuvaa kirjassaan *Third Wave Capitalism: How Money, Power, and the Pursuit of Self-Interest Have Imperiled the American Dream* (2016) amerikkalaisen unelman murrosta viimeisten vuosikymmenten aikana. Ehrenreichin mukaan Yhdysvaltain poliittisen ja henkisen ilmapiirin on vallannut pessimismi. Tämä siitäkkin huolimatta, että Yhdysvallat on monin tavoin parempi paikka elää kuin viime vuosisadalla. Viimeisen sadan vuoden aikana Yhdysvalloissa ovat kohonneet elintaso ja eliniän odote ja ydinsodan uhka pienentynyt. Samaan aikaan usko amerikkalaiseen unelmaan on kadonnut. (Ehrenreich 2016, 3.) Ehrenreich perustelee tätä viime vuosikymmenien muutoksilla, jossa Yhdysvallat on yhteiskuntana siirtynyt

”kolmannen aallon kapitalismiin”. Tälle ajalle ovat tyypillisiä markkinoiden räjähdysmäinen kasvu, vaurauden kasaantuminen sekä julkisen ja yksityisen sektorin suhteen muuttuminen. (Ehrenreich 2016, 6.) Miten amerikkalainen unelma siis suhtautuu muuttuneeseen yhteiskuntaan ympärillään?

Ehrenreich kertoo, että vuonna 2014 toteutetussa kyselytutkimuksessa lähes 70 % yhdysvaltalaisista uskoi Yhdysvaltojen olevan ”menossa väärään suuntaan”. Yhdysvaltoja kuvailtiin ”jakautuneeksi”, ”ongelmalliseksi” ja ”rapistuvaksi”. Yhdeksi syyksi synkentyneeseen ilmapiiriin Ehrenreich esittää heikentyntä mielenterveyttä. Mielenterveysongelmat ovat kasvaneet Yhdysvalloissa rajusti. (Ehrenreich 2016, 155.) Syytä jyrkkään kasvuun spekuloidaan. Muutokseen haetaan syytä ennen kaikkea muuttuneesta yhteiskunnasta, minkä myötä esimerkiksi ihmisten persoonalliset ominaisuudet ovat muuttuneet. Yhdysvaltalaisista on tullut itsekeskeisempiä. (Ehrenreich 2016, 159.) Suhde työpaikkaan on turvattomampi. Työntekijä ei voi enää olettaa, että elintasonousee tasaisesti tai että hänen jälkeläisillään olisi parempi elämä. (Ehrenreich 2016, 160.) Romaanissa *A Little Life* ei kuitenkaan ole kyse heikentyneen ja epävarman elintason seurauksista mielenterveyteen. Mielenterveysongelmat eivät romaanissa liity elintason: päinvastoin, toisinaan ainut turvaa tuova asia on työ.

Syytä mielenterveydellisiin ongelmiin on etsittävä myös työelämän ulkopuolelta. Toisaalta väitän, että työelämää ja ”muuta” elämää ei ole mielekäästi erotella toisistaan. Uusliberalismille tyypillistä on, että sen logiikka valuu myös yksityiselämän puolelle. (Steinby & Ojajarvi 2019, 203). Työelämässä nähdyt muutokset kohti itseohjautuvuutta, lyhyitä työsuhteita ja projekteja konkretisoituvat epävarmuutena, joka heijastuu mielenterveyteen.

Yhteisöllisyys on individualismin aikana vähentynyt. Perheen ulkopuolisten yhteisöjen (esimerkiksi poliittiset järjestöt, kirkko) toiminta on hiipunut ja naapurisuhteet ovat etäänntyneet. Kaiken kaikkiaan kasvokkain tapahtuvat kohtaamiset ovat vähentyneet koko Yhdysvalloissa. Yksinäisyyden kasvaminen on lisännyt kontrollin tunteen katoamista. Yhdysvaltalaiset uskovat yhä useammin, että he ovat yksin vastuussa kärsimyksistään, ja ovat epäluuloisia yksilön ongelmia selittäviä yhteiskunnallisia teorioita kohtaan. (Ehrenreich 2016, 164.) Tätä ilmiötä kuvataan romaanissa *A Little Life* Juden tarinan kautta. Hän uskoo vahvasti olevansa yksinäinen, sekä yksin vastuussa siitä mitä hän on ja mitä hänelle on käynyt. Hän kokee, ettei ole kontrollissa kohtalostaan:

He may be respected; in court, he may even be feared. But fundamentally, he is the same person, a person who inspires disgust, a person meant to be hated. - - no matter what he does, or how many years he moves away from the monastery, from Brother Luke, no matter how much he earns or how hard he tries to forget. (ALL, 340.)

Jude ei näe itsensä ulkopuolelle. Autonomisen subjektin ulkopuolella ei näy toivoa, eikä yksilö löydä ratkaisua itse tai ulospääsyä tilanteestaan. Jude ei mainitse turvaverkkoaan, eikä usko läheistensä voivan pelastaa häntä. Toisin sanoen, yksilö on ei usko yhteisön merkitykseen individualismissa.

Amerikkalaisen unelman keskiössä on aina ollut yksin onnensa rakentava, menestyvä yksilö. Tätä narratiivia uusliberalismi on koventanut entisestään. Yksilöt kääntyvät toisiaan vastaan ja toimivat myös itse itseään vastaan. Tämä näkyy esimerkiksi äänestyskäyttäytymisessä, kun esimerkiksi työväenluokka äänestää vasten omia etujaan (Ehrenreich 2016, 177). Juden tarinassa kyse on vielä henkilökohtaisemmasta tasosta. Hän toimii jatkuvasti omaa hyvinvointiaan vastaan, mikä ilmenee esimerkiksi itsetuhoisuutena ja masokistisena suhteena Calebiin. Judessa konkretisoituu sisäistetty usko omasta vastuusta suhteessa oman elämän tapahtumiin ja varsinkin sen onnettomiin puoliin. Hän uskoo ansainneensa kaiken, eikä kyseenalaista esimerkiksi sosiaalisia rakenteita tai syytä muita. Uusliberalistinen narratiivi ei voi auttaa traumatisoitunutta yksilöä, koska uusliberalismi ei halua tarkastella haitallisia ominaisuuksiaan ja niiden vaikutusta yksilöön.

Huomioitavaa on, että vaikka romaanissa suuressa roolissa on korostetun lämmin ja turvallinen sosiaalinen turvaverkko, romaanissa yksilön usko yhteisöön myös murretaan. Tämä ilmenee erityisesti Juden suhteessa muihin ihmisiin. Romaanissa Juden pettää myös narratiivi lähimmäisen rakkaudesta. Aina kun Jude on nuoruudessaan kurkotellut kohti toista ihmistä, hänet petetään. Inhimillistä ja empaattista yhteisöä ei ole. Päästyään tohtori Traylorin kynsistä, Jude lupaa itselleen sairaalassa, ettei enää koskaan luota ihmisiin:

He never had known whom to trust: he had followed anyone who had shown him any kindness. After, though, he decided that he would change this. No longer would he trust people so quickly. No longer would he had sex. No longer would he expected to be saved. (ALL, 560.)

Jude sanoo, ettei enää odota tulevansa pelastetuksi. Näin ollen lukija päättelee Juden ajattelevan, että pelastautuminen ja selviytyminen jää hänen *itsensä* vastuulle. Ulkopuo-

lelta tulevaa apua ei enää kaivata, sillä toistaiseksi se on näyttäytynyt Juden elämässä epäinhimillisenä ja vastuuttomana.

Epäinhimillisenä ja vastuuttomana yhteiskunta kuvataan varsinkin Juden lapsuudessa. Useampi hänen kohtaamansa hyväksikäyttäjä voidaan lukea romaanin kontekstissa epämoraaalisen yhteiskunnan ruumillistumina. Yksi esimerkki tästä epäinhimillisestä yhteiskunnasta on veli Luke, joka parittaa ja hyväksikäyttää Judea tämän ollessa lapsi ja nuori. Alaikäinen Jude on veli Lukelle väline oman voiton ja hedonismin tavoittelulle, vaikka samalla heidän suhdettaan kuvaillaan kompleksisena ja parisuhteen kaltaisena.

Veli Luke ja Jude ovat tutustuneet toisiinsa luostarin kasvihuoneessa. Kasvihuone on ainut paikka, jossa Jude koki lapsena olevansa turvassa ja veli Luke ainut ihminen, joka kohteli häntä lapsena inhimillisesti. Muille veljille hän on ongelmalapsi, mutta veli Lukelle hän kaikkea muuta: ”But to Brother Luke, he was smart, he was quick, he was clever, he was lively.” (ALL, 373). Veli Luke houkuttelee Juden karkaamaan Juden kanssaan luostarista. Pakomatka Luken kanssa on jatkoa ajalle kasvihuoneessa. Se on ”lumous vailla loppua”. Lumous särkyä ja Luke paljastuu lasten hyväksikäyttäjäksi. Luke parittaa Judea aikuisille miehille. Jude suostuu tähän, sillä hänelle on luvattu seksityöstä vastineeksi yhteinen koti Luken kanssa: ”He had volunteered for this, after all; it was for the cabin in the woods.” (ALL, 399). Parempi ja kauniimpi tulevaisuus kiteytyy haaveeseen yhteisestä mökistä luonnon keskellä. Yhteistä kotia kuvataan mökkinä luonnon keskellä, haavepaikkana kaiken kurjuuden keskellä.:

- - the cabin—a larger version of the ones he built with his logs—where Luke promised him he would have a real bed, and where even on the coldest of nights, they would always be warm, and where they could bake muffins every week. (ALL, 377).

Lapsen mielelle mökki on unelma. Menestyksen sijaan unelmana on olla turvassa. Haave ja tarinat turvallisesta kodista pitävät Juden lapsena hengissä:

It had been such an awful day, the kind of day in which he had wanted to die, and he wanted to hear Luke tell him about their cabin - - No one would shout at him or hurt him. It would be like living all the time in the greenhouse, an enchantment without end. (ALL, 377.)

Juden unelma mökistä on rinnastuu amerikkalaiseen unelmaan. Jude on käytännössä seksityöläinen ja hänen on ansaittava unelmansa työllään. Veli Luke sanoo, että on käyttänyt kaikki rahat Judesta huolehtimiseen: ” - - he had begged Luke to let him stop. And the brother had cried and said he would, but he had spent all his money taking care of him.” (ALL, 418.) Unelman toteutuminen näyttää mahdottomalta, eikä työnteosta ei saakaan palkintoa, lupauksista huolimatta.

Luen Juden lapsuuden allegorisena tarinana siitä, kuinka toimintaamme uusliberalistisessa narratiivissa ohjaa tyypistynyt käsitys työnteon kannattavuudesta. Tämä amerikkalaisen unelman ydinsanoma — ahkera työnteko on tie menestykseen — on myös uusliberalistisen narratiivin ydinsanoma. Vain työ ja sitä kautta saavutettava menestys ovat välineitä unelmien saavuttamiseen. Juden minuus, hänen käsityksensä itsestään, on absorboinut sisäänsä kapitalistisen logiikan. Tämä aiheuttaa subjektin kaventumisen sekä voimattomuuden tunteen vaikuttaa ympäröivään todellisuuteen.

Juden käsitys itsestään vieraantuu pakomatkan aikana: ”He was so far gone from himself, from who he hoped to be, that it was as if he was no longer a boy at all but something else entirely.” (ALL, 403). Yhdyn Steinbyn ja Tirrosen väitteeseen kapitalismin vaikutuksesta yksilöön: kun sisäisestä minästä tulee kapitalismin tuottama, ei ulospääsyä, pelastusta, syyllisiä tai selityksiä ole enää näkyvissä (Steinby & Tirronen 2019, 232). Tietysti on huomioitava, että tässä tarinan osassa on kyse myös valtasuhteiden väärinkäytöstä ja hyväksikäytöstä, törkeästä väkivallasta sekä sen aiheuttamista seurauksista Juden mielenterveyteen. Kuitenkin väitän, että tämä edellämainittu luenta Juden unelman särkyemisestä tukee muun romaanin tematiikkaa. Romaanin taustalla dramaturgiana vaikuttava amerikkalainen unelma antaa olettaa, että Jude palkitaan, ja kannustaa Judea jatkamaan.

Juden hyväksikäyttö kuitenkin pahenee. Hän ymmärtää, ettei mökkiä tule:

In later years, he would try to remember when exactly he must have realized that the cabin was never going to be build, that the life he had dreamed of would never be his. (ALL, 401).

Olemisesta tulee sietämätöntä. Jude ei koe pystyvänsä vaikuttamaan elämäänsä: ”This was his life now, and there was nothing he could do about it.” (ALL, 403). Jude alkaa käyttäytyä itsetuhoisesti heittäytymällä seiniin ja portaisiin. Luke kertoo Judelle viillemisestä: ”Brother Luke was right: the cutting was better. When he did it, it was as if

he was draining away the poison, the filth, the rage inside him.” (ALL, 419.) Viiltelyllä hän saa kehonsa itselleen ja kontrollin tunteen hetkeksi: ”- - his body was his to do with what he chose.” (ALL, 419). Voidaan tulkita, että viiltely ja itsetuhoisuus eivät ole ainoastaan kuvausta mielenterveydellisestä oireilusta, vaan romaani näyttää itsetuhoisuuden tässä Rushtonin kuvaamana strategiana vastustaa ympäröivää yhteiskuntaa, joka romaanissa konkretisoituu Juden hyväksikäyttäjinä.

Lapsuudessa menetetty kokemus turvallisesta kodista palautuu Judelle moninkertaisesti aikuisena. Uusliberalistinen narratiivi ei petä häntä, vaan kova työnteko palautuu lopulta. Amerikkalaisen unelman kertomusta myötäilevä allegorinen aihe kodista toistuu läpi romaanin. Jude haaveilee aikuisena kauniista kodista, ja turvallisen kodin tematiikka toistuu jokaisessa hänen asuttamassaan asunnossa. Jude kertoo hemmottelevansa itseään sisustuslehdillä:

Later, as an adult, he would fetishize houses, especially his own house, - - he would treat himself every months to a magazine about homes, about people who spent their lives making pretty places even prettier, and he would turn out pages slowly, studying every picture. - - he dreamed of the day he'd have someplace of his own, with things that were absolutely his. (ALL, 552.)

Valmistumisensa jälkeen Jude muuttaa ensin yhteen Willemin kanssa Lispenard Streetille. Asunnosta muodostuu romaanin aikana vitsi sen huonokuntoisuuden vuoksi: ”They had both noticed the looks of politely maintained blankness on their friends’ faces as they saw their apartment for the first time” (ALL, 17). Romaanin hahmojen elintason noustessa, heillä kaikilla on varaa hankkia oma asunto New Yorkin keskustasta, ja jopa useampi asunto ympäri maailmaa. Juden ensimmäinen oma asunto on valtava loft-asunto: ”It was the largest apartment he had ever been in”. (ALL, 245). Juden läheisimpiin ystäviin kuuluva Malcolm on arkkitehti, ja suunnittelee hänelle asunnon sisustuksen saavutettavammaksi esimerkiksi lisäämällä vessaan tukinojat. Jude loukkaantuu ajatuksesta: ””But I don’t want this to be some cripple’s apartment.”” (ALL, 255). Invalidille sopiva sisustus muistuttaa, kuinka Juden vanhoilla hyväksikäyttäjillä on edelleen ote hänen elämästään. Sama teesi toistuu, kun Juden jalat lopulta amputoidaan: ” - - that if I acknowledge that I *am* disabled, then I’ll have conceded to Dr. Traylor, then I’ll have let Dr. Traylor determine the shape of my life.” (ALL, 596). Muokattu asunto olisi allegorinen vertaus siitä, kuinka hänen hyväksikäyttäjensä olisivat aina läsnä, vaikka hän on päässyt viimein turvaan omaan kotiin, turvaan motelleista ja hyväksikäyttäjien ket-

julta.

Sally Bayley kirjoittaa kirjassaan *Home on the Horizon: America's Search for Space, From Emily Dickinson to Bob Dylan* yhdysvaltalaisen kirjallisuuden suhteesta kotiin, kodin käsitteeseen ja erilaisiin kotina pidettyihin tiloihin. Bayley esittää, että motellit ja hotellit ovat antiteesi amerikkalaisen unelman tavoittelulle. Siellä vietetty, ajallisesti rajattu aika, tarjoaa tauon amerikkalaisen unelman tavoittelusta. Motellit edustavat kaikkea muuta, mitä kotitalot lupaavat. Motelli jää aina taakse, kun lähdetään jälleen etsimään kotia. (Bayley 2010, 124.) Teoksessa motellit ja Juden seksuaalinen hyväksikäyttö kulkevat rinnakkain: ”- - staying in little motels that were the twins of that very first motel they had ever stayed in, and that no matter where they stopped, there were always men - -” (ALL, 401). Näin ollen haave omasta kodista ja yksityisestä tilasta yhdistyy myös kontrollin tunteeseen. Oma koti on Judelle tapa hankkia kontrollia ja turvallisuuden tunnetta elämään, kuten viiltely ja itsehoisuus ovat keinoja ottaa hänen kehoaan jälleen omaan haltuun.

Unelma mökistä luonnon äärellä toteutuu lopulta Willemmin kanssa. He rakennuttavat New Yorkin ulkopuolelle yhteisen loma-asunnon, jonka Malcolm suunnittelee. Jude tajuaa, että yksi hänen haaveistaan on toteutumassa: ”- - he was to finally have it after all: a house in the woods, with water nearby, and someone who loved him.” (ALL, 499). Kuvitelma ja haave omasta kodista turvallisena ja yksityisenä paikkana särkyi kuitenkin useaan otteeseen. Kun Caleb pahoinpitelee Juden, hän on murtautunut Juden asuntoon. Kun hän viiltelee kylpyhuoneessa, hänet keskeytetään ja hänen piilotetut partaveitsensä viedään pois. Kun Willem kuolee, Juden asunto (kaupungissa ja maalla) muistuttaa Willemistä. Judelta viedään mahdollisuus yksityisyyteen, kun hänet viedään pakkohoitoon. Vauraudella ja menestyksellä ei voi taata turvallista ja onnellista kotia. Turvallisen kodin menettäminen on teoksen yksi allegorinen tapa esittää, kuinka amerikkalainen unelma ei takaa onnellisuutta tai merkityksellisyyttä.

Kuitenkin haave kodista lepopaikkana toistuu myös itsemurhan yhteydessä. Jude haaveilee syvästä unesta ja levossa talosta, jonka ulkopuolelle häntä vainoavat hyeenat jäävät:

Behind him, the hyenas howled, furious at him. Before him stood the house with its open door. He wasn't close yet, but he was closer than he'd been: close enough to see that inside, there was a bed where he could rest, where he

could lie down and sleep after his long run, where he would, for the first time in his life, be safe. (ALL, 393.)

Itsemurhan tekeminen linkittyy vahvasti ihmisen kykyyn kuvitella. Nykytiedon valossa ei tunneta tapauksia, joissa eläin olisi tehnyt itsemurhan. Voidaan siis sanoa, että itsemurha ja sen kuvittelemine on ihmistä lajina määrittelevä piirre. (Bennett 2017, 28). Itsemurhan tekeminen alkaa mielikuvituksesta, ja ajatuksesta sen toteuttamisesta. Rushtonin mukaan itsemurha on utopia uusliberalistisen narratiivin sisällä. Se ei ole utopia, johon uusliberalistinen narratiivi itsessään kannustaisi, kuten yksilön menestymiseen, vaan utopia, joka syntyy yksilössä uusliberalistisen narratiivin sisällä, koska toivoa ei ole. Toivo syntyy itsemurhan kuvittelemisesta. Itsemurhaa harkitsevan tulevaisuus saa utooppisen muodon itsemurhan muodossa: syntyy haave onnistuneesta itsemurhasta, toiveesta olla poissa. (Rushton 2019, 207.) Epäonnistuneen itsemurhayrityksensä jälkeen Jude itkee, koska on jäänyt eloon: ”That night, once he was alone, he cried as well: not because of what he had done but because he hadn’t been successful, because he had lived after all.” (ALL, 405). Unelma olemattomuudesta särkyi. Epäonnistuneen itsemurhan myötä voi syntyä uusiutunut halu yrittää elää. (Rushton 2019, 207). Jude ja Willem aloittavat seurustelun itsemurhayrityksen jälkeen, joka on essentiaalista sille, että Jude haluaa olla elossa. Toive elossa olosta ei synny epäonnistuneen yrityksen jälkeen, vaan rakkauden kokemuksesta.

Toivo ja utopia linkittyvät tiiviisti toisiinsa. Toivolla ei tässä tarkoiteta toiveikasta optimismia, vaan aktiivista ja sitoutunutta uskoa tulevaisuuteen, jota ei voi nähdä ennalta. (Rushton 2019, 206). LaLonden mukaan ilman kuvittelukykyä meillä ei voi olla toivoa. Artikkelissaan hän siteeraa traumatutkija Van der Kolkia: “Without imagination there is no hope, no chance to envision a better future, no place to go, no goal to reach” (LaLonde 2018, 207). Tämän pohjalta LaLonde argumentoi, että trauman jälkeisessä hoidossa keskeistä on kehon ja mielikuvituksen stimulointi, jossa kannustetaan uusiin tarinoihin toipumisesta ja toivosta. (LaLonde 2018, 207). Romaanissa *A Little Life* traumatisoituneen minän kyky kuvitella itseään uudelleen, toiveikkaana ja toipuneena on kaventunut. Judella ei ole kykyä hahmottaa itseään edes positiivisesti Willemmin kuoleman jälkeen. Harold pyytää Judea nimeämään kolme hyvää ominaisuuttaan:

’Three things you like about yourself.’ By this time I was almost begging. ’Anything,’ I told him. ’Anything.’ ’I’m tall,’ he finally said. ’Tallish, anyway.’ ’Tall is good,’ I said, although I had been hoping for something different, somet-

hing more qualitative. - - 'Two more.' But he couldn't think of anything else. I could see he was getting frustrated and embarrassed, and finally I let the subject drop. (ALL, 715.)

Koska Judelta puuttuu kyky sanallistaa ja kuvitella itsensä sekä tulevaisuutensa uudelleen, trauman kanssa elämisestä ja siitä paranemisesta tulee mahdotonta. Yksilökeskeinen uusliberaali yhteiskunta ja narratiivi eivät tarjoa malleja, joihin traumatisoitunut minä voisi tukeutua ja nojata — traumatisoitunut minä ei näkee itsessään toivottomuutta, ei potentiaalia kasvaa ja menestyä.

Nuorta Judea ympäröivä todellisuus on väkivaltainen ja epäinhimillinen. Yhteiskunta näyttäytyy sen jäsenten kautta yksilön pettäväksi ja epäsolidaarisena. Yksilön (Juden) elämä kuvataan väsyttävänä taisteluna kohti saavuttamatonta haavekuvaa. Kun häntä ympäröivä uusliberaali yhteiskunta ei tarjoa tilalle mitään merkityksellisestä tavoiteltavaa, syntyy kokemus elämän merkityksettömyydestä. Rushtonin mukaan *A Little Life* ei ainoastaan kritisoi vakavan masennuksen sosiaalisia rakenteita, vaan ilmaisee myös merkityksellisten elämäntapojen puutteen uusliberaalissa maailmassa (Rushton 2019, 201). Vaikka yhdyin Rushtonin tulkintaan uusliberalistisen narratiivin kapeudesta ja sen perimmiltään merkityksettömästä pohjavireestä, itse tulkitseen romaanin kuvaaman yhteiskunnan vivahteikkaammaksi ja kompleksisemmäksi. Ylitsevuotavan väkivallan ja trauman vastapainona romaanissa on vähintään yhtä voimakkaasti ja painokkaasti kuvattua solidaarisuutta, ystävyyttä ja rakkautta. Rushtonin mukaan tämä on järjestäytymistä epäinhimillistä yhteiskuntaa vastaan. Mielestäni yhteiskuntaa ja siinä eläviä ihmisiä ei voida pitää toisistaan irrallisina. Väitän, että uusliberaalin narratiivin lävistämisen yhteiskunnan sisälle on jäänyt myös narratiiveja ja tahtoa toimia tavoitteellisesti myös muun kuin menestyksen eteen. Yksilöiden tahto rakastaa ja toteuttaa solidaarisuutta ei sulje automaattisesti pois menestymistä ja uusliberaalin narratiivin mukaisesti elämisestä.

Tässä alaluvussa olen argumentoinut, kuinka amerikkalaisen unelma ja sen särkyminen toteutuu romaanissa. Olen tarkastellut, kuinka unelmointi ja utopiointi toteutuvat uusliberalistisessa narratiivissa, ja kuinka mahdottomaksi Juden traumaattisen minän kyky kuvitella itsensä on muodostunut.

Seuraavassa ja tämän opinnäytetyön viimeisessä alaluvussa tarkastelen, millaisena Juden läheisten muodostama yhteisö näyttäytyy suhteessa traumaattiseen yksilöön ja uusliberalistiseen narratiivin. Tarkastelen romaanin empatiakäsityksen ulottuvuuksia,

ja pohdin miten romaanin melodramaattiset piirteet tukevat traumafiktion retorisia ja affektiivisia keinoja.

4.2. Kuka kärsii eniten? Melodraama ja radikaali empatia

Romaanissa *A Little Life* välittäminen, yhteisö ja empatia ovat strategioita epäinhimillisen ja vastuuttoman yhteiskunnan vastustamiseen (Rushton 2019, 196). Kuten jo aikaisemmassa luvussa kirjoitin, tulkitsen itse romaanin maailman ja yksilöiden toimintojen suhteen monimutkaisempana. Lisäksi romaanissa välittäminen ja avunanto syntyvät myös sen traumafiktiivisistä ulottuvuuksista. Olen kuitenkin samaa mieltä Rushtonin kanssa siitä, että individualismia korostavan uusliberaalin narratiivin vastakohtana toimivat usein tarinat solidaarisuudesta ja yhteisöstä. Romaanissa kulkevat rinnakkain narratiivit rakkaudesta ja epäinhimillisestä yhteiskunnasta, ja tulkitsen niiden molempien kommentoivan toisiaan.

Teoksessa kuvataan yhteisön ja läheisten roolia mielenterveyskamppailun kontekstissa. Hahmot joutuvat usein vastakkain seuraavan kysymyksen kanssa: kenelle Juden elämän jatkuminen on lopulta tärkeintä? Jude muistelee keskusteluaan Willemin kanssa: ”*I sometimes think I care more about your being alive than you do, he remembers Willem saying, and he takes a long, shuddering breath.*” (ALL 646). Juden lähipiiri on laaja — hänestä huolehtivat ainakin hänen kumppaninsa Willem, ystävät, adoptiovanhemmat (erityisesti adoptioisä ja mentori Harold) sekä omalääkäri Andy. Vasta Juden itsemurhan jälkeen Harold pohtii ääneen, kuinka raskasta ja mahdotonta on pitää hengissä ihmistä, joka ei halua elää:

In those months I thought often of what I was trying to do, of how hard it is to keep alive someone who doesn't want to stay alive. First you try logic (*You have so much to live for*), and then you try guilt (*You owe me*), and then you try anger, and threats, and pleading (*I'm old; don't this to an old man*). But then, once they agree, it is necessary that you, the cajoler, move into realm of self-deception, because you can see that it is costing them, you can see how much they don't want to be here, you can see that the mere act of existing is depleting for them, and then you have to tell yourself every day: I am doing the right thing. (ALL, 709–710.)

Haroldin ymmärrys tilanteen toivottomuudesta on lohduton. Se on lohduton niin itsemurhan tehneelle kuin lähipiirille, joka kamppailee ajatuksen kanssa. Sosiologian professori David A. Karp esittääkin, että vaikka itsetuhoisen yksilön perheet ovat hyvin tie-

toisia siitä, ettei heillä ole kontrollia läheisensä mielisairaudesta, he kokevat läheisen itsemurhan heidän rakkautensa hylkäämiseä. (Rushton 2019, 205.) Edes heidän olemassaolonsa, rakkautensa ja välittämisenä, eivät ole tarpeeksi merkityksellisiä syitä elää sairastuneen näkökulmasta. Tässä näemme romaanin voiman, tai pikemminkin keinon, kritisoida olemassa olevaa uusliberalistista narratiivia. Merkityksellistä elämää ei ole tarjolla normatiivisen perhestruktuurin tai menestyksen ulkopuolella, eikä näiden struktuurien ulkopuolisia rakenteita tai mahdollisuuksia voi kuvitella todeksi. Juden traumatisoitunut mieli menettää kyvyn unelmoida uusliberalistisen narratiivin vaihtoehtomuuden myötä.

Tarkempi kuvaus uusliberaalin yhteiskunnan ja Juden itsemurhan välisestä suhteesta on tarpeen. Tulkitsen, että uusliberalismi ohjaa yksilöitä kohti epäinhimillisiä valintoja luoden epäinhimillisiä olosuhteita. Solidaarisuus ja empatia eivät ole kuitenkaan kadonneet uusliberalismin myötä. Uusliberalistinen narratiivi ohjaa yksilöitä itsekeskeisyyteen, minkä myötä solidaarisuus toteutuu yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Romaanissa epäinhimillisyys ja solidaarisuus ovat toistensa peilejä ja Juden elämässä toistuvia vastakkaisia voimia.

Solidaarisuuden ja rakkauden kuvaukset liittyvät romaanin eettisiin ulottuvuuksiin ja valintoihin. Yksikään kirjallinen teksti ei ole eettisesti neutraali. (Meretoja & Lyytikäinen 2015, 9). Kirjailijat tekevät eettisiä valintoja valitessaan aiheita, näkökulmia ja kirjallisia keinoja. Tekstin merkitykset hahmottuvat kuitenkin vasta vuorovaikutuksessa lukijan kanssa. (Meretoja & Lyytikäinen 2015, 9.) Kaikki kertomukset vaativat vastaanottajaltaan eettistä herkkyyttä ja kykyä harjoittaa moraalista arvostelukykä. (Meretoja & Lyytikäinen 2015, 10). Kirjallisuus luo meille malleja, joiden avulla voimme jäsentää kokemuksiamme ja oppia toisista. (Meretoja & Lyytikäinen 2015, 13). Romaanissa *A Little Life* esitetyt väkivallan ja solidaarisuuden kuvaukset kutsuvat lukijaa tutustumaan vaihtoehtoihin kokemusmaailmoihin. Ne saavat lukijan pohtimaan omia arvojaan, minkä myötä empatiaa on mahdollista kokea tai olla kokematta.

Solidaarisuus ja rakkaus ovat näkyvimmin esillä Juden ja Willemin suhteessa. Jo romaanin alussa heidän suhdettaan kuvataan ainutlaatuiseksi ja syvemmäksi kuin muiden. Yliopiston jälkeen he muuttavat yhteen kämppiksiin: ”And it was natural that he would live with Willem; they had been roommates throughout college.” (ALL, 5). Aikuiselämän aikana heidän suhteensa syvenee parisuhteeksi vaivihkaa. Willem muut-

taa Juden luo tämän itsemurhayrityksen jälkeen, ja huomaa että on kehittänyt tunteita tätä kohtaan:

They had been sitting on the sofa late one Friday night—he just home from the theater, Jude just home from the office—and talking, talking about nothing in particular, when he had almost leaned over and kissed him. (ALL, 439).

Parisuhteen ytimeksi kuvataan ystävyyttä ja solidaarisuutta. Nämä suhteen ominaisuudet korostuvat, kun Jude ei menneisyytensä takia halua harrastaa seksiä laisinkaan. Suhde ei ole heteronormatiivinen, eikä sitä kuvata perinteisen romanttisen ja fyysisen intohimon kautta. Heidän suhteensa on ainutlaatuinen omalla tavallaan:

But now they were inventing their own type of relationship, one that wasn't officially recognized by history or immortalized in poetry or song, but which felt truer and less constraining. (ALL, 569).

Parisuhde, ”kahden hengen kommunismi”, muodostaa vastakohtan uusliberaalille ja narsistiselle subjektille. Rakkaus ja rakastaminen on tulkittavissa vastarinnan muotona, joka haastaa yhä kasvavan itsekeskeisyyden, kilpailullisuuden ja markkinavoimat. (Scharenberg 2016, 164-166.) Tulkitsen suhteen kommentoivan uusliberalistista narratiivia: romaanissa seksi on kuvattu keinona hyväksikäyttää toista. Seksin poistaminen Willemin ja Juden väliltä korostaa suhteen erilaaisuutta romaanin maailmassa. Willemin ja Juden suhteen fyysistä, ei-seksuaalista läheisyyttä kuvataan paljon, ja sen merkitystä Judelle painotetaan. Jude kuvaa, kuinka tärkeäksi ja hyväksi hän kokee halaamisesta saamansa kosketuksen:

But now, here it is: all the physical contact that he knows exists between healthy people who love each other and are having sex, without the dreaded sex itself. (ALL, 454-455).

Luennassani suhteen ei-seksuaalinen muoto korostaa ja painottaa suhteen solidaarista muotoa.

Suhteen aikana Juden mielenterveysongelmat pahenevat ja itsetuhoisuus kiihtyy. Kiitospäivänä käyty riita Juden mielenterveydestä muodostuu vedenjakajaksi. Willemin kirkastuu Juden ongelmien vakavuus, kun selviää, että Jude on tahallaan polttanut itseään ja valehdellut siitä Willeminille: ”’You’re sick,’ he says, and he is recognizing, again as if Jude was a stranger, how thin he really is, and wondering why he haven’t noticed before.” (ALL, 528). Jude toteaa, ettei halua olla huollettava: ”I’m not going to be

the cripple you get to save for the one you couldn't.” (ALL, 529). Jude viittaa Willemin kuolleeseen kehitysvammaiseen veljeen Hemmingiin. Hemmingin ja Willemin tarina on yksi monista romaanin sivujuonista, joissa empatia ja toisesta huolehtiminen korostuu. Toisaalta Willemin suhde Hemmingiin sekä muisto Hemmingistä esitellään myös traumaattisena: hän ei koskaan pääse kokonaan syyllisyydentunteestaan yli, sillä hän kokee hylänneensä Hemmingin tunnekylmien vanhempiensa armoille.

Riita päättyy, kun Willem toteaa Judelle: ”You love the cutting more than you love me, anyway.” (ALL, 529). Tähän Willemin repliikkiin tiivistyy suhteen säro: Juden itsetuhoinen käytös tulee heidän parisuhteensa väliin. Se on suurempi ongelma kuin seksin puute, ja ainut tämän parisuhteen riidan aihe. Itsetuhoisuus luo suhteelle erityisesti Willemin näkökulmasta kestäättömän kehysten: ”Jude, I love you,” he says. ”But I can't — I can't condone this kind of behaviour.” (ALL, 535). Willem suostuttelee Juden terapiaan, joka sekin osoittautuu lopulta tehottomaksi keinoksi hoitaa Juden mielen-terveyttä. Romaani hylkää ajatuksen itsetuhoisuudesta tautina, jonka voi parantaa terapialla.

Juden itsetuhoisuudesta huolimatta Willemin ja Juden suhde kestää. Juden lääkäri on jo ennen suhteen alkua sanonut Willemille, että tämän pitää kyetä sitoutumaan Judeen loppuiäkseen: ”So if I do it, I should also do thinking it's going to be forever?” (ALL, 446). Tämäkin sitoutuminen toistaa Brownin esittämää sopimuksen ja sopimisen tematiikkaa. Kiitospäivän riidan jälkeen Jude alkaa kertoa Willemille menneisyydestään ja ensimmäistä kertaa Jude avautuu aikuisena traumaistaan. Samalla lukija näkee ensimmäistä kertaa toisen hahmon suhtautumisen romaanin väkivaltaiseen sisältöön, saaden samalla reflektiopintaa omia tuntemuksiaan vasten. Willem on järkyttynyt Juden tarinoista:

He will listen to stories that are unimaginable, that are abominable; he will excuse himself, three times, to go to bathroom and study his face in the mirror and remind himself that he has only find the courage to listen, although he will want to cover his ears and cover Jude's mouth to make the stories cease. (ALL, 535.)

Luennassani romaani kannustaa radikaaliin empatiaan. Tulkitsen radikaalin empatian olevan empatian aktiivisempi muoto, jossa empatian kokija ei ainoastaan heijasta toisen tunteita (esimerkiksi surua), vaan pyrkii aktiivisesti käsittämään toisen kokemuksen laajana kokonaisuutena. (Aaltola 2014, 245). Juden trauma ja kokemusmaailma esitetään

kokonaisvaltaisena, elämän mittaisena kokemuksena, johon myös kirjan nimi viittaa. Romaanin kontekstissa radikaali empatia pyrkii hahmottamaan ja ymmärtämään Juden itsetuhoisen käytöksen suhteessa hänen elämäänsä, ei pelkästään tunnistamaan tämän pahan olon tunteita. Empatian käsitteet koskettavat läheisesti mielenterveyshoitoon liittyviä kysymyksiä sekä erityisesti itsetuhoisuuden hoitoa.¹¹

Willem tiedostaa toiveensa Juden paranemisesta petolliseksi:

On these days, he succumbed to a sort of enchantment, a state in which his life seemed both unimprovable and, paradoxically, perfectly fixable: Of course Jude wouldn't get worse. Of course he could be repaired. Of course Willem would be the person to repair him. Of course this was possible; of course this was probable. (ALL, 572.)

Harold pohtii, voiko antaa Judelle lupaa tehdä itsemurhaa. Hän kokee, että se on vasten inhimillisen elämän lakeja: ”To let him do what he wants to do is abhorrent to the laws of nature, to the laws of love.” (ALL, 710). *A Little Life* laajentaa mielenterveysnarratiivia ja on representaatio siitä, kuinka itsetuhoisuus ei ole aina parannettavissa yrityksistä huolimatta. Samalla se on kuvaus siitä tuskasta, joita itsetuhoisten yksilöiden läheiset kokevat. Harold toteaa Juden itsemurhan jälkeen tunnistaneensa, että halusi pitää hänet hengissä Juden kärsimyksestä huolimatta: ”That was what I thought: that I would rather have him suffering and alive—than dead.” (ALL, 714). Empatia Judea kohtaan ei realisoitu toiminnaksi tai Juden toiveiden kunnioittamiseksi, vaan vastakkain ovat läheisten ja Juden tahto.

A Little Life esittelee tarinassaan kokemuksia, jotka ovat suurimmalle osalle meistä vieraita. Juden kokemukset jättävät lukijan haukkomaan henkeä väkivaltaisuuudessaan ja traagisuudessaan. Tämä kuitenkin on olennainen osa romaanin affektiivisia keinoja, joilla lukija saadaan tuntemaan empatiaa. Se on myös kerronnan keino saada muut hahmot tuntemaan empatiaa Judea kohtaan. Yanagihara on itse kommentoinut kirjaansa seuraavasti: ”I wanted there to be something too much about violence in the book, but I also wanted there to be an exaggeration of love, empathy, of pity, of horror. I wanted everything turned up a little too high.” (Adams 26.7.2015.) Romaanissa kaikki on tarkoituksella suurta ja liioiteltua. Brown argumentoi omassa tutkimuksessaan, että *A Little Life* täyttää tyyliltään myös nykyaikaisen melodraaman määritelmät. Melodraa-

¹¹ Esimerkiksi Hollanissa on käyty keskustelua siitä, pitäisikö eutanasia eli armokuolema myöntää myös vakavasti masentuneille (Savolainen 12.5.2016).

malle tyypillisiä piirteitä ovat paatos, kiihkeät tunteet, moraalinen kaksijakoisuus ja eiklassinen kerronnan rakenne, jotka kaikki toteutuvat teoksessa (Brown 2018, 53). Brownin tulkintaa tukee myös Peter Brooks'n määritelmä melodraamasta. Brooks'n mukaan melodraama on vahvasti kytköksissä draamaan ja teatteriin. Parhaimmillaan melodraama on toteuttaessaan teatterillisiä impulsseja: dramatisointia, liioittelua, ilmaisua ja näyttämistä. (Brooks 1985, 11). Brooks'n kuvaamat melodraaman teatterilliset piirteet sopivat hyvin myös romaanin *A Little Life* kuvaamiseen. Sen sijaan, että esimerkiksi väkivallasta kerrottaisiin, se näytetään. Läpi romaanin sen juonenkäänteet ja tapahtumat ovat liioiteltuja. Romaani on hyvin toiminnallinen, ja siinä on melodraaman lisäksi tragedian piirteitä.

Brownin mukaan teoksen melodramaattiset piirteet ovat myös niitä piirteitä, joista kirja on saanut eniten kritiikkiä. Melodraamaa kritisoidaan usein sen tunnemani-puloinnista sekä sen yhteyksistä feminiiniseen kulttuuriin. (Brown 2018, 53.) Toisen maailmansodan jälkeen melodraamaan liittynyt toiveikkuus on kadonnut.

Klassisen liberalismiin innoittamana syntynyt melodraama on ruokkinut uskosta subjektin autonomisuudesta ja yksilöiden kyvystä vaikuttaa elämänsä kulkuun. Tämä representaatio ajautuu kuitenkin törmäyskurssille uusliberalismin kanssa, jonka alla yksilöllä on lopulta hyvin vähän valtuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä. *A Little Life* representoi vähintään kahdella tavalla yksilön voimattomuutta ohjata omaa elämäänsä: Judella ei ole kykyä hahmottaa onnekkaan aikuiselämänsä olosuhteita eikä kykyä paljastaa menneisyyttään. (Brown 2018, 53–55.) Itse koen melodraaman keinojen tukevan romaanin esteettisiä ja formaalisia piirteitä sekä tavoitteita. Melodraama sallii vahvojen tunteiden ilmaisun sekä liioittelevat juonen tapahtumat. Romaanin hahmot kärsivät, sairastuvat ja kuolevat. Kaikki Judea hyväksikäyttävät hahmot kuolevat tai tekevät itsemurhan. Myös ”hyvät” hahmot kuolevat — ainoat eloonjäävät keskushenkilöt ovat Harold ja Julia sekä JB. Uusliberalismi eivätkä rikkaudet pelasta kenenkään henkeä tai pidä ketään terveenä. Melodraama kerronnan keinoineen korostaa teoksen affektiivisiä ulottuvuuksia, joilla radikaalin empatian kokemusta tavoitellaan.

Romaanin lopussa käy yhä selvemmäksi, ettei Juden tarinalla ole onnellista loppua. Juden itsetuhoisuus kasvaa eksponentiaalisesti Willemin kuoleman jälkeen. Jude sanoo Willemin määritelleen hänen elämänsä: ”He was unable to conceive of life without him, because Willem had so defined what his life and could be.” (ALL, 641). Juden muut läheiset tukevat häntä surussaan, ja sanovat asioiden ”muuttuvan parem-

maksi”. Jude itse kokee, ettei tilanne koskaan parane: ”All they told him was that it would get better. But although he knew enough to never say so aloud, privately he thought: It won’t.” (ALL, 641.) Tilanne on jälleen kontrolloimaton ja ennalta-arvaamaton: teoksen hahmot ovat olettaneet, että Jude kuolee ennen Willemiä: ”- - he had always, always known he would predecease Willem. They all knew it.” (ALL, 643).

Kun Willem kuoleekin ensin ja Jude jää yksin, suunnitelmia ei ole: ”There had been no plans made for that, no contingencies.” (ALL, 643). Willemin kuolema on jälleen yksi esimerkki, jolla teoksen melodramaattisuus voidaan perustella. Melodraamassa toiminta ja paatos ovat hyvin dialektisessa suhteessa keskenään, mikä ilmenee spesifissä ajoituksen käytössä. (Brown 2018, 54). Luku, jonka lopussa Willem kuolee, on nimetty otsikolla ”The Happy Years”. Ennen Willemin kuolemaa Juden jalat amputoidaan. Tästä toivuttuaan pariskunta toteaa, että he ovat onnellisimpia kuin koskaan ennen. Willem pohtii, pitäisikö tämä aikakausi nimetä ”onnellisiksi vuosiksi”. Jude vastaa leikillään pahaenteisesti, että se olisi kohtalon kanssa leikkittelyä: ”Isn’t that tempting fate a little? We’ll call it that and then both of my arms will fall off.” (ALL, 620.) Pian tämän jälkeen, kesken kauniin kesäpäivän, Willem kuolee auto-onnettomuudessa. Samassa auto-onnettomuudessa kuolevat myös Juden ystävä Malcolm ja hänen kihlattunsa. Willemin kuoleman traagisuus korostuu onnellista ajanjaksoa vasten. Kerronnan tapahtumien ajoittamisella saadaan maksimoitu affekti, jota melodraamassa tavoitellaan. Se on myös yksi esimerkki liioitellusta traagisuudesta, johon Yanagihara viittaa haastattelussaan (ks. s. 70).

Melodraaman piirteitä korostaa myös tapa, jolla kuvataan kuinka Juden läheiset ovat aina ”myöhässä” avunannoissaan Judelle. Juden lähipiiri epäonnistuu jatkuvasti yrityksissään saada Jude puhumaan tarinaansa. (Brown 2018, 54). Mielestäni kyseessä on kaksisuuntaisesta ilmiöstä, sillä myös Jude epäonnistuu tavoitteissaan lähestyä muita avunpyynnöissään: ”*Ask me one more time Ana - - This time I’ll talk.*” (ALL, 414). Tämä puhumisen ja hiljaisuuden vuorovaikutuksesta syntynyt jännite kuuluu myös traumafiktion luonteeseen, mikä palvelee samalla melodraaman formaalisia piirteitä. Tulkinnassani teoksen traumafiktiiviset ja melodramaattiset piirteet tukevat ja ruokkivat toisiaan.

Willemin lisäksi yhteisöä kuvaa romaanissa monta hahmoa. Hahmot eivät ole ainoastaan merkityksellisiä korostaessaan romaanin empaattisia ja solidaarisia narratiiveja, vaan sen jäsenet kuvaavat myös uusliberaalin maailman aiheuttamaa taloudellista

polarisaatiota Yhdysvalloissa. Juden ystävät ovat taloudellisen vaurauden mahdollista-
ma lahja hänelle. Jokainen hänen ystävänsä sitoutuu työskentelemään hänen menestyk-
sensä ja hyvinvointinsa eteen. (McCann 2016; Brown 2018, 57.) Esimerkkeinä voidaan
mainita esimerkiksi Andy, Juden omalääkäri, joka omistautuu Juden monimutkaisille
terveyshuolille hinnalla millä hyvänsä. Arkkitehtina toimiva Malcolm mahdollistaa Ju-
den asunnoissa invalidille sopivat olosuhteet. Juden adoptioisä ja lakitieteilijä Harold ei
toimi ainoastaan ammatillisena mentorina, vaan myös isähahmona. Empatia ilmenee
hahmojen toiminnassa heidän kykyjensä kautta, joskin uusliberaalin narratiivin ja maa-
ilman ansiosta.

Kiinnostavimmat empatiaan liittyvät kysymykset teoksessa kuitenkin liittyvät
pohdintoihin siitä, kuka kärsii eniten mielenterveyden häiriöistä ja itsemurhasta. Kuten
olen jo aiemmin todennut, itsemurhan tehneen läheiset saattavat kokea itsemurhan hei-
dän rakkautensa hylkäämisenä. Oma torjutuksi tulemisen tunne estää heitä näkemästä
toisen kärsimyksen läpi. Läheisten vaatimukset lopettaa itsetuhoisen käytös ja ”paran-
tua” ovat myös halua suojella itseä. Elämänsä loppupuolella Jude kokee hengissä pysy-
misen enemmän velvollisuutena toisia kohtaan kuin palveluksena itselleen: ”He hadn’t
understood why they wanted him to stay alive, only that they had, and so he had done
it.” (ALL, 688). Rushtonin mukaan traagisinta romaanissa ei olekaan lopulta Juden
traumaattinen menneisyys, vaan se kuinka hänen perheensä ei pysty elämään ilman Ju-
dea tämän kärsimyksestä huolimatta. Hän lisää, että Juden kärsimyksen on oltava ro-
maanissa liioiteltua, jotta lukija huomaa, että Juden elämän jatkumisen toivominen on
julmaa, ei toiveikas ajatus. Rushtonin mukaan romaanin tavoitteena on herättää radikaal-
ia empatiaa: Juden itsemurha ei ainoastaan vapauta Judea vaan myös lukijan kärsimyks-
estä. (Rushton 2019, 209.) Lopulta empatiaa ei koeta ainoastaan kärsivää Judea koh-
taan, vaan myös hahmoja niitä hahmoja kohtaan, jotka jäävät häntä kaipaamaan.

Tässä luvussa olen tarkastellut Juden läheisten muodostamaa yhteisöä sekä
empatian ja melodraaman ulottuvuuksia teoksessa. Teoksen loppuratkaisu ei ainoastaan
kommento, kuinka uusliberalistinen narratiivi ei tarjoa merkityksellisiä elämän sisältöjä
ja utopioita traumaattiselle minälle. Juden itsemurha laajentaa käsitystämme mielenter-
veydestä ja itsetuhoisesta masennuksesta uusliberalistisen narratiivin kehyksessä. Ro-
maani hylkää käsitykset itsetuhoisuudesta yksilökeskeisesti hoidettavana tautina, ja
haastaa tarkastelemaan uusliberalistista yhteiskuntaa ja sen kyvyttömyyttä utopistiseen
ajatteluun. Teos kannustaa empatiaan, jota korostetaan melodraaman keinoin.

5. LOPUKSI

Romaanin lopussa Harold lukee kirjeen, jonka Jude on jättänyt hänelle itsemurhansa jälkeen löydettäväksi. Kirjeessä Jude kertoo viimein menneisyydestään Haroldille:

'I'm sorry,' he wrote. 'Please forgive me. I never meant to deceive you.' I still don't know what to say about that letter, I still cannot think of it. All those answers I had wanted about who and why he was, and now those answers only torment. That he died so alone is more than I can think of; that he died thinking that he owed us an apology is worse; that he died still stubbornly believing everything he was taught about himself—after you, after me, after all of us who loved him—makes me think that my life has been a failure after all, that I have failed at the one thing that counted. (ALL, 719)

Kirjeessä ja Haroldin pohdinnassa tiivistyy tämän opinnäytetyön teesi: traumaattisen minän kärsimystä ei poista menestys, eikä uusliberalistinen yhteiskunta jäsenineen ole kykenevä tarjoamaan vaihtoehtoisia, merkityksellisiä elämää ohjaavia narratiiveja.

Olen tässä opinnäytetyössä analysoinut yhdysvaltalaisen kirjailijan Hanya Yanagiharán (s. 1974 —) romaania *A Little Life* (2015). Teos on traumafiktion elementtejä hyödyntävä, melodramaattinen ja yhteiskuntakriittinen kertomus traumasta ja empatiasta uusliberalistisen Yhdysvaltain kontekstissa. Olen osoittanut, kuinka teoksen päähenkilön Juden trauma elää ja kielellistyy romaanissa, luoden samalla myös romaanin kerronnalle traumafiktion piirteitä noudattelevan rakenteen. Ainoan eron päähenkilön traumaattisen minään tekee Juden työssäkäyvä minä, joka muistuttaa olemukseltaan uusliberaalia kuluttajasubjektia.

Olen analysoinut teoksen uusliberalistista narratiivia ja maailmaa tutkimalla sen suhdetta työhön ja yhteisöön. Romaania on kritisoitu historiallisen kontekstin puutteesta. Sijoitan teoksen uusliberaalin maailmaan muun muassa tulkitsemalla teoksen miljöötä, teemoja sekä yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Tätä analyysia tukee esimerkiksi Holly Brownin väitöstutkimus, joka argumentoi, kuinka *A Little Life* kuvaa maailmaa, joka ei ole enää hyvinvointivaltion turvaama (ks. Brown 2018; McCann 2016). Romaanin loppuratkaisu haastaa uusliberalistisen käsityksen mielenterveyden hoidosta. Jude ei opi selviämään traumansa kanssa, vaan päätyy tekemään itsemurhan. Itsemurhan voi tulkita romaanissa kirjallisena keinona kommentoida uusliberalistisen yhteiskunnan kyvyttömyyttä tarjota toivoa luovia narratiiveja. Juden itsemurhan voi tulkita myös uusliberalistisen menestysnarratiivin vastaisena, jolloin se laajentaa käsitys-

tämme mielenterveydestä uusliberalistisessa kehyksessä (ks. Rushton 2019).

Lopuksi olen analysoinut, kuinka romaani esittää amerikkalaisen unelman pettäväenä, joskin edelleen olemassa olevana dramaturgiana ja tarinana, joka ohjaa yksilöiden toimintaa. Yhtenä allegorisena amerikkalaisen unelman kiteytymänä on Juden haave kodista. Osoitin, kuinka unelmointi on romaanissa kapeaa, eikä ulotu uusliberalistisen narratiivin tai traumaattisen minän määrittelemien reunojen ulkopuolelle. Koska Jude on kykenemätön uskomaan toisenlaiseen tulevaisuuteen traumansa ja häntä ympäröivän uusliberalismin vuoksi, itsemurha näyttäytyy hänelle merkityksellisenä utopiana.

Opinnäytetyön lopuksi olen osoittanut, kuinka romaani kannustaa kokemaan empatiaa ja kuinka romaanin melodramaattiset piirteet tukevat tätä tavoitetta. Romaani ei ole ainoastaan kuvaus traumaattisen minän kamppailusta uusliberalistisessa yhteiskunnassa, vaan myös kuvaus rakkaudesta, solidaarisuudesta ja yhteisöstä. *A Little Life* antaa äänen myös mielenterveyspotilaiden läheisille, ja pohtii eksplisiittisesti, kenelle Juden hengissä pysyminen on lopulta tärkeintä?

Tutkimukseni täydentää nykykirjallisuuden tutkimusta tuomalla tutkimuksen pariin vielä suhteellisen vähän tutkitun teoksen. *A Little Life* on yksi 2010-luvun puhutuimmista romaaneista, ja se on herättänyt paljon keskustelua traumasta, mielenterveydestä ja siitä myöhäiskapitalistisesta yhteiskunnasta, jossa me elämme. Olen täydentänyt teoksesta tehtyä tutkimusta tarkastelemalla sitä traumateorioiden ja yhteiskuntakriittisten teorioiden risteyksessä, tuoden näin esille, miten traumaattinen minä ja uusliberalistinen narratiivi ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Romaania on tutkittu ennen kaikkea yhteiskuntakriittisistä ulottuvuuksista, jolloin traumaa tarkasteleva luentani tarjoaa uusia näkökulmia teoksen tarkasteluun.

Lisää tarkastelua ansaitisivat romaanin melodramaattiset ja affektiiviset ulottuvuudet. Romaanin melodramaattisuus saattaa ennakoida laajemmin melodraaman uutta aaltoa Yhdysvaltain nykykirjallisuuden kontekstissa. Romaanin melodramaattiset piirteet ovat vaikuttaneet esimerkiksi romaanin reseptioon sekä affektiiviseen vaikuttavuuteen. Uskon, että romaanilla olisi paljon annettavaa keskustelussa, jossa tarkastellaan nykykirjallisuuden keinoja suhteessa melodraaman liioittelevaan tunneilmastoon. Voimme myös kysyä mitä melodraaman uusi tuleminen kertoo uusliberalismista sekä miten melodraama suhteutuu yhteiskuntaan, joka väistelee yhteisöllisyyttä ja väittää olevansa ideologioista vapaa.

LÄHTEET

1. Primäärilähteet

Yanagihara, Hanya 2015. *A Little Life*. New York: Doubleday.

2. Sekundaarilähteet

- Aaltola, Elisa 2014. "Varieties of Empathy and Moral Agency". *Topoi*. Vol 33 (1), 243–53.
- Adams, Tim, 26.7.2015. "Interview: Hanya Yanagihara: 'I wanted everything turned up a little too high'". *The Guardian*. Luettavissa: <<https://www.theguardian.com/books/2015/jul/26/hanya-yanagihara-i-wanted-everything-turned-up-a-little-too-high-interview-a-little-life>> Viitattu 4.4.2020.
- Appelbaum, Patricia 2015. *St. Francis of America: How a Thirteenth-Century Friar Became America's Most Popular Saint*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Balaev, Michelle 2012. *The Nature of Trauma in American Novels*. Evanston: Northwestern University Press.
- Bayley, Salley 2010. *Home on the Horizon: America's Search for Space, from Emily Dickinson to Bob Dylan*. Oxfordshire: Peter Lang.
- Bennett, Andrew 2017. *Suicide Century: Literature and Suicide from James Joyce to David Foster Wallace*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bilton, Alan 2002. *An Introduction to Contemporary American Fiction*. New York: New York University Press.
- Britannica Academic, "Donna Tartt". Online-tietokanta. Luettavissa: <<https://academic-eb-com.ezproxy.utu.fi/levels/collegiate/article/Donna-Tartt/624204>> Viitattu 4.4.2020.
- Britannica Academic, "St. Jude". Online-tietokanta. Luettavissa: <<https://academic-eb-com.ezproxy.utu.fi/levels/collegiate/article/St-Jude/44080>> Viitattu 4.5.2020.
- Brooks, Peter 1985. *The Melodramatic Imagination. Balzac, Henry James, Melodrama, and the Mode of Excess*. New York: Columbia University Press.
- Brown, Holly 2018. *Sick Men of Late Capitalism Immunity and Precarity in Recent American Fiction and Performance Art*. Väitöskirja. Dep. of Literary studies. Ghent University. Luettavissa: <<https://biblio.ugent.be/publication/8585709/file/8585710.pdf>> Viitattu 4.4.2020.
- Caruth, Cathy 1996. "Introduction: The Wound and the Voice". Teoksessa *Unclaimed Experience. Trauma, Narrative, and History*. Baltimore & Lontoo: The Johns Hopkins University Press. 1–9.

- Culbertsson, Roberta 1995. "Embodied Memory, Transcendence, and Telling: Recounting Trauma, Re-establishing the Self". *New Literary History*. 26.1 (1995), 169–195.
- Dechard, Sharae & Shapiro, Stephen 2019. "Introduction: World-Culture and the Neoliberal World-System". Teoksessa *World-Culture and the Neoliberal World-System: An Introduction*. Lontoo: Palgrave Macmillan. 1–48.
- Eskelinen, Teppo 2018. "Utopioiden ajankuva: voiko poliittisen mielikuvituksen pelastaa?". *Alusta!* Luettavissa: <<https://alusta.uta.fi/2018/09/26/utopioiden-ajankuva-voiko-poliittisen-mielikuvituksen-pelastaa/>> Viitattu 4.5.2020.
- Ehrenreich, John 2016. *Third Wave Capitalism: How Money, Power, and the Pursuit of Self-Interest Have Imperiled the American Dream*. Cornell: Cornell University Press.
- Kirkus Reviews 15.9.2015. "KIRKUS ANNOUNCES THE WINNERS OF THE 2015 KIRKUS PRIZE: \$150,000 TOTAL AWARDED to *A Little Life* by Hanya Yanagihara, *Between the World and Me* by Ta Nehisi Coates and *Echo* by Pam Muñoz Ryan". Luettavissa: <<https://www.kirkusreviews.com/press-center/press/announces-2015-prize-winners/>> Viitattu 4.4.2020.
- LaLonde, Suzanne 2018. "Healing and Post-Traumatic Growth". Teoksessa *Trauma and Literature*. Krutz, Robert (toim). Cambridge: Cambridge University Press. 196–210.
- Library of Congress, "The American Dream. What is The American Dream?" Online-tietokanta. Luettavissa: <<https://www.loc.gov/teachers/classroom-materials/lessons/american-dream/students/thedream.html>>. Viitattu 4.4.2020.
- Löppönen, Paavo 2017. *Vapauden markkinat: uusliberalismin kertomus*. Tampere: Vastapaino.
- Maloney, Jennifer 3.9.2015. "How 'A Little Life' Became a Sleeper Hit". *The Wall Street Journal*. Luettavissa: <<https://www.wsj.com/articles/a-little-life-racks-up-readers-1441312965>> Viitattu 4.4.2020.
- McCann, Sean 2016. "I'm So Sorry: A Little Life and the Socialism of the Rich". *Post45: Contemporaries*. Luettavissa: <<http://post45.org/2016/06/im-so-sorry-a-little-life-and-the-socialism-of-the-rich/>> Viitattu 4.4.2020.
- Miller, Emma V. 2018. "Trauma and Sexual Violence". Teoksessa *Trauma and Literature*. Crutz, Robert (toim). Cambridge: Cambridge University Press. 226-238.
- Meretoja, Hanna 2020. "Philosophies of trauma". Teoksessa *Routledge Companion to Literature and Trauma*. Colin, David & Meretoja, Hanna (toim). London & New York: Routledge.
- Meretoja, Hanna & Lyytikäinen, Pirjo 2015. "Introduction. Why We Read: The Plural Values of Literature". Teoksessa *Values of Literature*. Meretoja, Hanna; Isomaa, Saija; Lyytikäinen, Pirjo & Malmio, Kristina. Leiden & Boston: Brill. 1–22.
- Mullen, Robert F. 2010. "Holy Stigmata, Anorexia and Self-Mutilation: Parallels in Pain and Imagining". *Journal for the Study of Religions and Ideologies*. Vol Spring 2010, 91-110.

- Neumann, Birgit 2008. "The Literary Representation of Memory". Teoksessa *Cultural Memory Studies: An International and Interdisciplinary Handbook*. Erll, Astrid & Nünning, Ansgar (toim). Berlin: De Gruyter. 333–344.
- Ojajärvi, Jussi, Steinby, Liisa 2008. "Esipuhe". Teoksessa *Minä ja markkinavoimat: yksilö, kulttuuri ja yhteiskunta uusliberalismin aikakaudella*. Ojajärvi, Jussi & Steinby, Liisa (toim). Helsinki: Avain.
- Ojajärvi, Jussi; Sevänen, Erkki & Steinby, Liisa 2019. "Kapitalismi ja sen tutkiminen suomalaisen kirjallisuuden näkökulmasta". Teoksessa *Kirjallisuus nykypäivän Suomessa: Suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin näkökulma*. Ojajärvi, Jussi; Sevänen, Erkki & Steinby, Liisa (toim). Helsinki: SKS. 7–54.
- Porter, Gayle 2010. "Work Ethic and Ethical Work: Distortions in the American Dream". *Journal of Business Ethics*. Vol. 96 (4), 535–550.
- Ratcliffe, Matthew 2014. *Experiences of Depression: A Study in Phenomenology*. Oxford: Oxford University Press.
- Reinert, Sophus 2015. "The Way to Wealth around the World: Benjamin Franklin and the Globalization of American Capitalism". *The American Historical Review*. Vol. 120 (1), 61–97.
- Rushton, Amy 2019. "A Bubble in the Vein: Suicide, Community, and the Rejection of Neoliberalism in Hanya Yanagihara's *A Little Life* and Miriam Toews's *All My Puny Sorrows*". Teoksessa *World-Culture and the Neoliberal World-System: An Introduction*. Share, Deckard & Shapiro, Stephen (toim). Lontoo: Palgrave Macmillan. 195–214.
- Steinby, Liisa & Tirronen, Mikko, 2019. "Liberaalikapitalismin kaventunut subjekti Kari Hotakaisen Ihmisen osassa ja Don DeLillon Cosmopoliksessa". Teoksessa *Kirjallisuus nykypäivän Suomessa: Suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin näkökulma*. Ojajärvi, Jussi; Erkki Sevänen & Liisa Steinby (toim). Helsinki: SKS. 201–236.
- Whitehead, Anne 2004. *Trauma Fiction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Wolfrey, Julian 2018. *Self-Harm in New Woman Writing*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Weir, Kirsten 2019. "Worrying trends in U.S. suicide rates". American Psychological Association -verkkosivut. Luettavissa: <<https://www.apa.org/monitor/2019/03/trends-suicide>> Viitattu 4.4.2020.
- Regan Foundation, "JANUARY 25, 1984. State of the Union". Luettavissa: <<https://www.reaganfoundation.org/ronald-reagan/reagan-quotes-speeches/state-of-the-union-2/>> Viitattu 4.4.2020.
- Savolainen, Laura 12.5.2016. "Eutanasia-yhdistys kritisoi nuoren mielenterveyspotilaan armokuolemaa – 'Arveluttava tapaus'". *Yle*. Luettavissa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8875907>> Viitattu 4.4.2020.
- Scharenberg, Antje 2016. "Love and revolution in neoliberal Europe". *Soundings*. London Iss. 62, (Spring 2016), 164–166.